

A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

**Nagyváradon, 1930. évi november
hó 12-én tartott évi rendes köz-
gyűlésének és bírósági ülésének**

JEGYZŐKÖNYVE

Az Egyházkerület hivatalos kiadványa

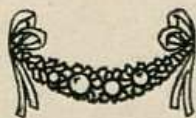

A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

Nagyváradon, 1930. évi november
hó 12-én tartott évi rendes köz-
gyűlésének és bírósági ülésének

JEGYZŐKÖNYVE

Az Egyházkerület hivatalos kiadványa

A KIRÁLYHÁGOMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET
Nagyváradon, 1930. évi november hó 12-én tartott
évi rendes közgyűlésének és birósági ülésének
JEGYZŐKÖNYVE.

Jelen voltak:

Sulyok István püspök és **Telegdi József** hival.
legid. egyhm. gondnok elnöklete alatt:

a jegyzői karból: Csernák Béla lelkészi, dr Harcsár
Géza világi főjegyző, Arday Aladár lelkészi, dr Soos István
világi aljegyző;

a tanácsbirói karból: Boros Jenő, Debreczeni István,
Papp József, Szombati Szabó István, Takács Zsigmond
lelkészi, Ajtai Nagy Gábor, Bónis Elemér, dr Kölcsey
Ferenc, dr Hadházy Kálmán világi tanácsbírák;

egyházkerületi ügyész: dr Thúry Kálmán;

egyházkerületi tanügyi előadó-tanácsos: Kursinszky
Kálmán;

egyházkerületi pénztáros: Kovács József;

egyházkerületi számvevő-ellenőr: Vargha László.

Egyházmegyék részéről:

a bánáti egyházmegyéből: Zöld Mihály esperes, Sze-
less Gyula gondnok, Keresztes József lelkészi, dr Szat-
máry Lajos világi képviselők;

a biftari egyházmegyéből: Vadai Béla esperes, Telegdi
József egyházmegyei gondnok, Tarnóczi Lajos, Könyves
János lelkészi, dr Sarkady Sándor, Udvarhelyi Béla világi
képviselek;

az érmelléki egyházmegyéből: Végh József esperes,
Papszász Lajos egyházmegyei gondnok, Kalmár István,

Szabó Zoltán lelkészi, dr Gulácsy Sándor, dr Koczó Jenő világi képviselők;

a nagybányai egyházmegyéből: Széll György esperes, Sárközy Lajos, Bogdán Lajos, Bodnár Béla lelkészi képviselők:

a nagykárolyi egyházmegyéből: Havas Gyula esperes, Gönczy Sándor lelkészi képviselő;

a nagyszalontai egyházmegyéből: Kassay Béla esperes, Nagy Zoltán, Bottyán Pál lelkészi, Fráter Emil, Rácz Gyula világi képviselők.

A középiskolák képviseletében:

Martininé Scheint Lujza a szatmári Felső Keresk. Leányiskola, Karácsonyiné Gálbory Erzsébet a nagyváradai Leánygimnázium részéről.

Az elemi iskolák képviseletében:

Bartha István börvelyi, Csóka Lajos asszonyvásári, Kiss Lajos bihardiószegi, Seress László nagyszalontai tanító,

125. szám. A 63. dics. eléneklése után
Püspök ur a következő imádságban kérte a
közgyűlésre Isten segedelmét:

Változást és elmulást nem ismerő hatalmas
Isten, mennyei jó Atyánk! Hozzád menekülünk
és Tégedet keresünk, mikor e komor őszi napok-
ban a haldoklás sötét árnyai borulnak reánk,
mert tudjuk, hogy egyedül csak Te vagy, akit
az elmulásnak hideg lehellete meg nem érint.

Égen és földön, fejünk fölött és lábaink
alatt, jobb és bal kezünk mellett az az örök
törvény diadalmaskodik, mely a bűn miatt el-
bukott ember összetört boldogságának romjain
ajkadon felhangzott. A természet kebeléről a
fény és szépség messze tünt, láthatatlan kezed
hervadt virágok és elsárgult lombokból szem-
fedőt takar a megátkozott földnek bágyadtan
lecsukódni készülő szempillái fölé.

Atyánk és Istenünk! „megszárad a fű, le-
szik a virág, mikor az Urnak szele fuval arra.
Bizony olyan a nép, mint a fű“, kivételt ez alól
még a Te szentjeid, még egyetlenegyed az Ur
Krisztus sem képezhetnek. Bölcs akaratod sze-
rint magas őrálló helyéről hideg sirba omolt
világi vezérünk, akin lelked nyugodott meg, akit
áldott atyai kezed öltöztetett az igazság mell-
vasába és akit Te magad öveztél föl a hitnek
pajzsával.

Mikor szomorú és nagy veszteségünkre
gondolva, még most is meleg könny szökik
szempilláinkra, tedd ajkainkra kezeidet, hogy a
keserű panasz hangja ne szakadjon föl, sőt in-
kább nagy hálaadással áldjunk Tégedet, hogy
sulyos és nehéz időben ajándékoztad Őt nekünk,
hogy őseitől öröklött lángoló hitével, nemes
példaadással égő csipkebokorként világoljon
előttünk a sötét éjszakában és mint fényes tűz-

oszlop a megpróbáltatások és nyomoruságok napjain viharos tenger zugó habjai között megvilágítsa az utat, melyet anyaszenlegyházunk hajója jár.

Atyánk és Istenünk! megverted a pásztort; esedezve kérünk, ne széleszd el a nyájt, a porba hullott vezéri pálcát Te magad emeld föl és adj őrállót nekünk, aki bölcseséggel, tántorgás nélkül való hithűséggel mint kegyelmed gazdag ajándékaival a kormányrud mellett üresen maradt helyre állva, Fiadnak véren megváltott örökségét szilárd kezekkel vezérelje egy szebb és boldogabb jövő felé.

Urunk és Istenünk! hiszünk és bizunk Benned, mert Te voltál minden időben védelmezőnk és erős bástyánk. Óh tedd borus homlokunkra tovább is a kiválasztottság isteni bélyegét mint meglartásunknak biztos jelét a Krisztusért, Megváltónkért. Ámen.

126. szám. Püspök ur imádság után egyházkerületünknek 1930. november 12-re egybehívott közgyűlését ezzel a beszéddel nyilatolta meg:

*Jöltisztetű és Méltóságos Egyházkerületi
Közgyűlés!*

Alig négy hónap telt el legutóbbi közgyűlésünk óta, egy szomorú és fájdalmas körülmény következtében a szokottnál elébb ismét összeülnünk kellett. A június hónapi együttlétkor még az az édes reménység biztatott bennünket, hogy az akkor mellettem üresen maradt főgondnoki székben legközelebb már újra ott látjuk a hivatott vezért, aki nélkül tanácskozásunk hiányos és fogyatékos. De fájdalom, minden másképen történt.

Ez évi július 20-ik napján a máramarosi bércektől le a déli Dunáig egyházkerületünk területén az a szivbe markoló hír száguldott keresztül, hogy az enyészet vihara egyházkerületünk kormányrudja mellől a halál mélységébe sodorta annak világi bölcs kormányosát. A gyászos hír nyomán mindnyájunk ajakán felszakadt a prófétai keserű panasz: jaj nekünk mostan, mert elesett a mi fejünknek koronája.

Ez a hang a súlyos veszteség fölött érzett őszinte tájdalomnak igaz kitörése volt. Mert Domahidy Elemér a kisebbségi sorsba jutott romániai magyarságnak és református anyaszentegyházunknak egyik legtiszteletreméltóbb alakja volt, akit egyéni kvalitásai kimagasló helyre emeltek és számára őszinte nagyrabecsülést váltottak ki mindazoknál, akik őt közelebről ismerték. Kétségenkívül azon ritka egyéniségek közé tartozott, akik eszmények és ideálokért maradék nélkül egy egész emberi életet állítottak a köz szolgálatába. Előkelő, nagymultu ősi családnak leszármazottja lévén, elődeinek tradíciója olyan erkölcsi kötelezettség gyanánt jelentkezett részére, amelynek vállalása elől kitérni nem volt szabad. Családi múltjának megbecsülése és komoly értékelésével vállalta is ezt és egész élete bizonyosságot tesz amellett, hogy a patinás múlt nemcsak nem vesztett benne fényességéből, de tisztességben és díszben még értékesebb lett általa.

Azok a széles körben ismert beszédek, amelyek megboldogult főgondnokunk koporsója felett elhangzottak, azok a hírlapi cikkek, amelyek emlékéit méltatták, fölmentenek engem attól, hogy ezen a helyen ismétlésekbe bocsátkozzam. Annál inkább, mert Domahidy Elemér ifjúsága és térfi korának munkássága itt folyt le legnagyobb részben mindnyájunk szeme előtt

s belőle megállapítható, hogy az emberi elhivatást és célkitűzéseket nem maga az ember, hanem a felettünk korlátlanul uralkodó isteni bölcsesség és hatalom determinálja, akinek kezében csak eszközök vagyunk, hogy örök és nagy céljait általunk végrehajtsa. Ilyen értékes eszköz volt ő is, akinek lelkiségét fényesen és magasan ivelő politikai karriérje nem elégítette ki, de mint magyar kálvinista főuraink legkiválóbbjai, úgy Domahidy Elemét is minden külső disznél és politikai csillogásnál többre becsülte azt az egyszerű cserkoszort, amelyet hittestvérei homloka köré fontak és saját szavai szerint legnagyobb boldogságának tartotta, hogy a világháború következtében letöredezett hatalmas tiszántuli egykázkerületnek egy tekintélyes darabját az új országhatáron belül élő organizmussá alakítván, ennek történeti jelentőségű főgondnoki székét 183 anyaegyháznak egyhangú bizalmából elfoglalhassa.

Ha igaz az, hogy a legragyogóbb és leghosszabb nyári napról is csak akkor állapíthatjuk szépségét, mikor az alkonyi égnek peremén már alácsuszott, úgy egy ember életét is helytálló kritika tárgyává akkor tehetjük, ha annak egész folyamát bölcsőtől a koporsóig áttekintjük. Ma, midőn Domahidy Elemér már nincs többé közöttünk, midőn megállapításainkat semmi meg nem gyöngítheti, nyíltan állíthatjuk, hogy a hitvalló ősohöz hasonló szilárd bibliás hite, anyaszentegyházunk és annak minden intézménye iránt mindenkor tapasztalt lángoló szeretete, az evangéliomban gyökeredző demokratikus életfelfogása és világnézlete joggal emellék őt az első helyre közöttünk s koporsója mellett méltán hangzik fel ma is a komoly, gyászra felhívó szó: *Cantate lugubres*. Mert a mostani sokképen válságos időben szinte pótol-

hatatlan egy olyan férfiú elvesztése, akinek bölcsesége nemcsak a multra, de a jövőre is ragyogó fénysávokat vetített, hogy anyaszent-egyházunk hajója, mely az emberiség számára örök értékeket hordoz, a Scyllák és Charybdisták között biztosan és veszélytelenül haladjon utján.

A magyar református egyház anyagilag szegény ahoz, hogy önzetlenül fáradozó jeleseit márvány vagy ércszoborban örökítse meg a késő utódok számára. Amit tehetünk: őszinte és igaz kegyelettel adózunk áldott emlékezetöknek. Ezt a tisztességet adjuk meg Domahidy Elemér elhunyt főgondnokunknak is, miért is tisztelettel kérem egyházkerületi közgyűlésünket, hogy jelen gyűlésünk jegyzőkönyvének lapján juttasson kiváltságos érdemének megfelelő helyet és írja föl rá az eljövendő korok emlékeztetésére annak a férfiúnak nevét, akit kivétel nélkül mindnyájan kegyeletes érzéssel és igaz megbecsüléssel szivünkbe zártunk. Egyben legyen szabad kérnem azt is végül, hogy a főgondnokválasztásra vonatkozó intézkedést a tárgysorozat rendén közgyűlésünk megtenni méltóztassék.

Nem lehet és nem szabad néma hallgatással elmennem azon koporsó mellett sem, amelynek párnájára nagy hirtelenséggel Szabolcska Mihály volt bánáti egyházmegyei esperes, nyug. lelkésztestvérünk hajtotta fejét. A görög Homérosért egykor hét város versengett a monda szerint, mindegyik magának akarván lefoglalni azt a dicsőséget, melyet a költő nagy hirneve szülőföldére sugárzott. Mi magyar reformátusok akár a Duna-Tisza partjain, akár pedig az utódállamok határai között élünk, mindnyájan jogot formálunk egy vagy más címen Szabolcska Mihályhoz, a költő

paphoz, akinek homlokára a magyar Génius fényesebbnél fényesebb koszorút font. A halálával ért veszteség tehát mindnyájunké, de talán olyan nagyságban senk é se, mint épen a miénk, a kisebbségi sorsra jutott magyar kálvinistáké. A magyar nemzetet meghódító költő munkásságának oroszánrészre egyházkerületünknek egyik kimagasló pontján, a temesvári gyülekezetben folyt le, minél fogva jogot érzünk, hogy a gyászolók és siralók között az első helyre állva, porló szive fölé odahelyezzük a mélységes tisztelet koszoruját. A lant hurja lepattanhatott, ajakán a nemesen zengő dal akkordjai elnémulhattak, de azt az óriási értéket, amelyet gazdag szivéből pazar kézzel s órott közel négy évtizeden keresztül egyházának és fájának, a jövő nemzedékek maradék nélküli tisztelettel és megbecsüléssel emlegetni fogják. Markás egyénisége, derüs és aranyos kedélye nemesen zsoltáros költészetében itt él, itt jár közöttünk és ámentti őt a halhatatlanságba. Bár Szabolcska Mihály ércnél maradandóbb emléket emelt magának költői munkásságában, mégis elengedhetetlen kötelesség gyanánt jelentkezik előttünk, hogy veszteségünk és gyászunk bizonyosságul jegyzőkönyvünkben áldott emlékét megörökítsük.

* * *

A veszteségek komor hangulata után fényesebb, napsugarasabb mezőkre szeretném közgyűlésünk figyelmét terelni. De érzem, hogy ez reám nézve ezuttal lehetetlen; nehéz sejtések és aggodalmak törnek fel lelkemből visszanyomhatatlanul; nem magunkért, hanem anyaszentegyházunk és intézményeink jövő sorsáért. Abban a nagy anyagi leromlásban, amelynek tarajos hullámai mindegyre erősebben harsognak körülöttünk, úgy tetszik, mintha

valami szörnyüses katasztrófának hideg vihara rohanna felénk s rengetné a politikai államok és anyaszentegyházunk fundamentumát. Az általános gazdasági leromlás mindegyre nagyobb tömegeknek kezéből veszi ki a mindennapi kenyeret és a nagy munkahiány következtében, amely szinte mértani arányban növekszik, — újabb tömegek sodródna nélkülözésbe. Ennek a szomorú helyzetnek válságos halását sem városi, sem falusi gyülekezeteink nem kerülhetik ki. Így kell legalább megállapítanom nemcsak a közvetlen tapasztalatból, hanem az esperesi hivatalok és lelkésztestvéreim jelentéseiből, amelyek a legsötétebb tónussal festik alá a mai állapotokat.

Természetes és megérthetőnek találjuk, hogy ez a helyzet magát az államot is súlyosan érinti és a kormány a normális élet biztosítása végett a lehetőségek útjait keresi és magasabb célokból olyan eszközökhöz nyúl, amelyek keserű feljajdulást vonnak a társadalom minden rétegében magok után. Ugy hallatszik, hogy az állam háztartásának biztosítását a kormány egyebek között, — hogy ezt a jó magyar kifejezést használjam, — a leépítéssel és az államsegélyek megcsonkításával vagy teljes beszüntetésével igyekszik elérni. Megszüntetni akarja egyházkerületünk központi hivatalának segélyét, a megüresedett állások kongrua nélkül maradnak, segéd- és lévitalélekészek részére államsegélyt nem folyósít és a lelkészi kongruának 25%-át levonásba hozza.

Ha mindezek tényleg így vitetnének keresztül, kibeszélhetetlen nagy romlás szakadna egyházunkra. Azt megértjük, hogy magasabb állami érdekekért a haza minden polgárának áldozatot kell hoznia. Azt azonban már morális lehetetlenségnek tartjuk, hogy a bármely okból meg-

üresedett lelkészi állások a kongrua megszüntetése következtében lelkész nélkül maradjanak vagy a teljesen anyagi leromlásba került gyülekezeteink az iskolákra fordított sok milliós kiadások mellett újabb és fokozottabb áldozatokat hozzanak és hogy existenciák máról-holnapra derékban kettétörjenek. Éppen azért, ha fenyegető katasztrófát el nem háríthatjuk is egészen, de annak enyhítésére haladéktalanul minden lehetőt megtenni kötelességünk.

Szerény felfogásom szerint a legsürgősebben gondoskodni kell, hogy a kormány figyelmét meggyőző okokkal a legsürgősebben felhívjuk arra a katasztrófára, amely a hírlapok ulján szeltében ismertetett szanálási mód következtében reformálus egyházunkat s annak iskoláit és intézményeit az ország szellemi és anyagi kárára fenyegeti s egyben a Magyar Pártot kérjük fel, hogy a kamarában ügyünket a leghatékonyabb védekezés tárgyává tenni méltóztassék. Gondoskodnunk kell, hogy egyházkerületünk adminisztrációjában az esetleg megszüntetett kongrua folytán egyházi és iskolai érdekeink veszélyeztetésére fennakadás ne következék be és vagy az elnökséget, vagy amit még inkább óhajtanék, egy szűkebb körü bizottságot delegáljon közgyűlésünk, hogy keresse meg azokat a lehetőségeket, amelyekkel minden nagyobb bajt elháríthatunk. Azokat az egyházközségeket pedig az illetékes esperesi hivatalok ulján értesitse és hívja fel, hogy üresedésben levő lelkészi állásaikat a jogerős díjlevél teljes kiszolgáltatásával tölthetik be. Valamint figyelmeztesse azokat a lelkésztársakat, akik nyugdíjaztatásukat óhajtanák, hogy ezt a szándékukat függesszék fel a helyzet tisztulásáig, mert különben megtörténhetnék, hogy eltávozásukkal az egyházközség lelkész nélkül maradna. Melléke-

sen megemlítem, hogy Nyugdíjintézetünk végrehajtó-bizottsága erre tekintettel nem teljesítette legutóbbi ülésében három lelkészünknek kérelmét, habár a nyugdíjazás indokait elfogadhatónak találta. Egyházközségeink pedig magasabb szempontból próbálják meg nem a takarékoskodást csupán, hanem az önmegtagadást is. Áldozatkészségüket s nehéz filléreiket ne külsőségekre, hanem ezidőszerint azoknak az intézményeknek támogatására adják, amelyek magyar fajunk és vallásunk fenntarthatásának legerősebb pillérei. Bennem ugyanis mindig bizonyos fájdalmakat ébresztett, valahányszor az egyetemes nagy célok elmellőzését egyik-másik lelkésztársam azzal indokolta meg, hogy az elvitt harangok helyett újat rendelünk, vagy az orgonát hozattuk rendbe, azért nem teljesülhetjük kötelességünket. Hiszem, hogy ezek a dolgok fontosak az egyházi élet szempontjából, de bátor vagyok azt kérdeni, vajjon nem nagyobb jelentőségű jövődő papjaink, tanítóink és tanáraink neveltetésének biztosítása, hogy az utánpótlások lehetőek legyenek? Mert mit ér a leghatalmasabb harang és a legszebb orgona zengése, ha a templomi szószék lelkipásztor és az iskola tanító nélkül marad. Fájdalom, ma már odáig jutottunk, hogy mindezekre ezidőszerint fedezettel nem rendelkezünk.

* * *

A sok lehangoló akkord után legyen szabad végül vidámabb hirt is megütnöm. Benső örömmel teszem, mert meggyőződésem, hogy hasonló érzést váltok ki ezzel közgyűlésünk minden tagjának szivéből. Tudomásom van róla, hogy a nagybányai egyházmegye legutóbbi közgyűlésén bensőségteljesen, szinte családi körben emlékezett meg arról, hogy Nt. Széll

György ur huszonöt esztendő óta tölti be esperesi tisztét. Ennek a negyedszázadnak munkássága nem ismeretlen a mélyen tisztelt egyházkerületi közgyűlés előtt sem. Bölcseség, tudás és maradék nélküli energia jelzik ennek a szép utnak minden lépését, minden fordulatát, főleg abban a deceniumban, mely új viszonylatok, új feladatok és újabb kötelességek elé állították a különböző egyházi hatóságok kormányzóit. S Nt. Széll György ur mindezeket úgy teljesítette, hogy ezért nemcsak a nagybányai egyházmegye, de egyházunk egyeteme is méltán hálás lehet és áldhatja az isteni gondviselést az erőért és kegyelemért, amelyben kiválasztottját részesítette. Mindnyájunk nevében különösebb megbecsüléssel és meleg szeretettel köszöntöm az esperes urat, kérve a mindenható Istent, hogy magasabb életkora erejében sokáig tartsa meg.

Szívből köszöntve közgyűlésünknek minden tagját, őszi közgyűlésünket ezennel megnyitom és felhívom Telegdy József hivatali korra legidősebb egyházmegyei gondnokot, hogy törvényeink értelmében az üresen álló főgondnoki helyet elfoglalni méltóztassék.

DOMAHIDY ELEMÉR

egyházkerületi főgondnok
emlékezete

1865—1930.

127. szám. Főjegyző előterjeszti a nagyvárad-i rendőrség 34,856—1950. sz. alatt kiadott autorizációját jelen közgyűlésünkre vonatkozólag.

Tudomásul szolgál.

128. szám. Főjegyző előterjeszti a bánáti egyházmegye esperesi hivatalának jelentését, melyszerint a bánáti egyházmegye gondnokául Szeless Gyula úr választott meg.

Közgyűlésünk a bánáti egyházmegye újonnan választott gondnokát Szeless Gyula urat örömmel üdvözli és Őt közgyűlésünk alkotó tagjainak sorába iktatja.

129. szám. Főjegyző felolvassa az egyházkerületi közgyűlés jelenlevők tagjainak névsorát, melynek alapján megállapítást nyert, hogy

a közgyűlésen 48 szavazati joggal bíró tag jelent meg.

130. szám. Főjegyző bejelenti, hogy a közgyűlés alkotó tagjai közül távolmaradásukat kimentették dr Nagy Sándor, dr Böszörményi Emil, Szabó Zoltán egyházmegyei gondnokok, dr Helmeczy József, Tabajdy György, Nagy Béla a nagybányai egyházmegye világi képviselői.

Tudomásul szolgál.

131. szám. Püspök úr imádságát és megnyitó beszédét közgyűlésünk jegyzőkönyvébe iktatja s kimondja, hogy

kegyelettel áldozik egyházkerületünk első főgondnoka Domahidy Elemér emlékének. Hálát ad a nagy Istennek, hogy midőn egyházvidékünk a sok százados testvéri közösségből kiszakított és árvaságra jutott, Domahidy Elemérben olyan férfiut ültetett az isteni gondviselés az újonnan alakult Királyhágómelléki Egyházkerület főgondnoki székében, aki ifjúságá-

lól kezdve előbb mint presbiter, majd mint a nagykárolyi egyházmegye tanácsbírája és gondnoka, konventnek, zsinatnak tagja, iskolák fenntartótestületeinek (Szatmár), egyházi egyesületeknek (szatmári Lorántffy Zsuzsánna Egyesület) elnöke és védnöke, végül az impériumváltozás szülte új egyházkerület világi vezére, szivének utolsó dobbanásáig hűséggel szolgálta magyar református egyházát. Noha csak annyit végezhette, amennyit végeznie az Isten kegyelme megengedte, de örökségül hagyta azokat a feladatokat, eszményeket, amelyekért küzdve őrzi egyházkerületünk megboldogult jeles fiának emlékét.

Egyházkerületünk osztozni kíván megboldogult főgondnoka bánatos családjának gyászában s fiához Domahidy István egyházmegyei tanácsbíróhoz részvétiratot intéz.

Megbízta az elnökséget, hogy elhalt főgondnokának arcképét az egyházkerület számára szerezzze meg. A főgondnoki szék betöltésére a szavazást elrendeli s a szavazatok beadásának határnapjául 1931 január 31-ikét kilüzi; a szavazatok felbontására Püspök úr elnöklete alatt Telegdy József, Pappszász Lajos egyházmegyei gondnokokat, Kassay Béla, Vadai Béla espereseket és Csernák Béla egyházker. főjegyzőt kiküldi.

Erről Püspök urat jegyzőkönyvi kivonaton értesíti.

132. szám. Püspök úr megnyitó beszédéből

közgyűlésünk megilletődéssel értesül Szabolcska Mihály nyugalmazott temesvári lelkész, volt esperes és egyházkerületi tanácsbíró váratlan haláláról. Áldja a jó Istent, hogy a megboldogultban nemcsak nemzetünket ajándékozta meg a lelki tiszta-

ság, a sziv jóság és szeretet halhatatlan költőjével, hanem magyar református egyházunkat is, amelynek Szabolcska Mihály örökre dicsekedése és büszkesége marad. Emlékét hálás kegyelettel örökíti meg jegyzőkönyvének lapjain.

133. szám. Püspök úr megnyitó beszédéből

Közyülésünk megdöbbenéssel értesül a kultuszminisztériumnak a napilapokban ösmertelelt tervéről, mely szerint az ország gazdasági helyzetének javítása céljából egyházkerületünk központi szervének, a levita-lelkészeknek és segédlelkészeknek államsegélyét beszüntetni, a rendes lelkészek államsegélyét 25%-al apasztani akarja, a megüresedett lelkészi állásokat pedig jövőre államsegélybe részesíteni nem hajlandó ;

megnyugvással fogadja, hogy Püspök úr a Kultuszminiszter úrhoz intézett memorandumában rámutatott arra, hogy egyházkerületünk központi hivatalát az államsegély nemcsak azért illeti meg, mert egy közel 230.000 lelket számláló egyházvidék központi kormányzó szerv nélkül nem maradhat, de azért is, mert egyházkerületünk elismertetése a kultusztörvény 28. §-a által megtörténtnek tekintendő, amennyiben a törvény meghozatalakor egyházkerületünk tényleg létezett, Püspöke hűségesküt tett és központi hivatala a minisztérium leiratában foglalt rendelkezések szerint szerveztett meg.

Közyülésünk Püspök úr elnöklete alatt dr Thúry Kálmán egyházkerületi ügyész és Csernák Béla egyházkerületi főjegyző közgyűlési tagokat megbizza, hogy minden lehető kövessenek el a fenyegető veszedelem elhárítására, tárják föl a Miniszter

úr előtt azokat a károkat, amelyek a terv megvalósítása esetén úgy egyházunkat, mint az állami életet érheti, s kérje fel az Országos Magyar Pártot, hogy a törvényhozás termeiben a terv megváltoztatására minden törvényes eszközt felhasználjon.

A kebelbeli lelkeszkeket figyelmezteti közgyűlésünk, hogy Püspök úr atyai intelmeit jól megfontolják s a jelen viszonyok között mostani helyökről más helyekre ne távozzanak, vagy nyugalombamenetelüket halasszák el.

A gyülekezeteket pedig kötelezi, hogy a belhivatalnokok javadalmát a törvényszerű díjlevelek szerint teljes egészükben kiszolgáltassák és minden anyagi erejüket az egyházi tisztviselők díjlevél szerinti javadalmának biztosítására fordítsák.

134. szám. Püspök úr megnyitó beszédéből

közgyűlésünk örömmel értesül arról, hogy Széll György esperes úr esperességének 25 évfordulóját Isten kegyelméből megérte és Őt ez évforduló alkalmából szeretettel köszönti, további munkájára és életére áldást kér.

135. szám. Domahidy Elemér főgondnok halála alkalmából részvétüket fejezték ki az Erdélyi Egyházkerület püspöke és igazgatótanácsa, a magyarországi református egyház Egyetemes Konventje, a jugoszláviai Református Egyház, a magyarországi nagykárolyi Egyházmegye, a kolozsvári és marosvásárhelyi református Fiu-főgimnáziumok a zsinatpresbiteri Ág. Hit. Ev. egyház superintendense.

Egyházkerületünk megboldogult főgondnokának halála alkalmából megnyilatkozó atyafiságos részvétért köszönetet mond s erről a gyászában testvéri szívvvel osztozókat jegyzőkönyvi kivonaton értesíti.

136. szám. Hantz Jenő szatmári Református Főgimnázium volt igazgatója és Demjénné Molnár Ilona a szatmári Ref. Leánygimnázium volt igazgatónője bejelentik, hogy állásuktól megváltak s az egyházkerületen viselt megbizatásaikról lemondanak.

Közgyűlésünk dr Hantz Jenő és Demjénné Molnár Ilona lemondásával megüresedett két egyházkerületi tanári képviselő-ségre a szavazást elrendeli. A szavazatok beadásának határnapjául 1931 január 31-ét kitűzi s a szavazatok felbontásával a Püspök úr elnöklete alatt kiküldött bizottságot hatalmazza fel.

137. szám. Dr Hantz Jenő lemondásával és Bunna István szatmári főgimnáziumi tanár eltávozásával a zsinati tanári rendes és pótltság megürülvén

közgyűlésünk a zsinati tanári rendes és pótltságokra a szavazást elrendeli. A szavazatok beadásának határnapjául 1931 január 31-ét tűzi ki s a szavazatok felbontásával a Püspök úr elnöklete alatt kiküldött bizottságot felhatalmazza.

138. szám. A szavazalbontó-bizottság jelenti, hogy az 5-a. 1930. számú egyházkerületi határozattal egy zsinati világi pótltságokra szavazás rendeltetvén el, 199 érvényes szavazat érkezett be, amelyből Bónis Elemér egyházkerületi világi tanácsbíró Érköbölku összesen 129, dr Böszörményi Emil 68, dr Soos István 1, Kovács József 1 szavazatot nyert.

Közgyűlésünk megállapítja, hogy a presbitériumok szavazatának abszolút többségével Bónis Elemér úr zsinati világi pótlagnak megválasztott, s elrendeli, hogy részére a 16—1927. egyházkerületi határozat 3. és 4. pontja értelmében a megbízólevél kiadassék. A választás eredményéről a zsinat elnökségét értesíti.

139. szám. A szavazatbontó-bizottság jelenti, hogy a világi zsinati póttagságra elrendelt szavazás alkalmával szavazatát nem küldte be a bihari egyházmegyéből: Mezőtelegd, az érmelléki egyházmegyéből: Margitta, a nagybányai egyházmegyéből: Kakszentmárton és Pusztadaróc, a nagykárolyi egyházmegyéből: Nagykároly; hibás szavazatot küldött a bihari egyházmegyéből: Köröskisjenő, mivel a szavazólapot csak egy pecséttel látta el, az érmelléki egyházmegyéből: Vedresábrány, mivel szavazólapjáról úgy a pecsétek, mint az aláírások hiányoztak, a nagybányai egyházmegyéből: Turterebes, mivel a szavazólapot tartalmazó borítékot pecséttel nem zárta le, a nagykárolyi egyházmegyéből: Kaplony, mivel az egyházmegyei tisztségekre adott szavazatát küldte be; a nagy-szalontai egyházmegyéből: Mezőbajj, melynek borítékáról a külső pecsét hiányzott.

Közgyülésünk a szavazatot nem küldött vagy hibásan szavazott egyházak névsorát az illetékes esperesi hivataloknak további eljárás végett megküldi. A kaplonyi egyház szavazatát megsemmisíti és felhívja az esperesi hivatalokat, hogy a presbitériumokat nyomatékosan figyelmeztessék, hogy szavazataikat a tiszántuli egyházkerület 281—1898. számú határozatával megállapított szabályrendelet 4. és 5. pontjai szerint állítsák ki és hogy a pecsétviasz használata nem kötelező.

140. szám. A Vallás és Közoktatásügyi Miniszter 105,011—1930. sz. alatt közli az Igazságügyi Miniszternek azt az elhatározását, mely szerint az 1925. évi október 20-án 82,851. sz. alatt kiadott rendeletét, mellyel a lényeg szolgáló bírákat egyházi tisztségek elfogadásától eltiltja, továbbra is érvényben tartja.

Közgyülésünk a miniszteri leiratot sajnálattal veszi tudomásul és Domokos László semmitőszéki bíró egyházkerületi tanácsbírónak függőbe tartott lemondását elfogadja. S Domokos László tanácsbíró úr

érdemes szolgálatairól hálásan emlékezik meg, s annak a reményének ad kifejezést, hogy egyházkerületünk és egyetemes egyházunk a lemondó tanácsbíró úr sokoldalú képességeit még igénybe veheli; a lemondás elfogadásával megüresedett egyházkerületi világi tanácsbírói és zsinati világi rendes tagságra a szavazást elrendeli, a szavazatok beadásának határidejéül 1931 január 31-ét kitüzi s a szavazat felbontásával a Püspök úr elnöklete alatt kiküldött bizottságot felhatalmazza.

Miről Püspök urat jegyzőkönyvi kivonaton értesíti.

Domokos László tanácsbíró lemondása következtében közgyűlésünk a pénzügyi és segélyosztó-bizottságba Kassay Béla esperest küldi ki.

141. szám. A magyarországi református egyház Egyetemes Konventje közhírré teszi, hogy Oláh Imre, Papp Imre és Bakó László lelkészképesítő bizonyítványai elveszvéen, az eredeti okmányokat érvénytelenítette s azok helyébe a másolatok kiadását engedélyezte.

Tudomásul szolgál.

142. szám. Az Internationaler Verband zur Verteidigung und Förderung des Protestantismus (A Protestantizmus Védelmére és Előmozdítására alakult Nemzetközi Szövetség) a f. évi október 5—7. napjain Zürichbe tartotta világgyűlését, amelyre egyházkerületünket is meghívta. A költségvetési nehézségek miatt egyházkerületünk nem küldhetett képviselőt a világgyűlésre, azonban Püspök úr a szövetség elnökéhez meleg üdvözlő iratot intézett. A szövetség vezető tagjai megkeresték egyházkerületünket, hogy a szövetséghez csatlakozzék; az évi tagsági díj mintegy 300 lei, amelyért a szövetség hivatalos lapját a Protestantische Rundschau megküldik.

Közgyűlésünk a protestánsizmus védelmére és előmozdítására alakult nemzetközi

szövetség meghívását tudomásul veszi, a szövetségbe lép és az évi tagsági díj fedezésére 300 leit közpénztára terhére előirányoz; a szövetség gyűléseire azonban csak akkor küld képviselőt, ha az uti költségekre kellő fedezettel fog rendelkezni.

Az intézkedések foganatosítására Püspök urat felhatalmazza.

143. szám. A báró Baldácsy-alapítvány vagyonának és jövedelmének megosztása tárgyában hozott 181—1930. számú határozatunkra, melyben azt kértük, hogy 1920 január 1-től, 1930 január 1-ig terjedő időre, illetve 10 év alatt beszédelt jövedelem megosztása és kiszolgáltatása tárgyában is határozzon a tiszántuli egyházkerület közgyűlése, megkaptuk a 232-2—1930. sz. határozatot, melyben az alapítvány jövedelmének megosztási kulcsát javunkra 18.28 %-ban állapítja meg, kijelenti, hogy 334—1929. számú határozatát fenntartja, nem áll módjában a „velünk kötött megállapodástól eltérni a jövedelem megosztásának időpontját illetőleg“.

Egyházkerületi közgyűlés elfogadja a báró Baldácsy-alapítvány jövedelme megosztási kulcsául a királyhágómelléki egyházkerület javára a 18.28 %-ot, tehát azt, hogy az alapítvány jövedelmének 18.28 %-a illeti meg kerületünket mindaddig, amíg a kerületek népességének számaránya nagyobb eltolódást nem mutat.

Megállapítja, hogy a tiszántuli egyházkerület 334—1929. számú határozata kerületünkhöz meg nem érkezett s velünk a tiszántuli egyházkerület az alapítvány jövedelmének megosztása tárgyában megállapodást nem létesített. Velünk a 78-b—1929. számú határozat lett közölve, melyben a tiszántuli egyházkerület közgyűlése kijelenti, hogy a báró Baldácsy-alapítvány jövedelméből a lélekszámszerinti hányadot 1930 január 1-től kezdődőleg kerületünknek ki-

szolgáltatni. E határozatra 181 – 1929. sz. határozatunkkal válaszoltunk, elfogadtuk 1930 január 1-től a részesedés arányát, de kértük, hogy 1920 január 1-től is szolgálta ki a tiszántuli egyházkerület az alapítvány jövedelmének kerületünket illető részét.

Tekintettel arra, hogy a tiszántuli egyházkerület közgyűlése szerint is megilleti kerületünket a jövedelmek 18,28 %-a, ismételve kérjük a testvéregyházkerület közgyűlését, méltóztassék kiszolgáltatni 1920 január 1-től a jövedelmek megállapított hányadát kerületünknek, ha másként nem lehet, részletekben, mert ma, amikor a kormány takarékoskodását azzal igyekszik megkezdeni, hogy kerületünk püspöki hivatalától az államsegélyt egészen megvonja, lelkészeink fizetésekiegészítésének 25 %-át nem fizeti, a megüresedett s ujonnan betöltött lelkészi állások fizetésének kiegészítésére segélyt nem ad, az ilyen lelkészi állások fizetésekiegészítését egészen megvonja, a segédlelkészek fizetésekiegészítését egészen beszünteti, a mai különben is nagyon súlyos, egyházfenntartó egyházközseink legnagyobb százalékát tevő földbirtokok és földműves osztályra egyenesen katasztrófális helyzetben, amikor az egyházi közteher emelésére gondolni sem lehet s amikor a fizetési hátralékok behajtása a legtöbb helyen fedezet hiányában lehetetlen, segély nélkül kis népességű egyházainkat s kerületünket fenntartani nem leszünk képesek s fájó szívvel kell majd látnunk, mint maradnak üresen, betöltetlenül kis gyülekezeteink lelkészi állásai s mint széd el a pásztor nélkül maradt nyáj! Egyházkerületünk elnökségét felkéri közgyűlésünk, hasson oda, hogy a tiszántuli egyházkerület látva siralmas helyzetünket, szol-

gáltassa ki a minket jogosan megillető jövővelmet.

144. szám. Püspök úr jelentése az 1929. évről nyomtatásban a közgyűlés minden alkotó tagjának megküldetvén, felolvasoltnak tekintetik. (Lásd a jegyzőkönyv I. számú mellékletét.)

Közgyűlésünk a hűségese pásztorkörültekintő gondosságával szerkesztett jelentést, mely egyházkerületünk szellemi és anyagi állapotát egyszer sötét volnalakkal, máskor ragyogó színekkel, de mindig az igazságnak megfelelően festi le, tudomásul veszi és egész terjedelmében jegyzőkönyvéhez mellékeli;

1. Előismeréssel adózik Püspök urnak azokért a szolgálatokért, amelyekkel az elmúlt esztendőben is olyan szép eredményeket ért el, midőn a református öntudat ápolására szigoru gondossággal felügyelt, a hétköznapi istentiszteletek naponkénti megtartását sürgette, a belmisszió minden munkaágot elősegítette gyülekezeteink, intézményeink, egyházkerületünk gazdasági helyzetét a családfő felelősségének érzetével számontartotta, a bajokat el nem hallgatta, a jókat szemünk elé állította, nagy utakat bejárt, hogy a rábizott lelkeket közvetlen közletről megismerje vigyárván az egész nyájra, melyben őt a Szent Lélek vigyázóvá tette, amelyet gonosz farkasok háborgatnak, kik nem kedveznek a nyájnak. (Csel. 20, 28, 29.)

2. S midőn a gondviselő Isten Püspök urat betegségéből nagy kegyelmesen fölsegítette, kéri a Mindenhatót, hogy őt állandó jó egészségben megtartsa magas tisztének minden munkájában tovább segítse.

3. Felhívja az espereseket, hogy az egyházlátogatások alkalmával a vizsgálati

jegyzőkönyv minden kérdésére pontos adatokat szerezzenek be és szigoruan utána nézzenek, hogy az 1929. évi 19-3. számú határozat rendelkezése szerint egyetlen gyülekezetben sem maradjon el a vasárnap délutáni kátémagyarázat s ahol e tekintetben rendelkezés szüksége forog fennt, ott sürgősen intézkedjenek.

4. Figyelmezteti, inti, kötelezi közgyűlésünk az egyház minden felelős hivatalosát, hogy a törvényes eszközöknek igénybe vételével is mindent elkövessenek, hogy az egyházi adóhátralékok még az év folyamán befizettessenek.

5. Azoknak az áldozatkész egyháztagoknak, akik 10,000 Leinél nagyobb összegű adományokkal támogatták egyházukat a Püspöki jelentések egy példányát elősmerése jeléül megküldi.

6. Megbizzza az esperesi kart, hogy az új egyházlátogatási jegyzőkönyvet mutató hiányok figyelembevételével állítsa össze.

145. szám. Olvaslatolt Püspök úr jelentése elemi iskoláink állapotáról 1950 november 1-ig.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Elemi iskoláink közül a valkányi iskola kivételével működését, bár igen súlyos körülmények közt, valamennyi akadálytalanul folytatta.

A valkányi iskolánál alig reparálható súlyos hiba történt az elmúlt iskolai évben a helyettes tanítónő személyének megválasztásánál, aki nem romániai, hanem magyarországi iskolát végzett. Miután a tanítónő autorizációs kérvényét nem hivatalom ulján terjesztették fel, erről a helytelen választásról csak akkor értesültem, mikor az áll. ellenőrző látogatás alkalmával a helyzet teljesen kiéleződött. Bár az ügyben azonnal vizsgálatot rendeltem el s a tanítónő a temesvári min. igazgatóság

autorizációt meglagadó végzése alapján állását el is hagyta, az ügy a Consiliul Permanent elé került és ott kedvező elintézés az eddigi jelentések alapján alig várható, bár az iskolát most már egy agilis lévita tanító vezeti s a hiányok póllására maga az egyházkerület vállalt garanciát.

Egyébként iskoláink autorizációjának kérdése még most is függőben van. Bár ez a helyzet sok tekintetben kellemetlen, mégsem tartom célszerűnek annak bolygatását, mert így iskoláink törvényes alapon működnek, míg az autorizációk elintézése alkalmával nem remélhetünk a mostani atmoszférában jóakaratot.

Iskoláink legégetőbb kérdése azok anyagi eszközeinek hiánya s az a körülmény, hogy a tanítók fizetése 60 állásnál (kb. 25 %) még az egyházker. minimumot sem éri el. A tanítók csekély fizetését az iskolalátogatás jegyzőkönyvek sorozatosan szóvá teszik s a tanítók megállapítható nyomorával szemben az egyházkerület segélyalapjai, mint másutt bejelentjük, teljesen kimerültek. Az az elméleti megállapítás, hogy az államsegélyhez jogunk van s annak állandó követelése, a tanítóság tényleges helyzetére momentán nem változtat. Ilyen körülmények közt az egyetlen megoldása az, hogy a legszigorubban szorgalmazzuk az iskolafenntartó egyházakkal szemben az eddigi egyházker. határozatok végrehajtását a minimális tanítói fizetést illetőleg.

Igen súlyos problémává növekedett ez év folyamán iskoláink tuzsufoltsága, amit előre láttunk és amire való tekintettel ajánlottuk azokon a helyeken, ahol a lehetőség megvan, az új tanterem megnyitására való folyamodást. Ezek közül a folyamodások közül azonban egyre sem kaptunk kedvező választ. Avasujváros kérvényét azaz a törvényen kívüli indokolással utasította el a miniszter a Consiliul Permanent véleménye alapján, hogy a kulturális szükségletek ezen a helyen már ki vannak elégítve a meglévő iskolákkal. Ebben az ügyben előterjesztésünket már meg is tettük. Érkörtvélyes kérését azaz az indokolással utasította el a min. igazg., hogy helyisége nincs. Ágya, Bihardiószeg, Érmihályfalva, Székelyhid, Árpád, Máramarossziget, Érköbölkut kérvényei késedelmeznek. Érköbölkutra nézve utánjárásunkkal azt is

megállapítottuk, hogy a kérvény, már kedvező véleményezéssel ellátva, felment a minisztériumba s ott elveszett. Elintézetlen még most is Szamosdob és Borossebes autorizációs kérvénye, Patóháza elutasított kérvényét pedig be kell adnunk (e három utóbbi iskola most nem működik). Új iskola megnyitására Lugos az utolsó percben kapta meg az engedélyt. Ezzel iskolafenntartó egyházaink száma eggyel szaporodott.

További súlyos probléma az iskoláinkba a lörvényes létszám fölött beiratkozott gyermekek helyzete. Ezekre nézve a miniszter azon kérésünkkel szemben, hogy őket iskolánkban megtarthassuk, több esetben már elutasító választ adott, azonban ügyvivőnk azt jelenti, hogy a többi ilyen kérésünket is elfogja utasítani. Ott ahol az állami iskola az így iskoláinkból eltávolított növendékeket fel tudja venni, lörvényes alapunk orvoslásra nincs, azonban ott, ahol az így kiszoruló növendékeket az állami iskola felvenni nem képes, a lehetetlen helyzet feltárásával újabb felterjesztést intézünk a minisztériumhoz.

Ezekkel a súlyos problémákkal szemben egész másodrendű kérdéssé sülyedt le a névelmezési esetek kérdése. Kevés számú ilyen esett jutott tudomásunkra s ezekben mindenütt megtettük előterjesztésünket orvoslás végett s amennyiben a tanfelügyelőség orvoslást nem nyújt, a minisztériumhoz teszünk előterjesztést.

Panaszok merültek fel arranézve is, hogy az állami iskolai igazgatóságok a szabályzat intézkedéseit nem mindenütt tartják szem előtt a hitoktatást illetőleg, azaz nem illesztik be az órarendbe a kellő számú órákat a hitoktatók számára. Ennek következtében szükségesnek mutatkozik az állami elemi isk. hitoktatásra vonatkozó adatok összegyűjtése, hogy ezek alapján a szükségesnek mutatókozó lépéseket megtehessek.

Ugyanígy kell kitérnem a nagybányai egyházmegye 10—1930. sz. felterjesztésére, amelyben egyéb ügyekkel kapcsolatban iskoláink elsorvadásáról panaszkodik s annak orvoslására ajánlja az államsegély sürgetését különböző eszközök felhasználásával. Iskoláink nehéz helyzetben is azok haldoklásáról, elsorvadásáról beszélni véleményem szerint nem lehet és nem is szabad. Ha sok helyt hiányzik is az áldozatkészség kellő mértéke az is-

kolák fenntartásában, megvan a ragaszkodás az iskolához abban a tekintetben, hogy a ref. szülő csak református iskolába akarja beírni gyermekét s így iskoláink népessége nagyobb, mint valaha. Tanítóink működése is évről-évre kedvezőbb megítélésben részesül az állami ellenőrző közegek részéről is, ami a haladás biztos jele. A tanítóképzőkből most kikerülő generáció pedig épen szép reményekre jogosít. Ami pedig a tanítói utánpótlást illeti, ennek a krízisén már túl vagyunk, amit az bizonyít, hogy ez évben állás nélküli tanítóinkat nem tudtuk mind elhelyezni.

Az államsegély sürgetésére nézve ki kell jelentenem, hogy minden kínálkozó eszközt és alkalmat felhasználunk erre a célra. Ahhoz az eljáráshoz, hogy ultima ratio-ként ebben a kérdésben forduljunk a Népszövetséghez, már csak azért sem fordulhatunk, mert annak praktikus eredménye az eddigi tapasztalatok szerint alig várható.

a) Egyházker. közgyűlésünk a Püspök ur jelentését elemi iskoláink állapotáról tudomásul veszi.

b) Felhatalmazza a Püspök urat, hogy a felsorolt függő ügyekben, amennyiben indokoltnak és célravezetőbbnek tartja, a miniszterhez intézendő felterjesztéseit az egyházker. közgyűlés nevében tegye meg.

c) Megállapítja az egyházkerületi közgyűlés, hogy a régebbi egyházker. határozatok a tanítók fizetésének megállapítására nézve imperatív jellegűek, azaz, hogy a tanítók fizetése a 1277—1926. határozat alapján városokban 46,092, falvakban 35,190 Lei összegben szolgáltatandó ki, amihez a 37-c—1927. határozat értelmében természetbeni lakás hiánya esetén várososon 25, 20 és 15 %, falun 20, 15 és 10 % lakbér számítandó.

d) Sajnálattal állapítja meg, hogy az állami tanügyi hatóságok meghiusítják azokat a kezdeményezéseket, amelyek isko-

laink fejlesztését szolgálják. Ezen intézkedésekkel szemben ragaszkodik azon törvényben lefektetett jogunkhoz, hogy iskoláinkat a szükséghez képest fejleszthessük, amit nem akadályozhat meg az a körülmény, hogy ugyanazon helységben állami iskola is van. Kulturális jogaink megcsorbitásába soha belenyugodni nem fogunk, azok az egyházközségek tehát, amelyeknek új tanterem megnyitása iránti kérvényeit a miniszter elutasította, vagy ezután elutasítja, amennyiben az új tanterem megnyitásának szükségessége még fennforog, a törvényes határidőben folyamodjanak újból az új tanterem megnyitásának engedélyéért.

Kéri a Püspök urat, hogy az egyházkerületi közgyűlés törvényes álláspontját ezen kérvények felterjesztése alkalmával a minisztérium előtt fejtse ki.

e) Elrendeli egyházkerületi közgyűlésünk az állami elemi iskolai hitoktatásra vonatkozó adatok összegyűjtését s az eredmények a következő egyházker. közgyűlés elé leendő terjesztését.

146. szám. Olvasatott Püspök úr jelentése középiskoláink állapotáról.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Középiskoláinkban a magánvizsgálati rendszer mellett is a tanulmányi eredmény az előző évihez képest örvendetes javulást mutat, különösen a kereskedelmi iskolában, ahol 41 osztályozott tanuló közül egy sem bukott osztályisméltésre. A szatmári leánygimnáziumban az isméltők %-a 11, a szatmári fiugimnáziumban 34, a nagyvárad leánygimnáziumban 34.

A folyó iskolai évre beiralkozott növendékek száma a tavalyihoz képest alig változott a leánygimnáziumokban és ker. iskolában, 22 főnyi gyarapodást mutat a fiugimnáziumban.

Nagyvárad leánygimnázium . . .	72
Szatmári leánygimnázium . . .	68

Szatmári Felső Keresk. Leányiskola 48

Szatmári Fiugimnázium 106

Sajnálattal kell megállapítanom, hogy középiskoláink jelentéseik beküldésében nem elég pontosak, amit részben annak tulajdonítok, hogy a vezetésben az utóbbi időben változások történtek, részben annak, hogy a szükséges jelentések összefoglaló taxatív felsorolása hiányzik.

Meg kell emlékeznünk a szatmári fiugimnázium azon lépéséről, hogy a IV-ik, (I. liceális) osztályt megnyitotta. Ezen lépésének indokolásában a minisztériumtól nyert régebbi autorizációra, továbbá a kolozsvári min. igazgatóság azon intézkedésére hivatkozik, amellyel tudomásul vette a IV. osztályra szóló tanrendet és tantárgyfelosztást, végül a M. O. T. 64. fejezetére.

Személyiekben az a változás történt, hogy dr Hantz Jenő igazgató lemondása után az igazgatótanács Ligeti Imrét választotta meg igazgatónak, az eltávozott Bunna István helyébe pedig Kovács Györgyöt id. rendes tanárnak. A szatmári leánygimnáziumtól Demjénné Molnár Ilona nyugalomba vonult.

a) Egyházkerületi közgyűlésünk annak kijelentése mellett, hogy a maga részéről minden lehetőleg meg fog tenni arra nézve, hogy a IV. oszt. megnyitásából előreláthatólag származó anyagi terhek viselésében az iskolát segélynyújtással támogathassa; biztosítja teljes erkölcsi támogatását is; azonban az igazgató erre vonatkozó jelentését különböző felvilágosításra váró kérdések miatt pótlás végeft átteszi az iskola igazgatótanácsához (5190—1930. szám).

b) Egyházkerületi közgyűlésünk felhívja a középiskolák igazgatótanácsát, hogy a következő jelentések beküldéséről felszólítás nélkül gondoskodjanak.

1. Év elején, a javító vizsgálatok és a beiratások befejezése után jelentés arról, hogyan alakult az előző isk. év tanulmányi

eredménye a jav. vizsgálatok következtében és mekkora a beiratkozott növendékek létszáma.

2. Ugyancsak év elején, azok elkészülte után, a tantárgyfelosztás és tanrend.

3. Mihelyt az igazgatótanács letárgyalta, az előző évi zárszámadást és az évi költségvetést.

4. Minden személyi változás azonnal, ugyszintén minden állandó jellegű változás a tantárgyfelosztásban és tanrendben.

5. Látogatási jegyzőkönyvek és magánvizsgálati jegyzőkönyvek azonnal a látogatás, vagy vizsgálat befejezése után, a vizsgálati eredmények olyan csoportosításával, hogy abból az eredmény osztályonként és tárgyanként megállapítható legyen.

c) Egyházkerületi közgyűlésünk ez alkalommal is a legnagyobb elismeréssel emlékezik meg a távozó dr Hantz Jenő igazgató úr évtizedes érdemes tanári munkásságáról, s arról a közérdek szolgálatára való készségéről, hogy az igazgatói tisztelet, amely számára csak munkát és megterhelést jelentett, válságos időkben elvállalta, s lelkiismeretes gondosságáról, amellyel a vezetésére bízott intézetet a válságon átvezette.

Ligeti Imre igazgatóvá történt megválasztását az állami autorizáció megszerzésétől föltételezetten megerősíti.

Kovács György tanári választását formai hiányok miatt most tudomásul nem veszi, hanem az igazgatótanácsot új határozat hozatalára hívja fel.

Demjénné Molnár Ilona volt leánygimnáziumi igazgatónő végleges nyugalomba vonulása alkalmából 66—1929. sz. határozatában már kifejezésre juttatott elismerését megismétli.

147. szám. Püspök úr jelentése internátusaink állapotáról.

Főlisztelei és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Internátusaink közül a nagyszalontai a folyó tanévre működését növendékhiány következtében kénytelen volt felfüggeszteni. A nagyszalontai áll. liceum köztudomású elsorvadásával függ össze ez az annál is inkább sajnálatos eset, mert az internátus csak az előző tanévben rendezkedett be nagy költséggel saját házában. A nagyváradi leánygimnázium internátusában az elmúlt évben jelentett örvendetes fejlődés továbbra is fokozódott, amennyiben az internátus növendékeinek száma 39-re emelkedett. Ez örvendetes fejlődés annak tulajdonítandó, hogy gimnázium igazgatónöje az intézetben lakik s az internátusi életet személyesen vezeti. A szalmári gimnázium internátusában a növendékek száma szintén gyarapodott 15-ről 24-re. Az igazgatóság itt is mindent megtesz, hogy a növendékek elhelyezése és ellátása kedvező, tanulmányi vezetése intenzív és erkölcsi felügyelete kifogástalan legyen.

Egyházkerületi közgyűlésünk Püspök úr jelentését internátusaink állapotáról tudomásul veszi.

Sajnálattal fejezi ki a nagyszalontai internátus munkásságának felfüggesztése fölött, remélve, hogy a kényszerű szünetelés után a jövő évben kapuit újra megnyithatja.

148. szám. Dr Thúry Kálmán előadó ismerteti az I. tc. nek a zsinati bizottság tervezetére vonatkozó észrevételeket. A nagyváradi egyházmegye kivételével, amely csak egy lelkes értekezleti jegyzőkönyvet terjesztett a kerületi közgyűlésre, a többi öt egyházmegye részletes és a nagyfontosságú kérdés beható tanulmányozására valló észrevételeket terjesztett fel a közgyűlésre. Ismerteti előadó a törvényelőkészítés előmunkálatait, azokat az indokokat, amelyek a jelenlegi törvény átdolgozását szükségessé teszik s azokat a nehézségeket is, amelyek a két kerület eltérő alkotmányos és szervezeti jogállása folytán előállottak s amelyek csak így voltak megoldha-

lók, ha a két álláspont tiszteltben tartásával párhuzamos szabályozások vétetnek fel a törvénybe.

Ismerteti továbbá előadó a beadott észrevételek minőségét, amelyek általános és részletes megjegyzésekre oszthatók s a részletes észrevételek ismét lényeges és kevésbé lényeges kérdéseket érintenek. Indítványozza ennél fogva, hogy az észrevételek nagy tömegére tekintettel, a közgyűlés csak az elvi jelentőségű fontosabb kérdéseket vegye tárgyalás alá, míg a kevésbé fontos, sokszor csak stiláris módosításra vonatkozó észrevételeket azzal terjessze a zsinati bizottsághoz, hogy azokat a bizottság a tervezet újabb átdolgozásainál figyelembe venni sziveskedjék.

A közgyűlés az előadó javaslatát magáévá teszi s állást foglal a következő elvi jelentőségű kérdésekben:

1. Bár sajnálattal állapítja meg, hogy a két kerület alkotmánya, szervezete s igazgatása között már a múltban is fennálló eltérések az I. tc. új tervezetében sem voltak kiegyenlíthetők s a romániai ref. egyház belső egysége tehát alakai szempontból bizonyos hiányt mutat fel, mégis abban a véleményben veszi tudomásul a törvénytervezetnek ide vonatkozó rendelkezéseit, hogy a két kerület lelki egysége nemcsak az egymásra utaltság folytán, de a legfőbb szervek kiépítése útján is biztosítva lesz.

2. A terv. 79. §-ában az egyházközségi közgyűlés szervezése tárgyában lefektetett intézkedés helyett a magy. javaslat 82. §-ának megfelelően a következő rendelkezést kéri felvenni:

79. §. „Egyházközségi közgyűlés abban az egyházközségben van, amelyre nézve ennek szervezését az egyházmegyei közgyűlés javaslata alapján az egyházkerületi közgyűlés elrendeli. Abban az egyházközségben azonban, amelyben a törvény élet-

belépése idején egyházközségi közgyűlés van, ez fennmarad mindaddig, míg az egyházkerületi közgyűlés az egyházmegyei közgyűlés javaslata alapján ellenkező rendelkezést nem tesz.

Az egyházközségi közgyűlés mindenütt képviseleti alapon szervezendő. Azokban az egyházközségekben, melyeknek lélekszáma 1000-en alul van, a képviseleti közgyűlési tagoknak száma a presbiterek, illetőleg pót-presbiterek taglétszámának kétszerese". (A szakasz löbbi része marad.)

Ha az erdélyi kerület e megoldást a saját viszonyai szempontjából nem találná megfelelőnek, úgy kéri a közgyűlés, hogy a lenti rendelkezés, mint speciális rendelkezés csak a királyhágómelléki kerületre terjesztessék ki.

2. A 37. §-ban szabályozott püspöki helyettes lelkészre vonatkozólag aként módosítandó a tervezet, hogy ezen állás szervezése nem kötelező. Tehát a „szervezhet” szó iktatandó a szakaszba.

3. A 115. és 130. §§-okban lefektetett egyházmegyei és egyházkerületi igazgatótanácsok létesítését az adminisztráció megfelelő kiépítése feltétlenül indokoltá teszi. Minthogy kerületünkre vonatkozó rendelkezések biztosítják a közgyűlés hatáskörének és intézkedési jogának teljességét, az ily intézmények ellen felmerült aggályok nem alaposak.

4. A tervezet 12. és 183. §§-aiban lefektetett egyházkerületi alkotási jog olyképen értelmezendő, hogy ez az u. n. értekezletektől teljesen külön álló s önálló jogi személyiség kreálására vonatkozó joga minden egyháztagnak, tisztviselőnek. Minthogy azonban a fent említett két szakasz egyrészt szorosan összefüggő kérdést szabályoz, másrészt a 183. §. félremagyará-

zásra ad alkalmat, módosításként azt javasolja a kerületi közgyűlés, hogy

a) a 183. §. töröltessék;

b) a 12. §. utolsó bekezdéseként a következő rendelkezés vétessék fel: „Egyházi tisztviselők az ő hivatali minőségüket érintő egyesületeket az egyházi szervezeten kívül nem alkothatnak s ilyen egyesületbe be nem léphetnek.

5. A 137. §-nak a lelkészi főjegyzőre vonatkozó része a Királyhágómelléki kerületben eddig is létező állapotnak megfelelően módosítandó úgy, hogy a püspök helyettese a közgyűléseken és bírósági üléseken a legidősebb esperes, a közigazgatási ügyekben pedig a lelkészi főjegyző.

A 142. § szakasznak a lelkészi főjegyzőre vonatkozó része a Királyhágómelléki kerületben aként módosítandó, hogy a lelkészi főjegyző is 12 évre választatik.

6. A 136. §-nak az a része, amely a püspök nyugdíjának megállapítására s annak az egyházkerület által való viselésére vonatkozik, aként módosítandó, hogy a püspöki tiszteletdíj után járó nyugdíj a kerületi nyugdíjintézetet terheli, amelynek a püspök, mint ilyen kötelezett tagja s a javadalma után megállapított járulékokat fizetni köteles.

7. A zsinati állandó bizottság (175. §.) elnevezés a „konvent“ elnevezéssel helyettesítendő.

Az egyházkerületi közgyűlés a többi észrevételeket azok összességében azzal terjeszti a zsinati bizottság elé, hogy ezeket a törvénytervezet újabb átdolgozásánál figyelembe venni sziveskedjék.

149. szám. Az egyházkerület 61—1930. számú határozata szerint a püspöki hivatal a misszió jelentésekhez

szükséges nyomtatványokat elkészítette s az esperesi kar a tervezetet elfogadja s azt kinyomatásra ajánlja.

Közgyűlésünk az esperesi kar által ajánlott nyomtatványoknak a közpénztár terhére kiadását elrendeli.

150. szám. A 41—1930. sz. közgyűlési határozat rendelkezése szerint a Baldácsy-alapítvány jövedelméből az özvegyi segélyek kifizetése után fentmaradó rész a szegény egyházközségek segélyezésére lévén fordítandó, az egyházmegyék a következő egyházközségeket ajánlják segélyezésre: a bánáti egyházmegye: Szigetfalu, Lippa, Csávós; a bihari egyházmegye: Váradless (egyház és lelkész), Pósalaka, Rév; a nagykárolyi egyházmegye: Csomaköz; a nagyszalontai egyházmegye: Borosjenő, Magyarcséke, Pankota, Belényesujlak, Feketetót, Szinte egyházközségeket, amelyek azonban okmányilag nem igazolják, hogy mi célra kérik a segélyt. Az esperesi kar az egyházkerület megbízása szerint a segélykérvényeket bíráló alá vette, azonban jelenti, hogy Püspök úr tájékoztatása szerint egyházkerületünk a Baldácsy-alap jövedelméből még semmit sem kapott. Ennek következtében azt javasolja, hogy a beérkezett kérvények folyamodóknak visszaadassanak azzal, hogy kérésüket évi költségvetésük, építkezési terv és költségvetés stb. becsatolásával okmányilag is igazolják s egyházmegyéjük útján újból terjesszék fel.

Közgyűlésünk az esperesi kar javaslatát elfogadja s a Baldácsy-alapítványra beérkezett kérvényeket az egyházmegyékhez azzal teszi le, hogy az egyházmegyei közgyűlések csak az okmányokkal felszerelt kérvényeket terjesszék fel.

151. szám. A bánáti és nagybányai egyházmegye közgyűlése az 1929. évi missziói jelentéseket a következőkben terjesszék fel:

I. A bánáti egyházmegye 1929. évi missziói jelentése. (59 - 1930.)

1. *Karánsebesi missziói kör.* Gondozása alá tartozik mindenekelőtt Karánsebes, mint missziói központ 246 lélekkel, továbbá a teregovai, bozovicsi, karánsebesi, orsovai járások községeiben szétszórtan élő és folyton változó református népesség együtt 794 lélek. A lelkészi állás évek óta betöltetlen és így a missziói kört Szombati Szabó István lugosi lelkész gondozza. Gondozó lelkész 21 uton és szolgálatban töltött nappal teljesített 15 missziói kiszállást és ezenkívül végezte Karánsebesnek, mint missziói anyaegyháznak teljes adminisztrációját. Istentiszteletet tartott 12, urvacsorát osztott 8 alkalommal, mely alkalmakkor 66 fi és 41 nő, együtt 107 élt az urvacsorával; betegeknek urvacsorát vitt 2 esetben; keresztelt 4, temetett 2 esetben. Gyűléseket tartott 5 ízben. Látogatta a szórványbeli családokat minden egyes kiszállási alkalommal. Hiterősítő iratokat osztott szét. Kész kiadása 6650 Leit tett ki. A missziói központnak semmiféle ingatlan, vagy készpénz vagyona nincs. Évi bevétele 23,321 Lei, kiadása 20,499 Lei. Pénztári 2822 Lei volt. A befolyt egyházi adó összege 13,890 Lei, adományok és perselypénzek 703 Lei. A fent kitüntetett lélekszámban bent foglaltatnak az orsovai reformátusok is, akik az ottani evangélikusokkal élnek jelenleg csatlakozási viszonyban. A 110 szórvány közül legfontosabb pontok Karánsebes és Orsova mellett Ujkaránsebes és Baltaserata

2. *Bégamonostori kör.* Gondozója Tőkés Gyula bunyaszekszárdi lévita-lelkész. Működési köre a központot képező Bégamonostor anyaegyházon kívül Facsád és Kiszécsény nagyobb és Bethlenháza kisebb szórványra terjed. Lélekszám az anyaegyházban 231, Facsádon 72, Kiszécsényben 66 és Bethlenházán 12. Az anyaegyház távolsága a gondozó lelkész lakhelyétől 13 km., a szórványoké a központtól újból annyi. Vagyona csak a központnak van templommal és lelkésházával, de az is az államkincstár nevében van. A központban a hivek rendszeresen adóznak. Bevétel 17,352 Lei, kiadás 16,701 Lei. Ezenkívül van 17,254 Lei harangalap és 2420 kgr. buza. A szórványokban sem vagyon nincs, sem egyházi adó. Kiszécsény perselypénzben 101 Leit adakozott. Gondozó lelkész 20 istentiszteletet tartott, 29 esetben vallástanítást végzett, 4 ízben urvacsorát osztott, keresztelt 5 gyermeket, esketett 2 párt és temetett

egyszer. Vallást tanított Facsádon 14 alkalommal és Kis-szécsényben 2 ízben. Iratterjesztést is végzett, nevezetesen naptárt, zsoltárokat és ujszövetséget adott el.

3. *Bunyaszekszárdi kör.* Gondozója Tőkés Gyula lévital-lelkész. Működése a központon kívül Kápolnás, Vörömart, Bulcs, Batta, Cella és más marosmenti községek összesen 43 lélekkel. Vagyona csak a központnak van és odajárul-nak némi adóval a marosmentiek is. Gyermekük is ott jár-nak iskolába, onnan származtak el és ott van még vagyón-kájuk is. Lelkész családokat látogatott és iratterjesztést végzett részben a Harangszó támogatásával. Keresztelt 1, temetett 2 alkalommal.

4. *Nagylaki kör.* A pécskai társegyház tartozik hozzá, hol a lelkész az összes teendőket végezte, istentiszteleteket tartott, hiveket látogatott, gyűléseket vezetett és iratterjesztést végzett. A pécskai hivek évi adója és adományai együtt 6000 Leit tesz ki. Ezzel szemben a gondozó lelkész ki-adása 5490 Lei.

5. *Valkányi köt.* Gondozója mint az előbbinek Hegyi Károly nagylaki lelkész. Működési köre kiterjed Valkányon és Nagyszentmiklóson kívül a nagyszentmiklósi és perjámosi járásokra, melyeknek együtt mintegy 600 főnyi folyton vál-tozó református népessége van. A gondozó lelkész istentisz-teleteket tartott Valkányban és Nagyszentmiklóson 12 íz-ben, ebből 4 ízben urvacSORAOSZTÁSSAL. Résztvettek az isten-tiszteleteken Nagyszentmiklóson esetenként 20–25-en. Val-kányban 70-en. Urvacsorát vettek Nagyszentmiklóson 13 fi és 21 nő, Valkányban 93 férfi és 117 nő. Lelkész iratter-jesztést is végzett, de ennek eredményét számokban nem tünteti fel. 36 családot látogatott meg. Keresztelt 6, esketett 2 és temetett 1 ízben. Gyűléseket tartott összesen 8 al-ka-lommal. Végezte az irodai teendőket, családoszeirást és ennek eredményeképpen sikerült hatóságilag igazolnia az ál-lamsegélyhez szükséges családkimutatást. Több, mint 1000 km. utat tett meg s felmerült költsége 22,800 Leit tesznek ki.

6. *Klopodiai kör.* Gondozója Streleczyk Sándor klopo-diai lelkész. Működési köre a központon kívül kiterjed a dettai járás összes községeire, melyekben mintegy 250 folyton vándorló református népesség él, leginkább cseléd-sorban. Vagyon és adó csak a központot képező anyaegy-házban van.

7. *Dunaszentilonai missziói kör.* Tulajdonképen csak Dunaszentilonára terjed ki működési köre. A gondozó Streleczyk Sándor klopodiai lelkész, 12 utat tett 967 km. távolságban. Keresztelt 7, esketett 1 és temetett 5 izben. Urvacsorát osztott 146 léleknek. Részben eladott, részben kiosztott 1018 drb. különféle vallásos iratot 7242 Lei értékben. 51 alkalommal látogatott családokat. Több izben tartott gyermekistentiszteletet, vasárnapi iskola is van Dunaszentilonán és Nőszövetség is. Több izben volt belmissziói estély is. Dunaszentilonán a templomlátogatás mondhatni 100 százalékos.

8. *Resiczai kör.* Legfontosabb pontja Boksán, ahol a hivek száma mintegy 120. Anyaegyháztól való távolság 25 km. Minden hónap utolsó vasárnapján istentiszteletet tartott és a tanév folyamán minden szerdán rendszeres vallástánítást végzett 10 növendéknek. Az istentiszteleteken átlag 30-an vesznek részt. Költségeit részben a begyűlt perselypénzből, részben sajátjából fedezte. A hivek között az egyház iránt való szeretet erős, de a nap nap után nehezebbé való megélhetési viszonyok lehetetlenné teszik számukra áldozatkészségük megnyilvánítását. Panaszolja gondozó lelkész, hogy missziói kiadásaira fedezete csak akkor van, ha azt sajátjából teljesíti.

9. *Füzesi kör.* Gondozója Jancsó Vilmos lévita-lelkész, működési köre kiterjed a füzesi központon kívül főképpen Gravicára és az oravicai járásban élő mintegy 200 folyton vándorló református népességre, melynek életlehetőséget a resica művek vállalatai nyújtanak. Gondozó lelkész havonként egyszer tartott istentiszteletet leginkább Oravicán a szokásos alkalmakkor urvacsoraosztással. Vallást tanított Oravicán, konfirmált, temetett s a központban vasárnapi iskolát és énekkart alapított.

10. *Kisperegi missziói kör.* Gondozója Szondy Géza kisperegi lelkész, ki segédlelkészével együtt összesen 10 utat tett meg. A 8 km.-re fekvő Németperegére és végzett minden olyan teendőt, melyet a leányegyházban működő tanító nem végezhetett.

11. *Lippai kör.* Gondozója Pálur István lippai lelkész. Működési köre kiterjed a központon kívül Berzovára, Soborsinra, Barackára, Mácsára. Lélekszám a központtal együtt eléri a 400-at. Összesen 17 utat tett, 8 izben tartott istentiszteletet és ugyanannyiszor osztott urvacsorát. Az is-

tentiszteleteken átlag 40-en, urvacsoraosztáson 6-an vettek részt. Nagyobb szabású estélyt rendezett Soborsinban imaház javára július 1-én, amikor is 300-an jelentek meg. A központ maga is nagyon szegény és a lelkész, mint ezt az egyházlátogató hatóság megállapította, sajátjából anyagilag is támogatja egyházát, melynek templomát és lelkészi lakását évekig tartó küzdelmes munkával rendbehozta. Panaszolja lelkész, hogy mindennek dacára semmiféle kerületi támogatásban nem részesül, noha a lippai egyház eredetileg is missziói egyházként alakított meg és a bánáti egyházmegye kérését pártolólág terjesztette kerületi gyűlésre.

12. *Szigetfalui kör.* Működése a gátaljai fiókegyházra terjed ki, melynek végleges megszervezése folyamatban van.

13. *Bodófalvai kör.* Működése a vásárosi fiókegyházra terjed ki, mely egyháztól néhány km.-re van. Minden hó első vasárnapján délután istentiszteletet tartott és a nagy ünnepek másodnapjának délutánján. Urvacsorát 6 ízben osztott 147 léleknek. Konfirmált, kereresztelt, temetett és esketett. Vallást tanított hetenként két órán 44 növendéknek. Fuvarköltségét a fiókegyház fedezte egyházi adóból. Bevétele 8609 Lei, kiadás 6823 Lei. Egyházfenntartási alap 7425 Lei, harangalap 2724 Lei. Lelkész fájdalmasan panaszolja, hogy bár a városi telep teljesen magyar, az állami iskolában a magyar szekciót beszüntették és a telep magyar gyermekeit a szomszéd község románnyelvű gyermekeivel összekeverték és a tanítás nyelvét teljesen románná tették.

14. *Csávosi kör.* Gondozója Imre Árpád lelkész. Működési köre 29 községre terjed, melyeket jelentésében névszerint is felsorol. Összesen 237 lélekkel. Legtávolabbi szóróványa 50 km.-re fekszik. Tevékenysége 4 temetésben merült ki.

Igazfalva, Szapáryfalva, Mosnicza, Szemlak, Lugos, Temesvár, Ujszentes és Végvár tulajdonképpen nem missziói jellegű egyházak és a saját területükön kívül missziói szóróvány munkát nem végeztek, csupán csak ad hoc szolgáltatásokat teljesítettek az előforduló lelkészi funkciók elvégzésével.

Egyházmegyei közgyűlés a missziói bizottság által felülvizsgált missziói jelentés kapcsán kéri, hogy a lippai missziói egyház segélyben részesíttessék.

I. A nagybányai egyházmegye 1929. évi missziói jelentése:

1. *Avasujvárosi missziói kör.* Körlelkész: Széll György avasujvárosi lelkész, esperes. Működési köre a központon kívül kiterjedt: Avasfelsőfalú, fiókegyház, Pallag, Ráksa, Kányaháza, Bikszád, Terep, Tartólc, Komorzán, Ujfalu, Lekence. Bujánháza, Mózesfalú, Turvékonya, Lajosvölgy szórványokra. A fiókegyházban 120, a szórványokban 44, összesen 164 a református hívek száma. A központ: Avasfelsőfalú, hová hitfeleink istentiszteletre eljárnak, Avasujvárostól 13 km.-re fekszik, Körlelkész missziói útjában istentiszteletet tartott 5 alkalommal, urvacsorát osztott 3-szor, keresztelt egy izben. Ezenkívül más felkért lelkészek rendszer istentiszteletet tartottak 12 izben. A vallástanítást az avasfelsőfalui állami elemi iskolában, valamint az énektanítást és kántori teendőket önként és ingyenesen Ölyüs Lajos nyugalmazott tanító végezte és látta el saját ajánlközéséből. Az avasfelsőfalui fiókegyház összes vagyona kötvény és betétben 56,366 lei. 1929. évi bevétele 19,044 lei, 1929. évi kiadása 4,596 lei. Pénztári maradvány 14,448 lei. Egyházi adó befolyt 3,700 lei. A perselypénz és kegyes adományok összege 8,636 lei. Adósság 4,000 lei tőkesegély. Körlelkész missziói útjában kiosztott 10 darab énekeskönyvet és 10 darab hitelesítő olvasmányt. Kiszállási költség 680 lei.

2. *Erdői missziói kör.* Körlelkész: Peleskey Sándor szatmárhegyi lelkész. Működési köre kiterjed Erdőd leányegyház, Nagyszokond, Réztelek, Alsóhomoród, Felsőhomoród, Középhomoród, Ivacsó, Nagymadarász, Oláhgyűrűs, Oláhmeddes szórványokra. A leányegyházban 210, a szórványokban 56, összesen 266 a reformátusok száma. Erdőd leányegyház a központtól 8, Nagyszokond 11 km.-re fekszik. A körlelkész missziói útján istentiszteletet tartott 12 szer, keresztelt 8, esketett 4, temetett 6, urvacsorát osztott 6 alkalommal. Visszás házasságok ügyében orvoslást nyújtott 2 esetben. Kiosztott 5 bibliát, 12 énekeskönyvet, 8 db vallástanítást és 31 hitelesítő olvasmányt 1790 lei értékben. Az erdői leányegyház tőkepénz vagyona 34,046 lei. Van isk. 1929. évi bevétele 38,001 lei. 1929. évi kiadása 37,767 lei. Pénztári maradványa 234 lei. Egyházi adó befolyt 1,460 lei. A kegyes adományok összege 5.511 lei.

3. *Felsőbányai missziói kör.* Körlelkész: Nagy Lajos felsőbányai lelkész. Működési köre: Kapnikbánya és Girodtótfalu szórványokra terjed ki. A szórványokban 32 a református hívek száma. Körlelkész missziói útjában istentiszteletet tartott 1 alkalommal, esketett 1-szer és urvacsorát osztott 1 izben. Kiosztott 9 hiterősítő olvasmányt 120 lei értékben. Tőkepénz vagyona 1,551 lei. Adakozásból 575 lei, így összes vagyoni állag 2,126 lei. Kiszállási költség 500 lei.

4. *Nagybányai missziói kör.* Körlelkész: Szaploneczay Bertalan nagybányai lelkész. Működési köre Erdőszáda leányegyház és alsófernezely fi-egyházra terjed ki. E missziói körben 105 a református hívek száma. Körlelkész missziói útjában istentiszteleteket tartott 8-szor, temetett 4 izben, urvacsorát osztott 4 szer és vallásos estét tartott 1 szer. Kiosztott 4 énekeskönyvet, 37 naptárt, 148 hiterősítő olvasmányt 2040 lei értékben, melyből 515 lei értékű iratot a nagybányai református egyház iratterjesztése adományozott. Erdőszáda leányegyháznak van iskolája. 1929. évi bevétele 8,248 lei 25 b. 1929. évi kiadása 7,886 lei. Pénztári maradványa 363 lei 25 b. Tőkái és alapítványai 15,219 lei. Kegyes adományok összege 7,401 lei. Az alsófernezelyi fi-egyház imaházat létesített. Az e célra átalakított épületet 52,500 leiért szerezte meg, átalakítása pedig 21,721 leibe került. A felavatási ünnepség 1929 október hó 20-án történt. A felavatási szertartáson Széll György esperes és Oláh Sándor egyházmegyei főjegyző működtek közre.

5. *Szamoskrassói missziói kör.* Körlelkész: Oláh Sándor szamoskrassói lelkész. Működési köre kiterjed: Alsóhomoród, Alsóhuta, Barlafalu, Borválaszút, Bükkzoldobágy, Felsőhomoró, Ivacsó, Középhomoród, Mogyorós, Pácafalú, Pappikó, Résztelek, Szamosborhid, Szamoslippó, Veresmart, Szelestyehuta, Szinfalu. Szórványok az anyaegyháztól 4–13 km. távolságra vannak 52 református lélekkel. Körlelkész missziói útjában látogatást tett 6 helyen s ez alkalommal bibliát magyarázott 4 izben. Kiosztott 2 vallástant, 10 drb hiterősítő olvasmányt, 30 lei értékben. Kiszállási költsége 680 lei.

Az egyházmegye közgyűlése az alsófernezelyi fiókegyház részére 9,582 lei segélyt kér s megújítja régebbi

kérelmét, hogy egyházkerületünk minél több bibliát, zsol-táros könyvet, hitelesítő olvasmányt küldjön a szórványokba kiosztás végett. A nagybocskói missziói kör lelkésze jelen-tést nem küldött.

Közgyűlésünk

1. a bánáti és nagybányai egyházmegye 1929. évi missziói jelentését tudomásul veszi. A lippai és alsófernezelyi missziói pontok segélyezéséről, az ingyenes zsol-tárok, bib-liák, hitelesítő olvasmányok kiosztásáról a közalapi pénztár 1931. évi költségvetésének megállapításokat határoz.

2. Elrendeli, hogy az egyházmegyék évi missziói jelentéseiket mindég tavaszi közgyűlésükből terjesszék fel az egyház-kerületre, az egyházkerület missziói és köz-alapi bizottsága pedig az egyházmegyék jelentéséből egy összesített jelentést készít-sen s azt terjessze fel véleményes javasla-taival az egyházkerületi közgyűlés elé.

Erről az egyházmegyéket jegyzőkönyvi kivonaton értesíti.

152. szám. Egyházkerületi közgyűlésünk 55—1930. sz. határozatára a bánáti egyházmegye közgyűlése Krassófüzesre vonatkozólag 61—1931. sz. határozatával jelenti, hogy

1. Krassófüzes egyháznak az alábbi ingatlanai van-nak: a) 782 öl házhely, b) 14 és fél hold szántó, c) 5 és fél hold szántó, d) fél hold pótkert. A fent jelzett házhelyen felemelt épületben van imaháza s egy két szoba, konyha, kamarából álló paplakása megfelelő gazdasági épületekkel.

2. Az anyaegyházhoz tartoznak: az oravicai, román-boksáni fiókegyházak, az oravicai, jámi járás és a bok-sáni járás nyugati részében levő szórványok. A fiók-egyházak és szórványok távolsága a központtól 4—60. km. távolságközt vannak, melyek vonattal, autóbusszal vagy szekérrel könnyen megközelíthetők.

3. A csatolt és hatóságilag is igazolt kimutatások szerint a missziói kör területén a család és lélekszám

az alábbi: a) Füzesközpontban 45 család 93 lélek, b) Oravicán fiókegyház és oravicai járásban 94 család 200 lélek, c) Románboksáni fiókegyház 70 lélek, d) Királykegy 38 család 40 lélek, e) Zsidovin 5 család 21 lélek, összesen 212 család 424 lélek.

4. A lelkészi állás fenntartásához hozzájárult Krassófüzes központ lakással, kerttel, 10 hold szántófölddel s az agrárreform útján kapott földekből 40 holddal. Oravica fiókegyház 6000 lei-el, Boksán fiókegyház 800—1000 lei perselypénzzel. Királykegy 1200—1600 lei perselypénzzel. A többi szórványok a kiszállás alkalmával felmerült kiadásokat fedezi.

Ezek alapján az egyházmegyei közgyűlés Krassófüzesnek az anyaegyház jellegét s az ezzel járó önrendelkezési jogot megadni javasolja és Krassófüzes részére az államsegély kieszközlését kéri.

Közgyűlésünk a bánáti egyházmegye előterjesztése alapján

1. Hozzájárul Krassófüzes anyásításához.

2. Felhívja a bánáti egyházmegyét, hogy a krassófüzesi lelkészi állás díjlevelének kiállításáról gondoskodjék, s azt a szabályszerű letárgyalás után megerősítés végett terjessze fel.

3. Megbizzza a Püspök urat, hogy Krassófüzes anyaegyházként elismertetését a Vallás és Közoktatásügyi Miniszter urnál kísérelje meg kieszközölni.

153. szám. Tárgyalta az egyházkerületi közgyűlés a bánáti egyházmegye közgyűlésének 1930 ápril 29. napján 6. szám alatt s 1930 október hó 8-án 49. szám alatt hozott az orsovai egyesült protestáns egyház ügyét tárgyaló határozatait s dr Harcsár Géza egyházkerületi főjegyző jelentését.

Egyházkerületi közgyűlés a bánáti egyházmegyei közgyűlés idézett számú határozatait helyben hagyja, — megerősíti az Orsova községben élő református egyháztagok által Orsován, 1930 ápril 13. napján tartott gyű-

lésben 3. szám alatt hozott azt a határozatot, melyben Orsován református fiók egyházközség alakítását kimondották, Orsova fiók egyházközséget az Et. I. tc. 11. § alapján felállítottanak mondja ki. Elrendeli, hogy az orsovai fiókegyházközség a karánsebesi missziói anyaegyházközséghez csatoltassék, utasítja a bánáti egyházmegye esperesét, hogy a fiókegyházközségben a presbitérium megalakításáról gondoskodjék, — jóváhagyólag tudomásul veszi, hogy amíg a karánsebesi lelkészi állás betöltetik, az orsovai fiókegyházközségben élő egyháztagnak lelki gondozását a lugosi lelkész látja el, felhívja a segélyosztó bizottságot, hogy amennyiben az egyháztagnak által felajánlott évi 6400 lei hozzájárulás a fiókegyházközség szükségletét nem fedezi, nem talál abban fedezetet a missziói lelkész napi és fuvardija sem, — az egyházközséget a missziói alap terhére segélyben részesítse.

Utasítja egyházkerületi közgyűlés a bánáti egyházmegye esperesét, hogy az orsovai egyesült protestáns egyház ma meglevő vagyonának az orsovai ref. fiókegyházközség s az orsovai ág. hitv. ev. egyházközség között békés uton való megosztása végett lépjen érintkezésbe akár személyesen, akár kiküldöttje útján az orsovai ág. hitv. ev. egyházközséggel, legyen rajta, hogy az ügy békés elintézését nyerjen s eljárása eredményéről értesítve az orsovai fiókegyházközség presbitériumát is, annak a bánáti egyházmegyei közgyűlése határozatának az iratokat terjessze egyházkerületi közgyűlésünk elé.

Mivel az Orsován lakó ág. hitv. evangélikusok ülésükön a legridegebb, sőt ellenségesnek mondható magatartást tanusítottak a reformátusokkal szemben, sőt az egyházközség felettes hatóságát határozataiból kitétszőleg minden egyéb vezette, csak a test-

véri szeretet s az nem, hogy ez a kérdés békés uton mindkét fél érdekeinek szem előtt tartásával oldassék meg; feltehető, hogy az evangélikusok a közös vagyont képező templomot sem engedik meg használni addig, amíg a fiókegyház templomot vagy legalább imaházat építhet, egyházkerületi közgyűlés felkéri a Vallás és Közoktatásügyi miniszter urat, hogy az orsovai református fiókegyházközségnek megengedni méltóztassék, hogy amíg templomot vagy imaházat építhet, az orsovai állami felső kereskedelmi iskola rajztermét református istenisztelet tartására használhassa.

Kimondja egyházkerületi közgyűlés, hogy a közös protestáns temetőt a református egyháztagoknak addig, amíg a vagyonok megosztása megoldást nyer, — használni joguk van s ha e joguk gyakorlásában az ág. hitv. ev. egyház vagy azok tagjai által megakadályoztatnának, amit az egyházkerületi közgyűlés feltenni sem akar, — forduljanak az elsőfoku közigazgatási hatósághoz.

154. szám. A bán ti egyházmegye 31—1930. sz. határozatával már a tavaszi egyházkerületi közgyűlés elé bejelentette, hogy a Karánsebeshez csatlakozni óhajtott Orsova mint fiókegyház a karánsebesi lelkészi állás fenntartására évi 6400 leit ajánlott fel, Ruskicó szórvány 7 családjá évi 2320 leit, Ruzskabánya 300 leit, míg a karánsebesiek díjlevél szerint 24,000 leit biztosítanak, amely összeg azonban lakbér fedezetére szolgál. Az őszi egyházmegyei közgyűléséből 50—1930. sz. határozattal intézkedést kér, hogy a karánsebesi egyház lelkészi állása minél előbb betölthető legyen.

Egyházkerületi közgyűlésünk megnyugvással veszi tudomásul, hogy Orsova, Ruskicó, Ruzskabánya a karánsebesi lelkészi állás fenntartására áldozatot hozni kész: A karánsebesi lelkészi állás betöltését a maga részéről is elsőrendű egyházi érdeknek te-

kinti s miután a lakást a karánsebesiek által díjlevél szerint nyújtott 24,000 Lei-el biztosítottak látja az Orsova, Ruszkicó és Ruszkabánya által felajánlott mintegy 11.520 Leit a lelkeszi javadalom pótlására adott összegnek tekinti és ennek kiegészítésére a közalapi pénztárból évi 10,00, a segélypénztárból évi 18,000 Leit szavaz meg, hogy így a karánsebesi missziói lelkesznek a stórával együtt mintegy 40,000 Lei évi javadalom álljon rendelkezésére.

Fenntartja magának az egyházkerületi közgyűlés azt a jogot, hogy az államsegély megnyerése esetén e lelkeszi állás javadalmának kiegészítésére nyújtott segélyekre vonatkozó jelen határozatát revízió alá vegye.

A bánáti egyházmegyét felhívja, hogy gondoskodják arról, miszerint Orsova, Ruszkicó, Ruszkabánya a megajánlott összegeket szabályszerű határozatokkal biztosítsa.

155. szám. Ujkisoda—Besenyei-telep református vallású lakosai 1930 október 5-én tartott gyűlésükben kimondták anyaegyházzá alakulásukat és betérjesztik a hatóságilag igazolt kimutatást arról, hogy Temesvár határán kívül eső eme telepeken 215 református család lakik s alakuló jegyzőkönyvükben egy lelkesz részére kétszobás lakást, illetőleg ennek bérösszegét és havi 3000 leit ajánlanak meg s kimondják, hogy a községtől telket kérnek templom, paplakás és temető számára, igénylik a 32 hold agrárföldet és a megfelelő kongruát. A bánáti egyházmegye 98—1930. sz. alatt a maga részéről az anyaegyházzá alakulást jóváhagyja s a kérvényt egyházkerületi közgyűlésünk elé terjeszti.

Közgyűlésünk tekintettel arra, hogy addig mig egy ujonnan alakuló egyházközség nem igazolja, hogy tulajdonát képező temploma, vagy imaháza és megfelelő lelkeszlakása van, az államsegély elnyerését nem remélheti, már pedig a felterjesztésből nem világlik ki, hogy a besenyei telepi reformá-

tusoknak templomuk, vagy imaházuk és lelkészlakásuk volna, a kérdés felett érdemileg nem dönt, hanem az iratokat pótlás és a beszerzett adatok alapján újabb határozathozatal végett a bánáti egyházmegyének visszaadja.

156. szám. A bánáti egyházmegye közgyűlése felterjeszti a nagylaki presbitérium kérelmét, melyben a pécskai fiókegyháznak Nagylaktól elcsatolását a németperei leányegyháznak pedig Nagylakhoz csatolását kéri. Együttal elrendeli az egyházmegye 91—1930. sz. határozata, hogy e kérdésben a németperei leányegyház nyilatkozattételre hívassék fel.

Egyházkerületi közgyűlésünk tekintette arra, hogy a németperei ref. leányegyháznak a tervezett új beosztásra vonatkozó nyilatkozata nem érkezett be, a kérés felett érdemileg nem dönt, hanem az iratokat a bánáti egyházmegyének visszaadja.

157. szám. A nagykárolyi egyházmegye 40—1929. sz. határozatával a csomaközi egyházat, mint missziói egyházat tovább is fenntartani javasolván, az egyházkerületi közgyűlés 58—1930. sz. alatt felhívta a nagykárolyi egyházmegyét, hogy vizsgálja meg, vajjon Csomaközön és szórványaiban lakó református hiveink gondozását nem lehetne-e akként biztosítani, hogy Csomaköz társegyházként Beréhez csatoltassék? E kérdéssel azonban sem a csomaközi lelkész és gondnok által készített memorandum, sem a nagykárolyi egyházmegye 46—1930. sz. határozata behatóan nem foglalkozik, hanem Csomaköz missziói központi megtartása mellett érvelnek.

Egyházkerületi közgyűlésünk méltatlankodva utasítja vissza azt a hangot, amelyet a csomaközi egyház elnöksége memorandumában használ, mert közgyűlésünk anyaszentegyházunk ügyeinek intézése közben éppen nem ül ölbetett kezekkel, nem igyek-

szik „egyházi adóval megsrófolni a még meglevőket“ nem utasítja el a segélykérvényeket „mérlegelés nélkül“ az 58. és 59—1930. sz. határozatai nem „lélekharang meghuzás“; hiszen éppen a csomaközi egyházközség tapasztalhatta már több ízben egyházkerületünk támogató szeretetét. Ez a szeretet azonban azokat a missziói központokat, amelyek rendes lelkészi állást fenntartó gyülekezetektől nagy távolságra esnek nem mellőzheti csak azért, hogy Csomaköznek „a missziói segélyből a legnagyobb hányadot adja“; hanem keresi a módot, amelylyel a csomaközi reformátusok állandó lelki gondozása biztosítható volna és ezt ma is úgy látja elérhetőnek, ha Csomaköz társ-egyházként a vele teljesen összeépült Berébez csatoltatik, amelynek templomát és lelkészét a csomaközi hivek egyrésze most is közelebb kapja, mint Csomaközön és amelynek felekezeti iskolájába több csomaközi gyermek jár ma is. A két református egyház hiveinek száma összesen sem éri el a 700-at.

Amennyiben e megoldási mód elől úgy Csomaköz, mint a nagykárolyi egyházmegye közgyűlése kitér, sajnálattal állapítja meg közgyűlésünk, hogy Csomaköznek az eddig nyújtott missziói segélyen felül nagyobb összeget nem biztosíthat;

felhívja a nagykárolyi egyházmegyét, hogy a csomaközi egyházközség évi költségvetésének becsatolásával állapítsa meg, mennyi a csomaközi egyház évi szükséglete s abból mit képes fedezni az egyházközség; állapítsa meg, hogy a csomaközi lelkész fizetéséből mit biztosítanak a csomaközi egyháztagok és mit a szórványokban lakó hivek s jelentését a legközelebbi egyházkerületi közgyűlés elé terjessze fel.

158. szám. A vallás és közoktatásügyi miniszter 61,108—7101—1930. számú rendeletével dr Gyenge János kérelmére elismerte az „ó-református egyház“ elnevezés alatt önálló református egyházhoz tartozó lelkészek fizetésének az állam részéről való kiegészítésre irányuló jogot abban az esetben, ha a lelkészek olyan egyházban teljesítenek szolgálatot, mely már fel volt véve az állam költségvetésébe s a lelkészi állás megürül, ha az egyháztagok olyan számban csatlakoznak az új szervezethez, hogy a lelkészt fizetni képesek, a régi egyház tagjai pedig 300-nál kevesebb számúra apadnak.

Egyházkerületünk elnöksége az erdélyi egyházkerületnek előterjesztést tett s javasolta, hogy az említett miniszteri határozatot, mint amely törvényellenes, támadják meg s annak bírói úton való megsemmisítését kérik. Az erdélyi egyházkerület igazgatótanácsa megállapította, hogy „a miniszter rendelkezése két irányban sértő és törvényellenes, először, mert dr Gyenge János felekezeten kívüli egyén által szervezett és orthodox református egyház név alatt működő csoportot a történelmi református egyházba akarja quasi becsempészni, másodsor mert a Gyenge-féle csoport államsegélyét a meglévő református egyházközségek lelkészi fizeték kiegészítése terhére helyezi kilátásba“ s úgy határozott, hogy a „törvényellenes s az egész református egyház érdekét sértő 61.108—7101—1930. számú miniszteri rendelet megsemmisítése iránt kerületünkkel együtt, de kizárólag a mi költségünkön a pert a kolozsvári kir. ítélőtábla előtt folyamatba teszi, minekfolytán kerületi elnökségünk a meghatalmazást e per vitelére az erdélyi egyházkerület ügyészének kiadta.

Egyházkerületi közgyűlés az elnökség eljárását jóváhagyja.

159. szám. A valkányi nőszövetség ügyében 11—1930. számú határozatunkra a vallásügyi miniszter ur 126,226/15,061—1930. számú határozatában értesítette kerületünket, hogy a belügyminisztert megkereste aziránt, hogy a 33,173—1930. számú vallásügyi

miniszteri rendeletnek alantas közegei körében is szerzen érvényt.

A vallásügyi miniszter eljárását s értesítését egyházkerületi közgyűlés tudomásul veszi.

160. szám. Egyházkerületi közgyűlés a váradlessi agrárügyben 15—1930. számú határozatával Öfelsége II. Károly Románia királya elé kegyelmi kérvény előterjesztését rendelte. A kegyelmi kérvényre a legmagasabb helyről még válasz nem érkezett.

A kegyelmi kérvény elintézéséig egyházkerületi közgyűlés az ügyet nyilvántartásba helyezni rendeli.

161. szám. A szentleányfalvi egyházközség agrárügyében, melyben egyházkerületi közgyűlésünk 18—1930. számú határozatával a vallásminiszter urat megkeresni rendelte aziránt, hogy az egyházközség 6178—1930. számú kérvényének kedvező elintézése iránt a földművelésügyi miniszter urnál járjon közbe, — a vallásminiszter ur a mai napig sem válaszolt.

Egyházkerületi közgyűlés megkeresi a vallás és közoktatásügyi miniszter urat a 18—1930. számú határozatban megjelölt közbenjárásra.

162. szám. Az erdőhegyi egyházközség agrárügyében a földművelésügyi miniszter ur egyházkerületünk felterjesztésére nem válaszolt.

Egyházkerületi közgyűlés újból felterjesztést intéz az erdőhegyi egyházközség agrárügyében a Földművelésügyi miniszter urhoz aziránt, hogy a kiadott, de indokolatlanul elvett 8 h. földet az egyházközségnek visszaadni méltóztassék.

163. szám. Csermő egyházközség agrárügyében utasítja egyházkerületi közgyűlés a

nagyszalontai egyházmegye esperese útján Csermő egyházközség presbitériumát, hogy amikor a legfőbb agrárhatóság az agrárügyben döntött s az iratok leérkeznek a legfőbb hatósági határozatot összes az agrárügyre vonatkozó iratai kapcsán a nagyszalontai egyházmegye esperese útján terjessze egyházkerületi közgyűlésünk elé.

164. szám. A felsőbányai egyházközség azt kéri, hogy az agrár-comitetulnál elintézés alatt álló agrárügye, melyben a besajátítás rendén 58 hold föld kiadását kéri, hogy a kisajátítás rendén szenvedett nagy károsodása részben pótolva legyen kedvező s minél gyorsabb elintézése végett kerületünk járjon el.

Egyházkerületi közgyűlés felhívja Tőkés Ernő bukaresti esperes ügyvivőt arra, hogy Felsőbánya egyházközség agrárügye mielőbbi s kedvező elintézése érdekében járjon közben s eljárása eredményéről a püspöki hivatalnak tegyen jelentést.

165. szám. Egyházkerületi közgyűlés dr Thúry Kálmán egyházkerületi ügyész és dr Nagy Sándor egyházmegyei gondnok jelentései alapján újból foglalkozott Valeanu kamarai képviselő cselekményével

s fenntartva 10—1930. szám alatt hozott határozatát, a büntető eljárás megindítását s lefolytatását újból elrendelte.

166. szám. A gyulafehérvári káptalanban őrzött eredeti adománylevél tanúsága szerint Apaffy Mihály Erdély fejedelme 1678-ban a ménesi református egyház javára, annak lelkésze és tanítója részére évenként 100 kősonak a kiadását rendelte el. Mint lett ez a kősó az adományos egyháznak, illetve lelkésze és tanítójának a régmúltban kiszolgáltatva, arról a csatolt iratok felvilágosítást nem nyújtanak, azonban a m. kir. pénzügyminiszter 62,339—1894. számú rendeletével az Apaffy só-alapítvány váltsága fejében a gyoroki ref. lelkész és

tanító részére 1895 január hó 1-től az állami sójövedék terhére évi 252 forintot utalt ki, ezt az utalványt a radnai m. kir. adóhivatal 1915—1919. években fogantositotta is. Az 1920. év óta az egyháznak a román állam sem a sóf nem adja természetben, sem annak értékét nem fizeti. A gyoroki egyház presbyteriuma 10—1930. szám alatt 1930 augusztus 4-én hozott határozatában s a nagyszalontai egyházmegyei közgyűlés 66—1930. számú 1930 szeptember 18. napján hozott határozatában azt kéri, hogy kerületi közgyűlésünk hasson oda, hogy az adománylevélnek érvény szereztessék.

Egyházkerületi közgyűlés utasítja a gyoroki egyházközség presbitériumát, hogy az adománylevél hiteles másolatának bemutatása mellett évenként kérje a pénzügyminiszter urtól a 100 kősonak a multa is tovább természetben való kiszolgáltatását, ezt a kérvényt a nagyszalontai egyházmegye esperese útján terjessze egyházkerületünk elnöksége elé, az elnökséget pedig felkéri, hogy a kérvényt a pénzügyminiszter urhoz felterjesztve hasson oda, hogy a kérelem teljesíttessék, arra a nem remélt esetre pedig, ha a kérelem elutasíttatnék, a hozandó határozatnak perrel való megtámadását rendeli el s az eljárásra az egyházkerületi ügyészt utasítja.

167. szám. Egyházkerületi közgyűlés a „Gátalja“ szórványban élő egyháztalagok gyűlése által 1928. év szeptember hó 2. napján hozott határozatát, melyben „Gátalja“ fiókegyház felállítását mondták ki s a bánáti egyházmegyei közgyűlés 14—1929. számú határozatot az Et. I. tc. 11. §. alapján felülvizsgálván, utóbbit helybenhagyja s „Gátalja“ fiókegyházközséget megalakultnak mondja ki.

Egyházkerületi közgyűlés azt az egyezséget, amelyet Szigetfalu anyaegyházközség s Gátalja fiókegyházközség közigazgatási viszonyuk szabályozása végett kötöttek s

melyet az egyházközségek presbitériumai 1928 szeptember 9. napján tartott üléseikben hozott határozataikkal elfogadtak s a bánáti egyházmegye közgyűlése 14—1929. számú határozatával jóváhagyott, — megerősíti s Gátalja fiókegyházközségnek Szigetfalu egyházközséghez való csatolását kimondja.

168. szám. A bihari egyházmegye közgyűlése az iránt folyamodik közgyűlésünk elé „hogy az egyházak vezetőségét megkímélve, találjon módot az egyházi adók behajtására“ „minthogy az egyházi adók behajtásáért a lelkész és presbitérium gyűlölködésnek vannak kitéve“.

Az egyházi törvény I. tc. 14. §. g) pontja s a 26. §. szerint az egyházközség szükségletét fedező adók kivetése és behajtása a presbitérium törvényes kötelessége lévén, ez a kötelesség még akkor is teljesítendő, ha az kellemetlenséget okozna, egyházkerületi közgyűlésnek, mint ahogy azt a bihari egyházmegye nagyon jól tudja, nincs módjában e kötelesség teljesítését másra hárítani, miokból nem keres új módokat az egyházi adó behajtására, hanem utasítja a bihari egyházmegyébe kebelezett egyházközségek presbitériumait, hogy pontosan teljesítsék tiszttükkel járó ezt a kötelességet is.

169. szám. Hodor István váradlessi lelkész felebbezése a bihari egyházmegye közgyűlése által 80—1930. szám alatt hozott határozat ellen.

Egyházkerületi közgyűlés érdemi határozat hozatal előtt az iratokat visszaküldi a bihari egyházmegye esperesének azzal a rendelettel, hogy Hodor István felebbezését szabályszerűen iktassa be, állapítsa meg, hogy a felebbezés mikor érkezett hivatalához, csatolja az iratokhoz

az egyházmegyei közgyűlés 80—1930. szám alatt hozott határozata kézbesítését igazoló kézbesítési ívet s az iratokat így pótolva, újból terjessze egyházkerületi közgyűlés elé.

170. szám. A nagykárolyi egyházmegye közgyűlése 35—1930. számú határozatában jelentést tesz arról, hogy Pálffy István volt berei lelkész lelkészi állását odahagyva, a református egyházból kitért dr Gyenge Jánoshoz csatlakozott, egyetemes református egyházunknak szóban és tettben megnyilatkozó ellensége lett, javasolja, hogy nevezett lelkész oklevelét közgyűlésünk érvénytelennek nyilvánítsa.

Egyházkerületi közgyűlés Pálffy István nagyváradai lakos, volt berei lelkész ellen az Et. V. tc. 34. §. A) 1., 3. pontjaiba ütköző fegyelmi vétségek miatt, melyeket azzal követelt el, hogy berei lelkészi állását odahagyva, a református egyházból kitért dr Gyenge János nagyváradai lelkészhez csatlakozott s vele együtt mint „orthodox református egyház“ lelkésze lelkészi funkciókat végez, hiveket toboroz, egyetemes református egyházunknak nyílt ellenségévé lett, a fegyelmi eljárást elrendeli s az iratokat további eljárás végett a nagykárolyi egyházmegyei bíróság elnökségének megküldi.

171. szám. A nagybányai egyházmegye bejelenti, hogy az egyházmegyei Nyugdíj-Bizottságot megalakította.

Tudomásul szolgál.

172. szám. A nagykárolyi egyházmegye Lelkészegyesülete a Nyugdíjintézet Alapszabálya 27. és 28 §-ait kéri módosítani olyan formán, hogy ha valamely tag egyházkerületünkől bármely más országba távozik, az általa befizetett járulékokat kamatmentesen visszakaphassa. A Végrehajtó-Bizottság a kérés teljesítését nem

javasolja, mert a Nyugdíj és Özvegy-Árva-Gyámintézet javára a vallás és közoktatásügyi minisztérium rendeletére vonatlik le a 10 %-os járuléka s a nyugdíjintézet kíván téve annak az eshetőségnek, hogy a minisztérium egyszer a maga kezelésébe veszi át az évek folyamán levont nyugdíjjárulékokat, amelyekkel intézetünknek el kell számolnia; az Erdélyi Egyházkerületbe távozók járuléka a viszonzóság elve alapján utaltatnak át az Erdélyi Egyházkerület nyugdíjintézetének pénztárába. A tanítókra vonatkozó rendelkezést az teszi indokolttá, hogy az országos törvénnyel esetleg felállítandó Országos Tanítói Nyugdíjintézet felállítása előtt egyházi nyugdíjintézetünknek meg kell hajolnia.

Egyházkerületünk a nagykárolyi egyházmegye Lelkészegyesületének előterjesztése felett napirendre tér.

173. szám. Nagyszentmiklós miután anyaegyházközség jellegét elvesztette, kéri, hogy 1927 január 1-től 1930 augusztus 31-ig a nyugdíjintézeli fenntartói járulékok címén mutatkozó 1800 lei hátraléka töröltessék. Amennyiben a megjelölt idő alatt a lelkészi állás nem volt betöltve s folyamodó egyházközség olyan szegény, hogy kötelezettségének nem tud eleget tenni.

Közgyűlésünk Nagyszentmiklós terhéről 1800 lei fenntartói járulékot töröl. S erről az egyházkerületi pénztárt értesíti.

174. szám. A Királyhágómelléki ref. egyházkerület közgyűlése tárgyalás alá vevén az egyházkerületi pénzügyi bizottság által beterjesztett 1931. évi egyházkerületi költségvetést, azt 1,154,028 Lei bevétellel és 1,152,400 Lei kiadással a maga részéről is elfogadja és megerősíti.

Az egyházkerületi közgyűlés megdöbbenéssel értesül Vargha László egyházkerületi számvevőnek az egyházkerületi közgyűlésen tett jelentéséből, azon körülményről, hogy az egyházkerület kebelébe tartozó egyházközségek különböző címe-

ken összesen 2,541,000 Lei taxahátralékban vannak. Az egyházkerületi közgyűlés a legnagyobb aggodalommal látván ezen hatalmas hátralékokat, melyek nemcsak a nehéz gazdasági viszonyoknak, hanem az egyházközségek vezetőségének nagyfokú nemtörődömségének is tudhatók be, elhatározza, hogy a Püspöki hivatal útján a legerélyesebben felhívja az esperesek által az összes egyházközségeket, hogy a hátralékos taxáikat a legsürgősebben rendezzék, az espereseket pedig felhívja, hogy a maguk hatáskörében, főleg hivatalvizsgálataik alkalmával a legszigorúbban ellenőrizzék az egyes egyházközségek részéről az egyházkerületi taxák kellő időben leendő befizetését, mert ezeknek befizetése nélkül az egyházkerület adminisztrációjában a legnagyobb zavarok állhatnak elő, ami végzetes kihatással lehet egyházunk beléletére is.

Az egyházkerületi közgyűlés egyben dr. Kotzó Jenő indítványára kimondja és felhívja a Püspöki hivatal útján az egyházközségek vezetőségének figyelmét arra, hogy mivel az új közigazgatási törvény és egyházak segélyezését a községek költségvetéseiben kötelezővé teszi, ennél fogva igyekezzenek hűvek útján odahatni, hogy a politikai község költségvetésébe a református egyház részére is évről-évre megfelelő segély irányoztassék elő.

Az egyházkerületi közgyűlés Debreczeni István tanácsbíró indítványára kimondja, hogy az egyházközségeket felhívja, miszerint a kulturadó, kulturtaxa és tanulmányi alap hozzájárulásokat a legpontosabban s kellő időben minden más egyházkerületi taxát megelőzőleg fizessék be, nehogy ezek hiánya folytán az egyházke-

rület tanügyi kiadásainak fedezetében zökkenés álljon be.

Az egyházkerület elveli Tarnóczi Lajos azon indítványát, hogy a költségvetés tételei redukáltassanak s hasonlóképpen napirendre tér Gulácsi Sándor indítványa fölött is, hogy az egyházközségek a kerületi taxákat saját szükségleteik fedezése előtt köteleztessenek kifizetni.

Végül kimondja az egyházkerületi közgyűlés, hogy a zsinati taxák az 1931. évi költségvetésbe is előiratja és megbizza a Püspöki hivatalt a szükséges intézkedések megtételével.

Miről az érdekeltek értesítetnek.

175. szám. Az egyházkerületi közgyűlés tekintettel arra, hogy az erdélyi egyházkerület közgyűlése, továbbá a kolozsvári theologia igazgatósága a hittanhallgatók segélyezése, illetve tandija ügyében az egyházkerületi elnökség megkeresésére érdemleges választ nem adott, tekintettel arra is, hogy gondoskodni kell az ideiglenesen megszavazott 100,000 Lei évi segély kiutalásáról

a pénzügyi bizottság javaslatára felhatalmazza az Elnökséget, miszerint eddig is, míg a fenti kérdés véglegesen tisztázódik, valamelyik alapból kölcsönképpen fedezze a folyó 1930—31. iskolai évre is az eddig folyósított 100,000 Lei összeget.

176. szám. A királyhágómelléki ref. egyházkerület közgyűlése a pénzügyi bizottság f. évi nov. 4-én tartott ülésének jegyzőkönyvi javaslata alapján kimondja, hogy

az eddigi szokásnak megfelelőleg továbbra is hivatalos kiküldetések és megbízások alkalmával csak a készkiadások felszámítását engedélyezi és napidíjat nem állapít meg. Ily körülmények között ezzel kapcsolatban a pénzügyi bizottság javaslatához képest Harcsár Géza dr egyház-

kerületi főjegyző részére orsovai kiküldetése alkalmából felmerült készkiadásokat engedélyezi.

Miről az érdekeltek értesítetnek.

177. szám. A nagybányai ref. egyházmegye közgyűlése 52—1930. sz. határozatával felterjesztést intéz az Egyházkerületi közgyűléshez, mely szerint az egyházi tartozásoknak a lelkészek állami illetményeiből való levonását a lörvénnyel ellenkezőnek tartja és felkéri egyházkerületünk közgyűlését az idevonatkozó határozat megváltoztatására, továbbá, hogy gondnok és presbyter felelősége ezen ügyekben fegyelmi eljárás terhe alatt mondassék ki.

Az egyházkerületi közgyűlés a fenti előterjesztést tárgyalás alá vevén, a pénzügyi bizottság javaslata alapján kimondja, hogy az egyházkerület jelenlegi súlyos anyagi viszonyainak figyelembe vétele mellett kénytelen ragaszkodni a 122—1927. sz. egyházkerületi határozat további fenntartásához azzal a kiegészítéssel, hogy elrendeli miszerint a püspöki hivatal évnegyedenként hívja fel az egyházközségeket kötelességeik feljesítésére, amennyiben az esedékes különböző kerületi tartozásaikat be nem fizetik.

Miről az érdekeltek értesítetnek.

178. szám. Az egyházkerületi közgyűlés a pénzügyi bizottság javaslata alapján kimondja, hogy

kivételesen a borosjenői egyház rendkívüli nehéz anyagi helyzetére való tekintettel, hozzájárul ahhoz, hogy az egyházkerületi taxák az 1928. és 1929. évekre visszamenőleg is 301 lélekszám után vettessenek ki, illetve a már kivetett taxák ilyképpen rektifikáltassanak. Az 1930. évre már a kivetés ezen lélek-

szám után történnén, a kérelem ezen része intézkedést nem igényel.

Miről az érdekeltek értesítetnek.

179. szám. Hirip egyházközség nehéz anyagi helyzetére való tekintettel a 3 év óta felgyült és az ezidő szerint 3492 Leit kitevő kulturtaxájának törlését kéri.

Az egyházkerületi közgyűlés a pénzügyi bizottság javaslata alapján az egyházkerület rendkívül nehéz anyagi helyzetére való tekintettel a kérelmet teljesíthetőnek nem találja.

Miről az érdekeltek értesítetnek.

180-a. szám. Érkeserü egyházközség horribilis adósságaira való tekintettel a 4 év óta felgyült és 7965 Leit kitevő kulturtaxájának elengedését kéri.

Az egyházkerületi közgyűlés a pénzügyi bizottság javaslata alapján az egyházkerület rendkívül nehéz anyagi helyzetére való tekintettel a kérelmet teljesíthetőnek nem találja.

180-b. szám. A biharpüspöki egyház tekintettel az egyház iskolájával és tanítói fizetésekkel kapcsolatos kötelezettségeire, valamint ingatlanainak renoválására és újabb építkezések folytán előállott rendkívüli kiadásaira: 18,260 Lei kulturtaxa, 7390 Lei kulturadó, 9398 Lei tanulmányi segély és 2520 Lei elemi iskolai tanulók járuléka hátralékainak elengedését kéri.

A pénzügyi bizottság javaslatára az egyházkerületi közgyűlés a fenti kérelemnek az egyházkerület rendkívüli anyagi viszonyaira tekintettel csak részben ad helyt, nevezetesen a hátralékképpen fennálló 7390 Lei kulturadót elengedi, míg a többi tartozások elengedésére vonatkozó kérelmet teljesíthetőnek nem tartja.

Miről az érdekeltek értesítetnek.

181. szám. Mikola egyház az 1930. év végéig fennálló összes kulturtaxa és kulturadó tartozásának elengedését kéri.

A pénzügyi bizottság javaslatára az egyházkerületi közgyűlés a fenti kérelemnek az egyházkerület rendkívüli nehéz anyagi viszonyaira tekintettel csak részben ad helyt, nevezetesen a hátralékképpen fennálló 2174 Lei kulturadót elengedi, míg a többi tartozások elengedésére vonatkozó kérelmet teljesíthetőnek nem tartja.
Miről az érdekeltek értesítetnek.

182. szám. Szigetfalu egyházközség nehéz anyagi helyzetére való tekintettel a kulturtaxa és egyéb tartozásainak kifizetésére haladékot kér.

Az egyházkerületi közgyűlés a pénzügyi bizottság javaslata alapján az egyházkerület rendkívül nehéz anyagi helyzetére való tekintettel a kérelmet teljesíthetőnek nem találja.

Miről az érdekeltek értesítetnek.

183. szám. Az apahegyi leányegyház a közigazgatási járulékait, kivéve többi összes kerületi járulékok hátralékainak megfizetése alól való felmentését kéri.

A pénzügyi bizottság javaslatára az egyházkerületi közgyűlés a fenti kérelemnek az egyház rendkívüli nehéz anyagi helyzetére való tekintettel csak részben ad helyt, nevezetesen a hátralékképpen fennálló 520 Lei kulturadót elengedi, míg a többi tartozások elengedésére vonatkozó kérelmet teljesíthetőnek nem tartja.

Miről az érdekeltek értesítetnek.

184. szám. A szintei fiókegyház a terhére előirt különböző kerületi tartozások elengedését kéri.

A pénzügyi bizottság javaslatára az

egyházkerületi közgyűlés a fenti kérelemnek az egyházkerület rendkívüli nehéz anyagi viszonyaira tekintettel csak részben ad helyt, nevezetesen a hátralékképpen fennálló 242 Lei kulturtaxát elengedi, míg a többi tartozások elengedésére vonatkozó kérelmet teljesíthetőnek nem tartja.

Miről az érdekeltek értesítettek.

185. szám. Dunaszentilona egyházközség hivatalos lap előfizetési hátralékának, mely ezidőszerint 300 Leit tesz ki, törlését kéri.

Az egyházkerületi közgyűlés a pénzügyi bizottság javaslata alapján a kérelmet teljesíti és a Hivatalos lap előfizetési díj hátralékában fennálló 300 Leit törlésbe hozni rendeli.

Miről az érdekeltek értesítettek.

186. szám. A nagyszentmiklósi egyház tartozásainak és a Hivatalos lap előfizetési díj hátralékában mutatkozó 300 Lei elengedését kéri.

A pénzügyi bizottság javaslatára az egyházkerületi közgyűlés a fenti kérelemnek az egyházkerület rendkívüli nehéz anyagi viszonyaira tekintettel csak részben ad helyt, nevezetesen a Hivatalos lap előfizetési díj hátralékában fennálló 300 Leit elengedi, míg a többi tartozások elengedésére vonatkozó kérelmet teljesíthetőnek nem tartja.

Miről az érdekeltek értesítettek.

187-a. szám. A csomaközi ref. egyház lüzbiztosítási díjainak kiegyenlítését kéri.

Az egyházkerületi közgyűlés a pénzügyi bizottság javaslata alapján az egyházkerület rendkívül nehéz anyagi helyzetére való tekintettel, a kérelmet teljesíthetőnek nem találja.

Miről az érdekeltek értesítettek.

187-b. szám. A csomaközi ref. egyház a múlt és a folyó évi különböző egyházkerületi járulékaiknak s egyzersmind a következő 5 éven át ezek teherviselésének mentesítését kéri.

Az egyházkerületi közgyűlés a pénzügyi bizottság javaslata alapján az egyházkerület rendkívül nehéz anyagi helyzetére való tekintettel a kérelmet teljesíthetőnek nem találja.

Miről az érdekeltek értesítetnek.

188. szám. A karánsebesi egyházközség a terhére kirótt és különböző kerületi tartozások fedezésére az annak idején megszavazott, de nem folyósított 18,000 Lei missziói segély felhasználását kéri.

Az egyházkerületi közgyűlés a pénzügyi bizottság javaslata alapján az egyházkerület rendkívül nehéz anyagi helyzetére való tekintettel a kérelmet teljesíthetőnek nem találja.

Miről az érdekeltek értesítetnek.

189. szám. A karánsebesi ref. egyház a kivetett egyházkerületi járulék, kulturtaxa, hivatalos lap stb. járuléktartozások megfizetése alól való mentesítését kéri.

A pénzügyi bizottság javaslatára az egyházkerületi közgyűlés a fenti kérelemnek az egyházkerület rendkívüli nehéz anyagi viszonyaira való tekintettel, részben ad helyt a kérelemnek, nevezetesen a hátralékképpen fennálló 550 Leit, mint a Hivatalos lap előfizetési díját elengedi, míg a többi tartozások elengedésére vonatkozó kérelmet teljesíthetőnek nem tartja.

Miről az érdekeltek értesítetnek.

190. szám. A Tankönyvkiadó-Bizottság 1930 nov. hó 4-én tartott üléséből jelenti, hogy a vallástani kézikönyveknek 69—1930. szám alatt elrendelt kiadását lebonyolította. A tankönyvek árát ezen határozat a)

pontjának megfelelően úgy állapította meg, hogy az I—II., III., IV. osztályos kézikönyvek ára darabonként 18 Lei, az V. oszt.-é 20, a VI. oszt.-é 28, a VII. oszt. 25 Lei legyen. 22,500 drb. kézikönyvből elfogyott 14,997 drb, 283,304 Lei bruttó értékben, raktáron maradt bruttó 169,196 Lei értékű tankönyv. Bemutatja a vonatkozó számadásokat, amelyek 184,819 Lei készpénzkészletet tüntetnek föl, törlesztésre fordítandó. A nyugdíjintézetnél ezután fentmaradó kölcsön fedezetéül szolgál az 55,865 Leit kitevő biztosított kintlevőség és a 169,196 Lei értékű raktári készlet.

A raktárvizsgálati jegyzőkönyv megállapítása szerint az I—II. oszt., a III. oszt., IV. oszt. és V. oszt.-os készlet a jövő évi előrelátható szükségletet nem fedezi, s ezekből új kiadást kell rendezni. Ebből a célból 120,000 Lei kölcsön felvételére van szükség.

A kezeléssel és ellenőrzéssel megbízott tisztviselőktől bemutatott elszámolás minden pontja részletes kimutatással van igazolva, az előirányzathoz képest a kiadásoknál túllépés sehol nem történt.

Egyházkerületi közgyűlésünk a tankönyvkiadó-bizottság jelentését s az ezzel kapcsolatban hozott intézkedéseket tudomásul veszi, ill. jóváhagyja és pedig:

a) A raktárvizsgálat eredményét a kimutatott fogyás és maradvány szerint.

b) A kiadások és bevételek kimutatását 184.819 Lei készpénzmaradvánnyal.

c) A készpénzmaradvány felhasználására vonatkozó tervezetet 70.000 Lei kölcsöntörlesztéssel.

d) A hátralékosok, akik a rendelt tankönyvek árát határidőre be nem fizetik, ügyési levélben szólítandók fel tartozásuk kiegyenlítésére.

e) Az ezután esedékes bevételek legkésőbb dec. 31-én a nyugdíjalappal szemben fennálló kamat és tőketartozások törlesztésére fordítandók.

f) Felhatalmazza egyházkerületi köz-

gyűlésünk a Tankönyvkiadó-Bizottságot, hogy a Nyugdíjintézettől újabb 120.000 Lei kölcsönt vegyen fel az új kiadás fedezésére, az elnökséget pedig arra, hogy az erről szóló adóslevelet írja alá.

g) Felhatalmazza a Tankönyvkiadó-Bizottságot arra, hogy a tankönyvek új kiadásának rendezéséről pályázat útján alkalmas időben gondoskodjon.

191. szám. A Tankönyvkiadó-Bizottság jelenti, hogy a 70—1930. sz. egyházker. közgyűlési határozat alapján a hangjegyes énekeskönyvek nyomására és kötésére vonatkozó szerződést az ott említett cégekkel megkötötte s a munkálatok már annyira előrehaladtak, hogy az egyházkerületi közgyűlésnek a kész zsolttárok be tudjuk mutatni.

Egyházkerületi közgyűlésünk a bizottság jelentését és az azzal kapcsolatos intézkedéseit tudomásul vesz és pedig:

a) A zsolttárok forgalmi ára 120 Lei, amelyből 10 pld. egyszerre való vételénél 10 % engedmény adható. Lelkészi hivatalok a tankönyvkiadó-bizottság által megszabott feltételek mellett a zsolttárokat bizományba is kaphalják.

b) Ugy a kész zsolttárok, mint a kötetlen iveket az egyházker. pénztáros a tanügyi előadó ellenőrzése alatt a vallástani kézikönyvekkel azonos módon kezeli.

c) Az egyházkerületi pénztár a zsolttár nyomtatására vállalkozó cég 3, illetve 6 hónap múlva esedékes követelését 10 %-kal diszkontálva az átvételkor kifizetheti.

192. szám. A Tankönyvkiadó-Bizottság jelenti, hogy az egyházker. bizományossal fennálló elszámolásokat visszamenőleg felülvizsgálta, s ez alkalommal megállapította, hogy a bizományos az egyházker. közgyűlés és

tankönyvkiadó-bizottság által előírt, s a bizományi elszámolásból származó tartozásokat a legutóbbi raktárvizsgálatnál talált 1785 Lei jutalék kivételével kiegyenlítette.

A bizományosi viszony még a következő tételekre nézve áll fenn: Farkas-féle kézikönyv (8523 drb), Nánay-féle kézikönyv 214 drb, kisbetűs zsoltárok 2742 drb. Továbbá az egyházker. nyomtatványok és a Nagy Vilmos-féle magyar nyelvkönyvek után a bizományos pausál összeget fizet.

Egyházkerületi közgyűlésünk a jelentést tudomásul veszi és elrendeli, hogy a bizományos a 1785 Lei tartozást az egyházker. pénztárba haladéktalanul fizesse be.

193. szám. Segélyosztó-bizottság jelenti, hogy a theologusok, tanító és tanítónőjelöltek segélykérvényeivel érdemben nem foglalkozhatott, mivel az erre szolgáló alap járulékaik nem folytak be, úgy, hogy a be nem folyt járulékok összege 1930 dec. 31-ig számítva 280,840 Leit tesz ki. Ennek következtében a tanulmányi segélyalap nemcsak teljesen kimerült, hanem a múltban elrendelt és végrehajtott segélyezések következtében 69,083 Lei deficitet is tüntet fel. A minimális szükséglet volna a theologusok segélyezésénél 100,000 Lei, a tanítójelölteknél 400,000 Lei.

Egyházkerületi közgyűlésünk elrendeli, hogy az egyházközségek tanulmányi segély-alap hátralékaikat haladéktalanul fizessék be, ha másként nem lehet, ebből a célból felvett kölcsönből. Az esperes urakat felhívja ezen intézkedés végrehajtására, ill. a végrehajtás ellenőrzésére.

194-a. szám. A Segélyosztó-Bizottság jelenti, hogy Kelemen Sándorné Makay Ilona várasfenesi tanítónő az 1929—30. tanévre az egyházmegyei fizetésfelértékelő bizottság jelentése alapján 16,600 Lei egyházker. segélyben részesült. Az elnökség tudomására jutván, hogy a tanítónő 1929—30. tanév folyamán az egyházközség-

től jelentékenyebb fizetési pótlékot kapott a felértékelési jegyzőkönyvben kimutatott 12,320 Leien felül, az ill. Esperes urat jelentéstételre szólította fel. A jelentésből kitűnik, hogy a tanítónő 9300 Lei segélyt lényeg jogtalanul vett fel.

Az elnökség felszólította a tanítónőt ezen összeg visszafizetésére, aki erre a Segélyosztó-Bizottsághoz fordult s jóhiszeműségére hivatkozva a visszatérítés alól való felmentését kérte. A Segélyosztó-Bizottság a felmentést nem adta meg s az ügyet döntés végett az egyházker. közgyűlés elé terjeszti. (4306—1930.)

Egyházkerületi közgyűlésünk megbizsa és utasítja a nagyszalontai egyházmegye esperesét, hogy ezen jogtalanul felvett összegnek a visszatérítésére tegye meg a szükséges intézkedéseket, azaz, hogy rendeltesse el a szükséges vizsgálatot arranézve, vajjon tévedés, vagy szándékos megtévesztés esete forog-e fenn, kit terhel ezért a felelősség s ezen vizsgálat eredményéhez képest rendelje el a további törvényes lépéseket.

194-b. szám. Az egyházmegyék felterjesztik a 84—1930. sz. egyházker. határozat végrehajtására hozott közgyűlési határozatokat (Bánát 70—1930., Nagyszalonta 74—1930., Bihar 75—1930., Érmelléki 1146—1930. esp., Nagykároly 1101—1930. esp., Nagybánya 60—1930.) arra vonatkozólag, melyek azok az egyházközségek, amelyek teherbíró képességük teljes kihasználásával sem képesek tanítóiknak a minimális egyházker. fizetést megadni. Ezen határozatok ill. esperesi jelentések, valamint saját értesülése és tudomása alapján a bizottság megállapítja azoknak az egyházközségeknek névsorát, amelyek az egyházker. által meghatározott tanítói minimális fizetést kiadni képesek és ki is adják (A. lista); amelyek azt kiadni képesek volnának, de ki nem adják (B. lista); és amelyek az egyházkerületi minimumot kiszolgáltatni nem képesek (C. lista). 5492—1930.

I. Egyházkerületi közgyűlésünk utasítja a Segélyosztó-Bizottságot, hogy az A. és B. listában foglalt egyházközségek tanítóinak az egyházkerületi minimumig leendő fizetéskiegészítésre segélyt ne utaljon.

II. Tudomására hozza az érdeke't tanítóknak, hogy amennyiben az egyházkerülettől megállapított minimumot (lásd 145. c. 1930.) egyházközségeiktől igényelni kívánják, azt az egyházi közigazgatási bíróság útján eszközölhetik.

195. szám. A Segélyosztó-Bizottság jelenti, hogy a kulturtaxa és a kulturadó-alap teljes kimerülése következtében az egyházmegyéből felterjesztett segélykérvényekkel érdemben nem foglalkozhatott. Az egyházközségek hátraléka, mint egyebütt beszámoltunk, a kulturtaxa alappal szemben 862,860 Lei, a kulturadó alappal szemben 453,746 Lei.

a) Egyházkerületi közgyűlésünk a jelentés tudomásul vételével most tárgyalás alá nem veszi a következő javaslatokat: Bánát 73—1930. (Csávós segélye), Bánát 82—1930. (Szigetfalu segélye), Nagybánya 60—1930. (Lázári, Batiz segélye), Nagykároly 40—1930. (Kaplony segélye).

b) A Bihari em. 75—1830. a Nagykárolyi em. 57—1930. és Nagybányai em. 10—1930. sz. javaslatait a tanítói fizetéseknek az egyházkerület részéről közös kulcs szerint leendő felértékelésére, mint kivihetetlent mellőzi. Mégis, hogy a reálitást megközelítő felértékelésre lehetőséget nyújtson, elrendeli még egyszer a tanítói fizetések ellenőrzését. A vizsgálatot végrehajtó bizottságok és a presbitériumok lelkiismeretére hivatkozva követeli, hogy ezek a megállapítások a valóságnak megfelelőek legyenek. Ahol elítelt jövedel-

méket talál a jövőben, ott a jelentés hibás voltából származó károkért a presbitériumot anyagilag felelőssé teszi.

Ezen ellenőrzés nem kizárólag a díjlevél alapján ejtendő meg, hanem az összes, akár ideiglenesen adott fizetés és pótlékok is beszámítandók. Nem vehetők figyelembe csupán az utolsó évi terményárak és földbérek, hanem 5 éves periódus átlagát kell a számítás alapjául venni. Ezen munkálatok végrehajtásával közgyűlésünk az Esperes urakat bizza meg s a beérkező jelentések alapján a következő egyházker. közgyűlésen a fent említett jegyzékekkel revízió alá veszi.

e) Egyházkerületi közgyűlésünk Nagylak segélykérvényét 30,000 Lei költségvetési hiány fedezésére, amelyet a bánáti em. 88—1930. sz. a. terjesztett fel, fedezetét híján elutasítja.

d) Tudomásul veszi a Bánáti em. 65—1930. sz. jelentését, hogy a 74—1930. sz. egyházker. határozatnak technikai okokból még nem tehetett eleget.

e) A nagyszalontai egyházmegye 56—1930. sz. felterjesztésére Soós Jánosné színtei hitoktatónőnek a magyar református ügynek tett szolgálatai és súlyos anyagi helyzetére való tekintettel 3000 Lei segély kiutalását engedélyezi.

f) A kulturtaxa és kulturadó hátralékok befizetésére nézve ugyanolyan módon intézkedik, mint a tanulmányi segélyalapra nézve fenti 193. sz. alatt.

196. szám. Egyházkerületi közgyűlésünk 77—1930. sz. alatt az egyházmegyék véleményét kérte ki arról nézve, szükségesnek tartják-e az erdélyi egyházker. által létesített kántorképző tanfolyam megszervezésében leendő részvételt.

A beérkezett vélemények a kántorképesítő tanfo-

lyam szükségességét egyhanguan elismerik, azonban nem jelölik meg azokat az anyagi forrásokat, amelyből a szervezés költségeihez hozzájárulhatnánk.

Egyházkerületi közgyűlésünk sajnálat-
tal állapítja meg, hogy a nehéz anyagi
helyzet mellett nem tud fedezetet találni
a kántorképesítő tanfolyam szervezésének
költségeire. Ennek következtében kény-
telen arra utasítani az esetleges jelentke-
zőket, hogy vagy sajátjukból fedezzék a
tanfolyamon való részvétel összes költ-
ségeit, vagy ahol közérdekű kiküldetésről
volna szó, vegyék igénybe egyházközsé-
geik, esetleg egyházmegyénk segítségét.
Erről az Erdélyi Egyházkerületet azzal a
kéréssel értesíti, hogy állapítsa meg a
fentiek alapján, milyen feltételek mellett
hajlandó s kántorképző tanfolyamra ki-
rályhágómelléki növendékeket felvenni.

197. szám. Olvastatott a nagybányai ref. egyház-
megye 56—1930. számú határozata a máramarosszigeti
liceum megnyitása és vagyonkezelése tárgyában.

A liceum megnyitására vonatkozó kérvény felsze-
relése teljesen hiányos volt. Azt az inspektorátushoz
csak azért adtuk be, hogy a beadási határidőt el ne
mulasszuk. A visszaküldés tehát nem elutasítást, hanem
pótlásokra felhívást jelentett, amit azonnal lehetett és
kellett volna teljesíteni. Az egyházmegye jelentése 2.
pontjában vázolt helyzet következtében azonban az
anyagi feltételek hiánya miatt helyesebbnek látszik a
kérdés elodázása.

Egyházkerületi közgyűlésünk tudomá-
sul veszi a fenti jelentés 1. pontját.

A 2. pontra vonatkozólag felhívja a
nagybányai egyházmegye útján a mára-
marosszigeti liceum igazgatótanácsát, hogy
számadásait attól az évtől fogva, amikor
az egyházmegye átvette a fenntartó jogok
gyakorlását, a legutóbbi számadási évig

haladéktalanul terjessze fel ellenőrzés végett. Ugyanakkor mutassa be újból az egyházmegyének a jövedelmek felhasználására vonatkozó 1926. és 1927. évi (5349—1930.) határozatait.

198. szám. Olvastatott a bánáti egyházmegye 96—1930. sz. felterjesztése tanítófizetések és Lengyel József özvegyének nyugdíjban való részesítése tárgyában a tanítóegyesület előterjesztése kapcsán.

Egyházkerületi közgyűlésünk méltányosnak látja ugyan a tanítói fizetéseknek az állami fizetések nivójára való fel-emelését, de államsegély nélkül éppen a mostani helyzetben annak erőszakolását nem látja célszerűnek.

A nyugdíjellátásra vonatkozó kérést átteszi a Nyugdíj Végrehajtó-Bizottsághoz.

199. szám. Olvastatott a bihari egyházmegye 55—1930. sz. felterjesztése ifjusági és tanítói könyvtárak létesítéséről.

Egyházkerületi közgyűlésünk elvileg a könyvtárak szükségét elismeri, ezuttal azok megszervezését a súlyos anyagi helyzetre való tekintettel kötelezőleg nem rendeli el, azonban az egyházmegyét utasítja, hogy ahol ilyen könyvtárak megszervezésének lehetősége kínálkozik, azt használják ki.

200. szám. Olvastatott a nagyszalontai egyházmegye felterjesztése a nagyszalontai beiratkozási sérelem tárgyában. (Névelemzési esetek)

Egyházkerületi közgyűlésünk felkéri a Püspök urat, hogy ez esetekben is a fenti 145. sz. határozat b. pontja értelmében járjon el.

201. szám. A tanügyi bizottság megbízása 1930 december 31-én lejár.

Egyházkerületi közgyűlésünk a Domahidy Elemér főgondnok ur halálával megüresedett helyet a megválasztandó főgondnok számára fenntartja.

A Telegdy László lemondásával megüresedett tagsági helyet Hadházy Kálmánnal tölti be 1932 december 31-ig. Egyházkerületi közgyűlésünk az összes többi tagokat 1932 december 31-ig újra megválasztja.

202. szám. Általános érdekű miniszteri rendeletek a legutóbbi egyházkerületi közgyűlés óta:

a) A B. 93,191—1930. sz. miniszteri rendelet megengedi, hogy a felekezeti elemi iskolák igazgatóságai adhassanak 6 hónapig terjedő korengedélyt.

b) A 68,078—1930. sz. miniszteri rendelet lehetővé teszi, hogy az állami iskola VII. osztályát végzett növendékek a gimnázium II. III. osztályába különbözeti vizsga alapján beiratkozhatnak, illetve a liceum I. osztályába felvételi vizsgára jelentkezhetnek. (4048—1930.)

c) A 110,053—1930. sz. miniszteri rendelet megtiltja, hogy a növendékek hittanjegy nélkül felsőbb osztályba léphessenek s ahol az megtörtént volna, az így előlépett növendékeket pótló vizsgálatra kötelezi. (4136—1930.)

Minden esetben a püspöki hivatal a szükségesnek látszó intézkedéseket megtette.

Tudomásul szolgál.

203. szám. Mivel az új VII. osztályos vallástani kézikönyv (Hit- és Erkölcstan) a konfirmációi előkészítést is szolgálja, így tehát eljött az ideje, hogy az eddigi mintegy 10-féle konfirmációi káté alapján történt előkészítést az egyházmegyék régebben is kifejezett óhajta alapján is egységesítse,

közgyűlésünk elrendeli, hogy a konfirmációi előkészítés mindenütt az új Hit-

és erkölcsstani kézikönyv alapján történjék, érvényben hagyva kerületünk 68. és 160—1927. sz. határozatának azt a részét, mely szerint az előkészítés az iskolai év elejétől áldozócsütörtökig tartson, kiegészítve azzal, hogy az iskolába nem járó növendékekkel az őszi mezei munkák bevégzésével november elején kezdődjék. A konfirmáció kisebb gyülekezetekben áldozócsütörtökön történik. Nagyobb gyülekezetekben a konfirmáció áldozócsütörtök utáni vasárnapon, a konfirmándusok vizsgája azt megelőzőleg alkalmas időben tartandó meg.

204-a szám. Püspök ur az iratterjesztési bizottságban viselt elnöki tisztéről — nagy elfoglaltsága miatt — lemond s maga helyett Csernák Béla egyházkerületi főjegyzőt ajánlja.

Közgyűlésük Püspök ur indokait méltányolva, a lemondást elfogadja s helyette az iratterjesztési bizottság elnökéül Csernák Béla egyházkerületi főjegyzőt választja meg.

204-b. szám. Béres Károly tankönyvbizományos arra kéri az iratterjesztési bizottságot és ez által az egyházkerületi közgyűlést, hogy a Farkas-féle középisk. vallástani kézikönyvnek még meglevő 7500 példányát a 6 Leies árban vegye át s ezzel őt a tehertől szabaddítsa meg.

Közgyűlésünk készséggel szeretne a hibáján kívül nehéz helyzetbe jutott bizományoson segíteni, de ezt a könyvek átvételével eszközölni fedezet hiányában képtelen. Hogy azonban segítő igyekezetének tanujelét adja, kötelezi azokat az egyházakat, melyeknek területén iparostanonciskola van, hogy e tankönyveket haladéktalanul szerezzék meg és vezessék be. Továbbá felhívja az esperesi hivatalo-

kat és általuk a missziói körök lelkipásztorait, hogy ezeket a könyveket szórvaikban igyekezzenek akár pénzért, akár ajándék gyanánt minél nagyobb számban elhelyezni.

204-c. szám. Csernák Béla egyházkerületi főjegyző a Ref. Árvaházi Képes Naptár szerkesztéséről lemond.

Közgyűlésünk a lemondást, miután szerkesztő ismételtén kijelentette, hogy szándéka megmásíthatatlan — legnagyobb sajnálatára — kénytelen elfogadni. Öt évi sok fáradsággal végzett s úgy egyházkerületünkre, valamint az Árvaházra sok áldást eredményezett, értékes és önzetlen munkásságáért köszönetét nyilvánítja. Az iratterjesztési bizottságot pedig megbizsa, hogy a naptár szerkesztésére a tavaszi közgyűlésre tegyen javaslatot. A naptár tartalmának változatossá tételére az eddigi pályázatokat a jövő évre is megismétli.

204-d. szám. Az iratterjesztés szellemi tekintetben való gazdagítása végett

közgyűlésünk érvényben hagyja a saját kiadványokra vonatkozó 91-a.—1930. sz. egyházkerületi határozatát és annak végrehajtásával a bizottság elnökét megbizsa. Ugyancsak megismétli az egyházmegyei gócpontok létesítése végett hozott ugyancsak fenti számú határozatát és annak végrehajtására az egyházmegyéket felhívja azzal, hogy ők jelöljék meg a célszerű helyeket és válasszák meg rá a megfelelő egyéneket. Végül minden lelkészi hivatalt szigoruan kötelez, hogy az egyházkerületi iratterjesztés anyagából fiókot létesítsen.

205. szám. A bánáti, bihari és nagyszalontai egyházmegyék betérjesztik belmissziói jelentéseiket. Ezek

szerint a bánáti egyházmegyében 16 vasárnapi iskola van 866 taggal (szaporulat 1), nincs 6 egyházban. Bibliakör 16 működik és pedig 3 fiu és 4 leánykör és 9 vegyes 352 taggal (szaporulat 3). Nincs 8 egyházban. Nőszövetség van 19 egyházban, 1454 taggal (szaporulat 1). Nincs 3 egyházban. Énekkar van 10 helyen. Feltűnő, hogy a nagyobb és intelligensebb gyülekezetekben, mint Temesvár, nincs. A bihari egyházmegye sajnálattal jelenti, belmissziói előadója: dr Bodnár Gábor jákóhodosi lelkész elhunytát s helyette az esperes állította össze az egyházlátogatási jegyzőkönyvek alapján a következő kimutatását. A vasárnapi iskolák száma 26, 59 csoporttal, 2238 növendékkel (szaporulat 3). Nőszövetség 12, 677 taggal (szaporulat 2). Énekkar 14 van. Gyermekestentiszteletet tartottak 16 egyházban 110 alkalommal. Iratterjesztés van 25 egyházban. Népkönyvtár 8, vallásos összejövétel 26 egyházban. A hivek látogatása minden egyházközségben rendszeren történik a tanítók és presbyterek részvételével. Az egyházmegyei közgyűlés az egy, vagy más téren mulasztókat szigoruan kötelezte a hiányok pótlására. A nagyszalontai egyházmegye esperese jelenti, hogy a belmissziói szervek minden egyházközségben megalakultak.

Egyházkerületi közgyűlésünk örömmel veszi tudomásul a belmissziói munkák fokozatosan fejlődő megépítését s azokat az egyházakat, melyek egyik, vagy másik irányu belmissziói munkát még mindig nem kezdték meg, szigoruan kötelezi azok haladéktalan megindítására s az ellenőrzésre az esperesi hivatalokat felhívja.

A bihari egyházmegyei jelentéséből szomoruan értesül dr Bodnár Gábor e. m. előadó, a belm. lelkes, hitben erős és tehetségben, tudásban gazdag munkásának elhunytáról s midőn kegyelettel emlékezik róla, emlékét részvétellel örökíti meg jegyzőkönyvében.

206. szám. A nagykárolyi egyházmegye beterjeszti Dobra, Domahida, Gencs, Kismajtény; a nagybányai egyházmegye Amac, Apa, Avasujváros, Batiz, Halmi, Lázári, Pettyén; a nagyszalontai egyházmegye Árpád, Borossebes, Csermő, Feketetót, Nagyzerénd, Vadász, Magyarremete (utóbbi 2-ik) lelki ügyekkel foglalkozó presbyteri gyűlésének jegyzőkönyvét, melyek általában a lelki élet erősödésére irányuló erőteljes törekvésekről és a presbytereknek erre irányuló örökös gondoskodásáról számolnak be.

Közgyűlésünk a jelentéseket tudomásul veszi, de egyben figyelmezteti a presbyteriumokat, hogy a megindult felbuzdulást lelohadni ne engedjék s a lelkiélet mélyítésére hozott határozataikat úgy a saját, mint az egész gyülekezet körében foganatosítsák s azokról a következő ugyanilyen gyűlésen számoljanak be.

207. szám. A bihari, érmelléki és nagybányai egyházmegyék jelentik, hogy a nőszövetség egyházmegyei tagozatát megalakították. Mivel a bánáti és nagyszalontai egyházmegyében a megyei tagozat már a tavasz folyamán megalakult.

Közgyűlésünk felhívja a nagykárolyi egyházmegyét is tagozatának megalakítására, hogy így a tavaszi egyházkerületi közgyűlés előtt a kerületi tagozat is megalakítható legyen.

208-a. szám. A bihari, nagybányai és nagykárolyi egyházmegyék beterjesztik a kebelükben alakított szociális bizottságok javaslatait.

Közgyűlésünk felhívja a bánáti, érmelléki és nagyszalontai egyházmegyéket, hogy e tárgyra vonatkozó javaslataikat a legközelebbi közgyűlésre feltétlenül terjesszék be, hogy e fontos és égetően sürgős kérdéssel mielőbb behatóan foglalkozhasson.

208-b. szám. Belmissziói előadó jelenti, hogy a 86-d—1930. sz. egyházkerületi határozattal elrendelt vezetői konferenciát a bihari egyházmegye 5, a nagybányai egyházmegye 4, a nagykárolyi egyházmegye 2, a nagyszalontai egyházmegye 3, összesen 12 kiküldöttjével az előadó vezetése mellett megtartották s azon főképpen a bibliaköri munkát részletesen megtárgyalták s azonkívül a belmissziói munka többi ágai felett is termékeny eszmecserét folytattak és a főbb irányelveket megállapították.

Közgyűlésünk a jelentést helyesléssel veszi tudomásul s felhívja az egyházmegyéket, hogy e konferencián részt vett lelkészeik vezetésével ők is mielőbb tartsák meg a maguk megyei, esetleg köri hasonló konferenciát, hogy ezáltal a bibliaköri s általában az összes belmissziói munkát minél eredményesebbé tegyék.

209. szám. Mivel a belmissziói konferencián felmerült egy lap szükségessége s a belm. bizottság ezt a már régen óhajtott vallásos néplap keretében látja célszerűnek megvalósítani, javasolja, hogy az egyházkerületi közgyűlés a napról napra szükségesebb lap megindításához tétesse meg az előkészítő lépéseket.

Közgyűlésünk teljes mértékben látja és érzi egy minden irányu igényt kielégítő vallásos néplap hiányát és fontosságát. Csernák Béla egyházkerületi főjegyző, Vadai Béla esperes és Debreczeni István egyházkerületi belm. előadó kiküldésével bizottságot alakít azzal a megbizással, hogy egy lap megindításához az előkészítő lépéseket tegyék meg. Tárgyaljanak a gyülekezeti lapokat fenntartó egyházközségek vezetőivel, hogy milyen módon lehetne e lapokat — a fenntartók jogainak megtartásával és szükségleteik kielégítésével egyesíteni. Tárgyaljanak különböző nyomdavállalatokkal, hogy milyen költséggel tudnák előállítani és szerezzenek ada-

tokat az irányban, hogy mennyi előfizetőre lehetne számítani. Végül a szerkesztőség megszervezésére is tegyenek lépéseket. A beszerzett adatokat és javaslatokat pedig terjesszék be a főtiszteletű Püspök urhoz, kit sürgősség esetén felhatalmaz, hogy a lap megindításához, az engedélyt megadja, esetleg azt a polgári hatóságtól megszerezze.

210. szám. A belmissziói előadó jelenti, hogy az ifj. utazó-titkári állás megszervezése tárgyában anyagi segítség megnyerése végett Püspök ur a 89—1930. sz. ker. határozat értelmében megkereste a Ker. Ifj. Egyesületek világszövetségének genfi elnökét, amely arról értesített, hogy a megkeresést áttette a bukaresti amerikai titkársághoz. Ennek a válasza azonban még eddig nem érkezett meg.

Közgyűlésünk sajnálattal veszi tudomásul.

211. szám. Az apai presbitérium 4—1930. számú határozatával bevezette a szombatnapi esketések tilalmát, hogy a vasárnapba nyúló lakodalmazások által az istenítiszteletnek és a vasárnap megszentelésének botrányos megzavarása elkerülhető legyen. A nagybányai egyházmegye közgyűlése 68—1930. sz. alatt tárgyalta és szótöbbséggel jóváhagyta az apai presbitérium határozatát. Dr Harcsár Géza az egyházmegye jóváhagyó határozatát megfellebbezte, tehát az egyházkerületi közgyűlés döntése vált szükségessé.

Egyházkerületünk közgyűlése az egyházi élet rendje, a vasárnap illő megszentelése és az istenítisztelet zavartalan menete érdekében hozott egyházmegyei határozatot szavazattöbbséggel megerősíti.

212. szám. A nagykárolyi egyházmegye közgyűlése 50—1930. szám alatt tárgyalta és jóváhagyta a krasznaszentmiklósi egyház presbitériumának az önálló

organista-kántori állás szervezése és díjlevele tárgyában hozott 12—1929. számú határozatát. Az 5 db egyenlő példányban kiállított díjlevelet egyházkerületi megerősítés végett felterjeszti.

Egyházkerületünk közgyűlése megállapítja, hogy a hozott határozatok törvényes formák között jöttek létre s hogy díjlevélcsonkulás nincs, miért is a díjlevelet megerősíti.

213. szám. A nagybányai egyházmegye 71—1930. szám alatt tárgyalta és feltételekhez kötötten jóváhagyta a turterebesi egyház presbitériumának a kántortanítói díjlevél tárgyában hozott 44—1929. számú határozatát. Az egy példányban kiállított díjlevelet egyházkerületi megerősítés végett felterjeszti.

Egyházkerületünk közgyűlése megállapítja, hogy a hozott határozatok törvényes formák között jöttek létre s hogy a mutakozó csekély díjlevél csonkulást az egyházközség létszámának és vagyoni helyzetének visszaesése indokolja, miért is a díjlevelet az egyházmegyei közgyűlés feltételeinek teljesítéséhez kötötten megerősíti. Utasítja a nagybányai esperesi hivatalt, hogy az új díjlevél még hiányzó 3 példányát sürgősen kérje be s terjessze fel megerősítés végett.

214. szám. A bihari egyházmegye közgyűlése 74—1930. szám alatt tárgyalta és jóváhagyta a nagykakucsi egyház presbitériumának a lelkeszi díjlevél tárgyában hozott 31—1930. számú határozatát. A négy példányban kiállított lelkeszi díjlevelet egyházkerületi megerősítés végett felterjeszti.

Egyházkerületünk közgyűlése megállapítja, hogy a hozott határozatok törvényes formák között jöttek létre s hogy díjlevélcsonkulás nincs, miért is a díjlevelet megerősíti.

215. szám. A bihari egyházmegye közgyűlése 1930 szeptember 30-án 81. sz. alatt tárgyalta és jóváhagyta a paptamási-i egyház presbitériumának a lelkészi díjlevél kiadása tárgyában 1930 szeptember 28-án 97. sz. alatt hozott határozatát s elrendelte, hogy az esperes az állás betöltése iránt a kiadott díjlevél alapján haladéktalanul intézkedjék. Egyházmegye vonatkozó határozata ellen dr Czeglédy Miklós az egyházmegye ügyésze és Tarnóczi Lajos bihari lelkész és társai törvényes határidő alatt felebbezést adtak be, mivel szerintük az egyházmegye közgyűlése a paptamási-i presbitérium díjlevél-kiadó határozatának elfogadásával díjlevél-csonkítást szankcionált.

Egyházkerületünk közgyűlése a felebbezések alapján vizsgálat alá vevén a paptamási-i díjlevél-ügyet, a bihari egyházmegye 81—1930. számú határozatát megsemmisíti s megállapítja, hogy a paptamási-i református egyházközség utolsó jogérvényes díjlevele, melyet ugy az egyházmegyei, mint az egyházkerületi közgyűlés is megerősített 1907. év december 15-én kelt. 1927-ben az egyházmegye közbejöttelével próbát tettek ugyan a lelkészi díjlevél reális átértékelésére ezt az újabb megállapítást azonban miután megerősítés céljából a felettes hatóságok elé soha nem terjesztették, nem létezőnek kell tekinteni. Minthogy a paptamási-i lelkészi állás épen a díjlevél ügyön való áldatlan huzakodások miatt több, mint két év óta betöltetlen áll, mi miatt már eddig is nagy anyagi és erkölcsi veszteség hárult az egyházra, egyházkerületünk közgyűlése magasabb egyházi érdekből utasítja az egyházmegye esperesét, hogy a lelkészi állás mielőbbi betöltése érdekében az érvényes díjlevél alapján a törvényes eljárást haladéktalanul indítsa meg, ugyanakkor a presbitériumot elkötelezi, hogy a díjlevél összes tételeit

természetben szolgáltatassa ki a megválasztandó új lelkésznek.

216. szám. A bihari egyházmegye közgyűlése tárgyalta és jóváhagyta a jákóhodosi egyház presbitériumának a lelkészi díjlevél tárgyában 1930 szeptember 21-én szám nélkül hozott határozatát. A 4 példányban kiállított lelkészi díjlevelet egyházker. megerősítés céljából felterjeszti.

Egyházkerületünk közgyűlése megállapítja, hogy a hozott határozatok törvényes keretek között jöttek létre s hogy díjlevél csonkulás nincs, miért is a díjlevelet megerősíti.

217. szám. Tárgyaltatik a nagykárolyi egyházmegye közgyűlésének 11—1930. sz. határozata a lelkészi és tanítói földek s általában javadalmak ügyében.

Egyházkerületünk közgyűlése a felterjesztésben kívántakat részben megvalósíthatatlanoknak, részben tárgytalanoknak tartja. A földek használatát illetőleg a szokás jogot látja egyedüli biztos alapnak, mert a földek erőszakos birtokba vétele részben nagy elégedetlenséget, részben beláthatatlan díjlevél komplikációkat szülne. A javadalmak kiszolgáltatásáért az egyházközségek törvény szerint ma is felelősek. A díjlevél készítés pedig kifejezetten egyházközségi jog, melyet konfiskálni nem lehet.

218. szám. Tárgyaltatott a bihari egyházmegye közgyűlésének 83—1930. számú határozata a fugyivásárhelyi egyházközség ingatlan vétele tárgyában.

Egyházkerületünk közgyűlése a törvényes formák betartásával hozott határozatot megerősíti s az adásvételi szerződés záradékolására az elnökséget felhatalmazza.

219. szám. Tárgyaltatott a nagybányai egyházmegye közgyűlésének az adorjáni egyházközség ingatlan eladása tárgyában hozott 32—1930. sz. határozata.

Egyházkerületünk közgyűlése a törvényes formák betartásával hozott határozatokat megerősíti s a szerződés záradékolására az elnökséget felhatalmazza.

220. szám. Tárgyaltatott a nagybányai egyházmegye közgyűlésének a szatmárnémeti-i egyházközség ingatlanvétele tárgyában hozott 70—1930. számú határozata.

Egyházkerületünk közgyűlése a törvényes formák betartásával hozott határozatokat megerősíti s a szerződés záradékolására az elnökséget felhatalmazza.

221. szám. Tárgyaltatott a nagybányai egyházmegye közgyűlésének a szatmári ref. főgimnázium ingatlan eladása tárgyában hozott 34—1930. számú határozata.

Egyházkerületünk közgyűlése a törvényes formák betartásával hozott határozatot megerősíti, a szerződés záradékolására az elnökséget felhatalmazza.

222. szám. Tárgyaltatott a bihari egyházmegye közgyűlésének a nyüvedi egyházközség új adókulcsa tárgyában hozott 84—1930. számú határozata.

Egyházkerületünk közgyűlése, miután ez az ügy hozzá nem tartozik, az iratokat visszaadja az illetékes esperesi hivatalnak.

223. szám. Tárgyaltatott a nagybányai egyházmegye 45—1930. számú, az avasujvárosi egyházközség által saját alapjaiból felveendő 23,000 Leies kölcsöne tárgyában hozott határozata.

Egyházkerületünk közgyűlése az egyházmegye határozatát egyhangu határozattal megerősíti.

224. szám. Tárgyaltatott a nagybányai egyházmegye közgyűlésének a józsefházai egyházközség által saját alapjaiból felveendő 20,000 Leies kölcsöne tárgyában hozott 46—1930. számú határozata.

Egyházkerületünk közgyűlése az egyházmegye határozatát egyhangu határozattal megerősíti.

225. szám. Tárgyaltatott a nagybányai egyházmegye közgyűlésének a pettyéni egyházközség által különböző alapjaiból felveendő 30,554 Leies kölcsöne tárgyában hozott 48—1930. számú határozata.

Egyházkerületünk közgyűlése az egyházmegye határozatát megerősíti.

226. szám. Tárgyaltatott a nagybányai egyházmegye közgyűlésének a tamásváraljai egyházközség újabb 10,000 Leies kölcsöne tárgyában hozott 47—1930. számú határozata.

Egyházkerületünk közgyűlése az egyházmegye jóváhagyó határozatát egyhangu határozattal megerősíti.

227. szám. A királyhágómelléki ref. egyházkerület közgyűlése a lugosi ref. egyházközség presbitériumának 106—1930. és 112—1930. sz., továbbá a közgyűlésnek 14—1930. sz. határozatait, mellyel iskola céljára megvásárolta 650,000 Lei vételárért a lugosi 679. és 925. telekkönyvi betétben foglalt ingatlanokat, azaz házat és udvart, továbbá, amely ingatlanok vételárát a Bérpalota fenntartási alap betétkönyvéből ki is fizette az E. T. I. t.-c. 15. §-ának b) pontja alapján a bánáli egyházmegye jóváhagyása után a maga részéről is felülvizsgálván,

azt helybenhagyja és a becsatolt szerződések jóváhagyási záradékkal ellátni rendeli.

Miről az érdekeltek értesítetnek.

228. szám. Az egyházkerületi közgyűlés az Anti egyházközség presbyteriumának 40—1930. sz. határozatát, melyben az egyházi adómérvét olyképpen állapította meg, hogy a személyi adót az eddigi 10 Leiről 20 Leire, a vagyoni adónál pedig az 1924. évi egyenes adó 40⁰/₀-át 80⁰/₀-ra emelte fel, míg a terményadót változatlanul hagyta s így a 31,000 Lei adót 62,000 Leire növelte, megállapítja, hogy az az E. T. I. t.-c. 15. §-ának c) pontja alapján felülvizsgálat alá vétetvén, a nagyszalontai egyházmegyei közgyűlés által annak 75—1930. sz. határozatával jóváhagyatott s így a törvényes előfeltételeknek megfelelően, további jóváhagyásra az E. T. I. t.-c. 67. §-nak o) pontja alapján nem szorul,

ennélfogva azt a maga részéről is tudomásul vevén s erről az Anti egyházközséget a nagyszalontai egyházmegye útján értesíteni rendeli.

229. szám. Az egyházkerületi közgyűlés tárgyalás alá vevén az Anti ref. egyházközségnek 41—1930. sz. azon határozatát, mellyel a különféle egyházi alapokból tanítói lakás építése céljából kölcsönvett összesen 20,242 Lei összegnek visszafizetését olyképpen határozta el, hogy ezen összeget 1436 Lei 50 bani tanítói lakásépítési alap kivételével, az egyház 1931., 1932. és 1933. évi költségvetéseibe felvenni határozta és erről adóslevelet is állított ki, az E. T. I. t.-c. 15. §-ának d) pontja alapján felülvizsgálván,

megállapítja, hogy az anti egyházközség eleget tett a 108—1930. a) sz. egyházkerületi határozatnak,

ennek alapján tekintetbe véve azt is, hogy ezen 41—1930. sz. presbyteri határozat a nagyszalontai egyházmegye közgyűlésének 76—1930. sz. határozatával is jóváhagyatott, azt a maga részéről is elfogadja azzal a kiegészítéssel, hogy a fenti kölcsön visszafizetése, illetve az egyházi költségvetésbe való felvétele 3 egyenlő évi részletben történjék, továbbá, hogy az

alapokból kölcsönvett löke utáni kamalok az alapok részére az adóslevélben biztossítottassanak, az egyház költségvetésébe pedig felvétessenek és végül, hogy az esperes a fentiek szigorú betartásáról és a szükséges intézkedésekről gondoskodjék.

Miről az anti egyházközség a nagy-szalontai egyházmegye útján értesítetik.

230. szám. Az egyházkerületi közgyűlés az E. T. I. t. c. 15-ának d) pontja alapján felülvizsgálván az Anti egyházközségnek a szalontai egyházmegye 77—1930. sz. határozatával is jóváhagyott újabb 42—1930. sz. presbyteri határozatát, aggodalommal észleli, hogy jóllehet a presbyteri határozatból kitűnőleg a hivek 1930. évre 6279 Lei rendes egyházi adóval, 88,158 Lei rendkívüli iskolai adóval és 123,156 Lei rendkívüli templomjavítási adóval vannak hátralékban, mely hátralékok éppen a súlyos gazdasági válság miatt be sem hajthatók előreláthatólag, mégis ezen igen nagy összegű tartozásokat az 1930. és 1931. évi költségvetésekbe óhajta beilleszteni, minthogy azonban a presbyterium minden egyes tagja aláírta a kölcsönről szóló váltót, kizárólag

a presbyterek anyagi felelőségére a fenti kölcsönfelvételt kivételesen jóváhagyja, egyben azonban felhívja a presbyteriumot a szalontai egyházmegye útján, hogy a jövőben ily nagy összegű és az egyház teherviselő képességével arányban nem álló nagy kölcsön felvételéről felettes egyházhatósági jóváhagyások nélkül tartózkodjék.

Miről az anti egyházközség presbyteriuma a szalontai egyházmegye útján értesítetik.

231. szám. A bihari egyházmegye kéri, hogy a vagyonleltáraknak az esperesi irattárak részére másodpéldányban elkészítését közgyűlésünk elrendelje.

Közgyűlésünk a vagyonleltárak másodpéldányának elkészítését nem tartja szükségesnek, amennyiben a vagyonleltárak ellenőrzése a kanonika vizitáció útján meglőrténhetik.

232. szám. A nagyszalontai egyházmegye 71—1930. sz. felterjesztésére

közgyűlésünk megengedi, hogy Saszek Győző kisnyégerfalvai lévita-tanító lelkészi szolgálatokat végezessen s sakramentumokat kiszolgáltathassa. E felhatalmazást azonban egyelőre 1931 december hó 31-ig adja meg s a további felhatalmazást a nagyszalontai egyházmegye esperesének előterjesztésétől teszi függővé.

233. szám. A vámfalui presbyterium az E. T. I. t.-c. 14. §. e) pontját, továbbá az V. t.-c. 4. és 7. §-ra hivatkozással 1929 november 12-iki gyűlésének 9. sz. határozatával névszerinli szavazás rendjén nyolc szóval egy ellenében kimondotta, hogy élni kíván a fegyelmezés jogával addig is, míg az új Egyházi Törvények elkészülnek, életbelépnek. E célból egyházi fegyelmi szabályzatot állapított meg és fogadott el, melyben 7 pont alatt vannak felsorolva a fegyelmi vétségek és ugyancsak 7 pont alatt a fegyelmi büntetések. E szabályzatot jóváhagyás végett a nagybányai egyházmegye közgyűlése elé terjesztette, amely a fegyelmi szabályzatot 33 szóval 32 ellen jóváhagyta. A határozatot az egyházmegyei ügyész megfellebezte. Az egyházkerületi ügyész véleménye szerint a szabályzat teljesen új fegyelmi vétségeket kostituál, melyek megtorlásául is új büntetés nemeket akar életbeléptetni. A fegyelmezési jogot tehát nem a jelenlegi törvény értelmében, hanem annak keretein túl kívánja gyakorolni s így nem tekinthető olyannak, mely a jelenleg érvényben levő E. T. §-nak minden tekintetben megfelelné.

Közgyűlésünk tekinttel arra, hogy a zsinat a jelen E. T. azon hiányaira, me-

lyeket a vámfalui fegyelmi szabályzat pótolni kíván, a törvényalkotásnál figyelemmel lesz; a szabályrendeletet nem erősíti meg, hanem azt a törvényelőkészítő bizottsághoz átteszi.

234. szám. A bihari egyházmegye kéri, hogy az egyházlátogatási jegyzőkönyvben a szektáriusok száma külön-külön s az évenként kiváltak száma szintén külön tüntessék fel.

Közgyűlésünk a bihari egyházmegye felterjesztését az új egyházlátogatási jegyzőkönyvek készítésénél fogja figyelembe venni.

235. szám. Egyházkerületi közgyűlésünk kimondja, hogy a Károlyi Gáspár Irodalmi Társaság alapító tagjai sorába lép.

236. szám. Püspök úr a közgyűlést hálaadó imádsággal zárja be s Végh József esperes a közgyűlés tagjainak nevében az Elnökségnek a közgyűlés bölcs vezetéséért köszönetet mond.

Ezzel a Királyhágómelléki Egyházkerület 1930 november 12-iki közgyűlése véget ért.

Telegdi József

Sulyok István

Csernák Béla

Birósági ügyek.

237. szám. Az 1931-ik évre időszaki tanács rendszer tagjaivá választottak: Végh József, Kassay Béla, Vadai Béla, Telegdi József, Pappszász Lajos; póttagokká: Bónis Elemér, dr. Hadházy Kálmán, Szeless Gyula, Széll György, Debreczeni István.

238. szám. A királyhágómelléki református egyházkerület bírósága mint közigazgatási felebbezési bíróság Eördögh Imre és neje volt siteri, jelenleg domahidai lakosok tanítók panaszára a siteri ref. egyházközség ellen fizetés kiszolgáltatása iránt folyamatba tett közigazgatási bíróság ügyben a bihari ref. egyházmegye bírósága mint közigazgatási bíróság által 1930 április hó 29. napján 36—1930. szám alatt hozott ítéletet mindkét fél felebbezése folytán felülvizsgálván, alantírtott helyen és napon megtartott nyilvános tárgyalás után a következő

ITÉLETET HOZTA :

Az egyházkerületi bíróság mint közigazgatási felebbezési bíróság az első bíróság ítéletét részben s aként változtatja meg, hogy Eördögh Imre domahidai lakos tanítót a siteri egyházközség részére csak 290 lei tőkének az elsőbírói ítéletben kitett idő és jogkövetkezmények terhe alatt való megfizetésére kötelezi, az ítéletnek a siteri egyházközséget marasztaló részét helybenhagyja.

Indokolás:

Az elsőbíróság ítéletének Eördögh Imrét marasztaló részét azért változtatta meg az egyházkerületi bíróság s azért kötelezte csak a 290 lei megfizetésére, mert azt látta bizonyítottnak, hogy Eördögh Imre az egyházi adót nem fizette meg s azt köteles csak az egyházközségnek megfizetni.

A siteri egyházközséget marasztaló része az ítéletnek helyes indokokon nyugszik, miért is az ítéletnek azt a részét az egyházkerületi bíróság helyes és e helyütt is elfogadott indokolása alapján hagyta helyben.

239. szám. A királyhágómelléki református egyházkerület bírósága mint közigazgatási felebbezési bíróság Szentessy Elek és társai nagyszalontai tanítók panaszára a nagyszalontai egyházközség ellen fizetéskiegészítése iránt folyamatba tett ügyben a nagyszalontai egyházmegye bírósága mint közigazgatási bíróság által 1930 szeptember hó 18. napján 82. szám alatt hozott ítélet ellen panaszosok által törvényes határidőben beadott felebbezés tárgyában alantírott helyen és időben megtartott nyilvános tárgyalás után meghozta a következő

ITÉLETET:

A királyhágómelléki református egyházkerület bírósága mint közigazgatási felebbezési bíróság által 1930 szeptember hó 18. napján 82. szám alatt hozott ítéletnek azt a részét, mellyel Szentessy Elek és társai tanítók felebbezését elutasította, — helybenhagyja, — azon részét pedig mellyel a nagyszalontai egyházközség presbitériumának 1929. év február hó 6-án 8-b. szám alatt és 1930 aug. 13-án 3-a. szám alatt hozott határozatait feloldotta és a presbitériumot a 90,000 lei fizetési

segély ügyében névszerinti szavazással megejtendő új határozat hozatalára utasította, — megváltoztatja s ezt a rendelkezést hatályon kívül helyezi.

Indokolás:

Szentessy Elek és tanító társai felebbezését az egyházmegyei bíróság ítéletének e helyütt is elfogadott indokolása alapján és még azért is el kellett utasítani, mert felebbezőknek nincs joguk jelenlegi fizetésüknek a „törvényes fizetés“ 80 %-ára való kiegészítésére s ilyenképen a tanítói fizetés „egységesítésére.“

Az egyházközségek által fenntartott ref. felekezeti iskolák tanítói az Et. V. tc. 33. §-ában felsorolt esetekben közigazgatási bírói uton érvényesíthetik ugyan fizetési igényüket, de ennek a fizetésnek egyházi törvényeink által szabályozott eljárási formák között kell előbb megállapíttatnia, már pedig a felebbező tanítók nem tudnak felmutatni olyan eredeti vagy módosított tanítói díjlevelet, amely „törvényes fizetésüket“ olyan mértékben és mennyiségben foglalná magában, mint ahogy azt kiutalni kérik.

Egyházi törvényeink keretein kívül álló más jogalapra való határozatlan és burkolt hivatkozás pedig nem tekinthető jogalapnak annál kevésbbé, mert hisz régi törvény, hogy „de strigis vero quae non sunt nulla caestia fiat“ (A boszorkányokról pedig mivelhogy nincsenek, semmi emlékezet ne legyen. Kálmán király törvénye 57-ik fejezet).

De nem támaszkodhatnak a felebbező tanítók a presbytérium *igéretére* sem, hogy őket segélyben fogja részesíteni, mert míg ezek az ígéretek egyrészt csak elvi kijelentések s konkrét részletezett és

preciz elhalározásról nem adnak számot, addig másrészt az Et. 15. §-ában megkövetelt egyházmegyei és egyházkerületi megerősítést nem nyertek s emiatt érvénytelenek és birói uton nem követelhetők.

Ami pedig az egyházmegyei bíróságnak a felebbezés elutasításán tulmenő rendelkezéseit illeti, azért kellett azokat bíróságunknak hatályon kívül helyezni, mert a tanítók részére kilátásba helyezett „segély“ megszavazása, illetve megállapítása és annak a felettes hatóságok által törtéendő jóváhagyása *biróilag* ki nem kényszeríthető és csak amikor a „segély“ az előirt törvényes eljárási formák között mint jogalap megszülemlik és amikor a mai tanítói javadalom törvényesen megállapított alkatrészévé válik s mint ilyen, az egyházközség által ki nem szolgáltatik, — csakis az eselben fordulhatnak a tanítók a közigazgatási bírósághoz, mely ezen vázolt feltételek megvalósulása előtt tárgyi hatáskörrel nem bír s a kérdés rendezésébe bele nem avatkozhatik s a presbitériumnak és felettes hatóságainak az Et. I. tc. 14. §. c. és 15. §. e. pontjában irt jogkörébe bele nem nyulhat.

240. szám. A királyhágómelléki ref. egyházkerület bírósága, mint II. foku közigazgatási bíróság a józsefházai ref. egyházközség, mint panaszlott ellen 74.880 lei a nevezett egyházközség tulajdonát képező u. n. „bérci“ erdő részbeni letarolásából származott haszon rendeltetésének megállapítása iránt az E. T. V. t.-c. 41. §-a alapján a nagybányai ref. egyházmegye 1929 szeptember 30-án tartott közgyűlésében 95. sz. alatt hozott határozatával hivatalból folyamatba tett közigazgatási ügyben, melyben a nevezett egyházmegye bírósága, mint közigazgatási bíróság 1930 szeptember 6-án 3-K—1930. sz. alatt ítéletet hozott, panaszlott egyház gondnokának, továbbá az egyházmegyei ügyésznek az ítélethirdetéskor

élőszóval bejelentett, majd törvényes határidőben a presbytérium által írásban is indokolt, végül Z. Demeter János józsefházai ref. tanítónak törvényes határidőben írásban bejelentett felebbezése folytán ezen ítélet alantírt helyen és napon megtartott nyilvános ülésében felülvizsgálván, egyhangulag a következő

ITÉLETET HOZTA:

Az egyházkerületi bíróság, mint közigazgatási bíróság panaszlott egyház és az egyházmegyei ügyész felebbezésének helyt ad s az egyházmegyei bíróság ítéletét megváltoztatja s kimondja, hogy a józsefházai ref. egyház lelkészének és tanítójának a nevezett egyház tulajdonát képező u. n. „bérci“ erdő tulajdonához és birtokához díjlevél szerint igényük nincs, miért is a fentebb összegszerűleg meghatározott haszonból való részesedés iránti igényüket elutasítja, egyben a megállapított eljárási költségeket a nagybányai egyházmegye közigazgatási pénztára által viselendőnek ítéli.

Z. Demeter János tanító felebbezését ellenben elutasítja.

241. szám. A királyhágómelléki református egyházkerületi egyházi bíróság, mint közigazgatási bíróság Paleskey Margit sárközi tanítónő, panaszosnak a sárközi egyház presbytériuma, panaszlott elleni közigazgatási ügyében, panaszlott egyház képviselőjének felebbezése folytán, a nagybányai református egyházmegyei első folyamodású bíróságnak 1930 augusztus hó 28-ik napján kelt 79—1930. számú ítéletét vizsgálat alá vevén, Nagyváradon 1930 november 12-én következőképen

ITÉLT:

Az első fokon eljáró bíróság ítélete indokainál fogva helybenhagyatik.

242. szám. A királyhágómelléki református egyházkerületi egyházi bíróság, mint közigazgatási bíróság Horváthné Petyke Erzsébet volt turterebesi tanítónő panaszosnak a turterebesi ref. egyház presbyteriuma panaszlott elleni közigazgatási ügyében, panaszos felebbezése folytán, a nagybányai református egyházmegyei első folyamodású bíróságnak 1930. év augusztus 28-ik napján kelt 77—1930. számú ítéletét vizsgálat alá vevén, Nagyváradon 1930 november 12-én következőképen

ITÉLT:

Az első fokon eljáró bíróság ítélete indokainál fogva helybenhagyatik.

243. szám. A királyhágómelléki református egyházkerületi egyházi bíróság, mint közigazgatási bíróság Bara József szamosdobi lelkész panaszosnak Gyöngyössy Bálint nagykolcsi lelkész panaszlott elleni közigazgatási ügyében, panaszos felebbezése folytán, a nagybányai református egyházmegyei első folyamodású bíróságnak 1930 augusztus hó 28-án kelt 78—1930. számú ítéletét vizsgálat alá vevén, Nagyváradon 1930 november 12-én következőképen

ITÉLT:

Az első fokon eljáró bíróság ítélete indokainál fogva helybenhagyatik.

244. szám. A királyhágómelléki református egyházkerületi bírósága, mint felebbezési közigazgatási bíróság Fórisné Thamássy Erzsébet olcsvaapáti lakos, volt dobrai tanítónő által a dobrai ref. egyházközség elleni fizetésének kiszolgáltatása iránt folyamatba tett ügyben a nagykárolyi egyházmegye időszaki tanácsa, mint közigazgatási bíróság által 1929 május hó 7. napján szám nélkül hozott ítélet ellen Fórisné Thamássy Erzsébet által beadott felebbezés tárgyában alantírott helyen és napon megtartott nyilvános tárgyalás után következő

VÉGZÉST HOZTA:

Egyházkerületi bíróság, mint felebbezési közigazgatási bíróság Fórisné Tha-

másson Erzsébet olcsvaapáli lakos, volt dobrai tanítónő által a dobrai ref. egyházközség ellen fizetés és helyettesítési díj kiszolgáltatása iránt indított ügyben a nagykárolyi egyházmegye időszaki tanácsa, mint közigazgatási bíróság által 1929. év május hó 7. napján szám nélkül hozott ítéletet feloldja s az elsőfoku bíróságot arra utasítja, hogy a kántortanítói díjlevél, panaszos helyettesítése alkalmával felvett jegyzőkönyv s egyéb a tényállás megállapításához szükséges bizonyítékok beszerzése után s új szabályszerű tárgyalás tartásával állapítson meg tényállást abban az irányban, hogy:

1. panaszos mely időtől, mely időig volt rendes tanítója a dobrai egyházközségnek?

2. a korpótlék kiszámításánál számbavehető mennyi szolgálati igeje volt panaszosnak?

3. mint rendes tanítónő végzett-e helyettesítést panaszos az egyházközségben s ha igen, ki bízta meg a helyettesítéssel, kit helyettesített s a helyettesítés mely időtől, mely időig terjedt?

4. mi volt a megállapodás panaszos és az egyházközség között a helyettesítési díjakra, e címen fizetett-e az egyházközség a panaszosnak valamit s ha igen, mennyit?

5. mely napon szűnt meg Fóris Mihálynak az egyházközségben viselt kántortanítói tiszte, mi volt a javadalma, elárvázásakor a leszámolás hátralékos fizetésére megejtett-e vele, mutatkozó követelését kifizette-e az egyházközség, panaszos a Fóris Mihály jogán mely időről követeli az őszi buzavetés $\frac{1}{4}$ -ed részét?

6. életben van-e Fóris Mihály, vagy meghalt s ha igen, mikor és hol?

s a tényállás megállapítása után hozzon új szabályszerű ítéletet.

Indokolás:

Az egyházkerületi bíróság az első bíróság ítéletét azért oldotta fel, mert abban olyan tényállás, melyre birói ítélet lehetne fektetni, megállapítva nem volt s azért jelölte meg, mely kérdésekben állapítandó meg tényállás, mert ezeknek a kérdéseknek tisztázása nélkül alapos ítélet nem hozható.

BETÜRENDES TÁRGYMUTATÓ

Adorjáni ingallan-eladás jóváhagyása	219
Ápahegy kulturadójának törlése	183
Ápa szombatnapon az esketést tiltja	211
Ant adóemelése	228
Ant kölcsönének jóváhagyása	229
Ant tartozásai	230
Avasujvárosi kölcsön jóváhagyása	223
Államsegély megvonása, csökkentése következtében szükséges intézkedéseket közgyűlés megteszi	133
Bakó László elvesztett lelk. biz. érvénytelenítése	141
Baldácsy-alapítvány jövedelmének a tiszántuli kerülettel megosztása	145
Baldácsy-alapítványból segélyért folyamodók okmányokkal igazolják szükségletüket	150
Bánáti egyházm. missziói jelentése 1929-ről	151
Bánáti egyházmegye az orsovai fiókegyház vagyona ügyében járjon el	153
Besenyei telepi alakulat iratait a bánáti egyházm. pótolja	155
Bihari egyházmegye felirata egyházi adóbehajtás tárgyában	168
Biharpüspöki kulturadója töröltetik	180-b
Birók, akik tényleg szolgálnak, egyházi tisztséget nem viselhetnek	140
Bónis Elemér zsinati világi póttag	138
Borosjenő lélekszám kiigazítása	176
Csermői agrár ügy	163
Csomaköz ügyben a nagykárolyi egyházm. határozzon	157
Csomaköz tűzbiztosítását kerület nem fedezheti	187-a
Csomaköz az egyházi közteherviselés alól nem menthető fel	187-b
Demjénné Molnár Ilona szatmári leánygimnáziumi igazgatónő lemondása	136
Demjéné Molnár Ilona szatmári leánygimnázium nyug. igazgatójának elismerés	146-c
Domahidy Elemér főgondnok haláláról Püspök úr megemlékezése	126
Domahidy Elemér elhunyt főgondnok érdemeit a közgyűlés jegyzőkönyvében megörökíti	132
Domahidy Elemér főgondnok halála alkalmával részvétiratot küldött egyházi hatóságoknak köszönet	135
Domokos László egyházker. tanácsbíró és zsinati rendes tag lemondása	140
Dunaszentilona cseh nyelvű egyh. tartozásainak törlése	185

Egyházak községi segélyezését a presbyteriumok sürgessék	174
Egyházak illetményeinek a lelkészi kongruából levonása	177
Egyházi adóhátralékok befizetését esperesek szorgalmazzák	144
Egyházi adóbehajtás	168
Egyházi fegyelmi szabályzat zsinat figyelmébe ajánlva	233
Egyházkerületünk központi hivataiától az államsegély megvonásáról, a lelkészi kongrua csökkentéséről Püspök úr a közgyűlés előtt megemlékezik	126
Egyházkerület közigazgatási költségvetése 1931-re	174
Egyházkerületi világi tanácsbiróságra szavazás elrendelése	140
Egyházkerületi tanács-képviselőségekre szavazás rendeltetik	136
Egyházlátogatási jegyzőkönyvek pontosan töltsenek ki	144
Egyházlátogatási jegyzőkönyvben szektáriusokról pontos jelentés adassék	234
Elemi iskolai hitoktatásra vonatkozó adatok összegyűjtendők	145-e
Eördögh Imre közigazgatási pöre	238
Erdőhegyi agrár ügy	162
Esperesi kar új egyházlátogatási jegyzőkönyvet állítson össze	144-6
Érkesei kulturtaxája nem törölhető	180-a
Felsőbányai agrár ügy	164
Fórisné Thamássy Erzsébet volt dobrai tanítónő panaszja	244
Főgondnok választás elrendelése	131
Fugyivásárhely ingatlan vásárlásának jóváhagyása	218
Gátalja fiókegyház Szigetfaluhoz csatoltatik	167
Gyoroki Apaffy-sóalapítvány	166
Hantz Jenő szatmári gimn. igazgató lemondása	136
Hantz Jenő szatmári ny. igazgató érdemeinek elismerése	146-c
Hátralékos taxák befizetése	174
Hirip kulturtaxája nem törölhető	179
Hodor István felebbezése	169
Horváthné Petyke Erzsébet turterebesi tanítónő panaszja	243
Időszaki tanács 1931. évre	237
Igazgatótanácsok jelentéseket küldjenek	146-b
Iskoláink fejlesztésének kérdése	145-d
Jákóhodosi lelkészi díjlevél megerősítése	216
Jelenvoltak névsora a jegyzőkönyv elején	
Józsefházai bérci erdő használata	240
Józsefházai kölcsön jóváhagyása	224
Karánsebesi lelkészi javadalomhoz egyházker. segély	153
Karánsebesi lelkészi állás betölthető	154
Karánsebes előfizetési díja törölletik	189
Karánsebes kerületi tartozásai nem törölhetők	188
Kátémagyarázat egy gyülekezetben se maradjon el	144-3
Kisnyégerfalván Saszek Győző lévitái megbízatása esperes jelentéséről tételik függővé	231
Kolozsvári theologia segélyezésére 100,000 Lei folyósítottatik	175
Kovács György szatmári gimn. tanárrá választása	146-c
Közgyűlés szavazati joggal bíró tagjai	129
Krassófüzes anyásítása	152

Krassófüzes lelkészi állás díjlevelének kiállításáról a bánáti egyházmegye intézkedik	152-2
Krasznaszentmiklósi org. kántor díjlevelének jóváhagyása	212
Ligeti Imre szatmári gimnáziumi igazgató	146-c
Lugosi ingallan vétel jóváhagyása	227
Mikola kulturadójának törlése	181
Missziói jelentéshez nyomtatványok	149
Missziói jelentéseket egyházmegyék a tavaszi egyházker. közgyűlésre tegyék meg	151
Nagybányai egyházm. missziói jelentése 1929-ről	151
Nagybányai egyházm. nyugdíj bizottságát megalakította	171
Nagykakucsi lelkészi díjlevelének jóváhagyása	214
Nagykárolyi egyházmegye bírósága Pálffy István ellen fegyelmit járasson le	170
Nagykárolyi egyházmegye felterjesztése a lelkészi és tanítói javadalmakat illetőleg	217
Nagykárolyi egyházmegye felterjesztése a nyugdíjárulék visszaadása érdekében	172
Nagykolcsi lelkészi fizetés megosztás	243
Nagyszalontai fiuinternátus szünetelése	147
Nagyszalontai tanítók pere	239
Nagyszentmiklós előfizetési díjának törlése	186
Nagyszentmiklós felmentése nyugdíjárulék alól	175
Nagylak, Pécska és Némelpereg új beosztása fargyában a bánáti egyházmegye az iratokat pótolja	156
Nagyváradai leányinternátus fejlődése	147
Napidíjak helyett a készkiadásokat téríti meg a kerület	176
Nyüvedi adókulcs	222
Oláh Imre elveszett lelk. biz. érvénytelenítése	141
Orsovai fiókegyház ügye	153
O-református egyházra vonatkozó sérelmes miniszteri rendelet megsemmisítése céljából tett intézkedések	158
Papp Imre elveszett lelk. biz. érvénytelenítése	141
Paptamási a lelkészi díjlevelének tételeit természetben szolgáltatassa ki	215
Pálffy István ellen fegyelmi eljárás elrendelése	170
Peleskey Margit sárközi tanítónő panasza	241
Pettyéni kölcsön jóváhagyása	225
Protestantizmus Védelmére és Előmozdítására alakult nemzetközi szövetségbe kerületünk belép	142
Püspök úr imádsága	125
Püspök úr közgyűlést megnyitó beszéde	126
Püspök úr a Protestantizmus Védelmére és Előmozdítására alakult nemzetközi szövetségnek az évi tagdíjat kiutalhatja	142
Püspök úr 1929. évi jelentése	144
Püspöki jelentésért elismerés	144-1
Püspök urat betegségből felépülése alkalmából közgyűlés üdvözlí	144-2
Püspök úr jelentése elemi iskolákról	145

I. sz. melléklet a 144/1930. sz. egyhker. határozathoz.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Néhány nap hijján immár egy esztendeje, hogy egyházkerületünk 1928. évi állapotáról püspöki jelentésemet előterjeszteni szerencsém volt. Lehet, hogy azóta ennek a gyorsan lepergett esztendőnek nemcsak ügyes-bajos hétköznapjaira, hanem talán még fényes ünnepségeire is ráereszkedett mindnyájunk emlékezetében az a fátyolfüggöny, mely — fájdalom — nem hagy semmit letakaratlan s császárok, királyok, emberi nagyságok szobrait, még a legforgalmasabb tereken és uccákon is, sokszor hamarabb befödi, mint a patina.

Am most, hogy itt állok ez illusztris testület előtt, református magyar Sionunk őrálló hegyfokán, elmémben „az örökkévaló esztendőket” forgatva is, vagy talán éppen ezért, mindinkább felujlnak emlékezetemben egyházkerületünk mult esztendejének napjai s innen, e magaslatról nézve szét, egyre világosabban bontakozik ki előttem 1929. évi egyházi életünk egész képe s már-már feledésbe merült tünetek, események, élmények — az összehordott adatokból — itt hullámszanak, szinte magasba tornyosulnak körülöttem a maguk tarka forgatagában.

És ha most itt felelnem kell arra a kérdésre, mely ki nem mondva is, szinte hangtalanul hangzik felém a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés tagjainak ajkáról: „Vigyázó, mit láttál az éjszakában?”, azt válaszolom, hogy láttam ránszállni fekete felhőket, de láttam az éjben sok-sok fényfoltot is. Hegyeken, halmokon, rónán lobogó tüzeket láttam s ahogy elnéztem, mint gyulnak ki sorra, egyre több, meg több, akárcsak az alkonyati ég csillagai, egyre mélyebben éreztem, hogy ezek a lobogó tüzek, ha még oly parányiak is, szebbek, többek nekem, mint fent azok a nagy, hideg csillagok, mert ezek *pásztor-*

tüzek s ahol ilyet látok, ott, tudom pásztorok virrasztanak a Krisztus nyája mellett. Hűséges, melegsivü pásztorok. S a nyáj hallgat szavukra s „gyönyörű szép mezőn, . . . szép kies folyóvizek mellett“ éli a maga csöndes életét.

* * *

Igen, a nyáj élete!

Hagyjuk is most egyelőre a felhőket, mert a nyáj élete, képek nélkül beszélve: *gyülekezeteink lelki élete* mindennél elsőbb. Ezé minden pásztori gondunk, örömünk, munkánk, törődésünk, álmatlan éjszakáink sok szomorú vergődése, ez a mostani összejövetelünk is mind, mind ezé az életé, melyről azt akarja az Idvezítő, hogy jusson belőle mindenkinek, minél bőségesebben. Csak Ő a mondhatója, vajjon az a tűz, melyet meggyújtani jött a földre, lángol-e és hogyan a lelkek láthatatlan fókuszain; de így, emberi szemmel nézve s külső megnyilvánulásaiból ítélve gyülekezeteinknek ez a belső, lelki élete az 1929. év folyamán általánosságban megtartotta előbbi színvonalát. Ez természetesen nemcsak azt jelenti, hogy ami örvendetes volt benne, az ma is változatlanul megmaradt, hanem azt is, hogy — leszámítva az itt ott mutatkozó javulás jeleit — általában véve az eddigi fogyatkozások sem szüntek meg. Részletezve a dolgot:

a) az *ünnepi istentiszteleteken* résztvevők száma, a bánáti egyházmegye kissé alacsonyabb standardjától eltekintve, a többi ötben ma is 45–56% közt mozog, de már *vasárnap délelőttönként* — a nagybányai és nagykárolyi egyházmegyéket kivéve — az ünnepi templomjáróknak átlag csak a fele jelenik meg az Isten házában. *Vasárnap délután* pedig csupán a nagybányai egyházmegye tartja meg vasárnap délelőtti templomlátogatóinak számát [sőt 1%-al meg is haladja], a többi egyházmegyében ellenben ezek száma a gyülekezetek lélekszámának 13–18%-a közt váltakozik.

b) Vasárnap délutánokon — az egyházkerület 1929. évi 19–3. sz. szigorú rendelkezése ellenére — 83 egyházban *nem magyarazzák* soha a *Heidelbergi Kátét*. Mi ennek az oka, a beküldött adatokból nem tűnik ki. Szinte nem is merem tulságosan keresni ennek a bántó jelenségnek a magyarázatát, mert attól tartok, hogy abból igen-igen keve-

set lehetne esetleg a gyülekezetek vagy a presbitériumok terhére is irni. Nem gondolnám, hogy akadna gyülekezet, mely eleve tiltakoznék a kátémagyarázat intézménye ellen, mikor azt jóformán nem is ismeri és ha volna is ilyen, akkor is inkább föl kellene világosítani súlyos tévedéséről, mint ahoz alkalmazkodni s meg kellene kedveltetni vele ezt az igen hasznos és áldásos eszközt gyülekezeteink lelki nevelésének, hogy mint mondani szokás: „*ex nolente fiat volens*“, ha eddig nem volt akarója, ezután az legyen.

Azt hiszem tehát, hogy a baj oka másutt van. A megbántás minden szándéka nélkül mondom hogy talán inkább a t. lelkészi kar egy része idegenkedik még az igehirdetésnek ettől az igen szép és hálás formájától. Mert hiszen ez is az Igehirdetés a káté kérdéseinek és feleleteinek keretéhez szabva.

Elismerem, nem könnyű feladat a Káté világos, szabatos és megdönthetetlen logikával fölépített definícióihoz s ezek tömör nyelvezetéhez kötötten, a tárgyalt hitigazságoknak ugyszólván sűrített levegőjében mozogva közelebb vinni a kálvini keresztyénség mélységes hittitkait és evangéliumi igazságait az egyszerű hivek lelki világához. Ehez a tanítás művészetén kívül dogmatikai felkészültség is kell, mindenekelőtt azonban lelkiismeretes előkészület.

Mindezt egybevetve s a Pató Páli atavizmust sem hagyva ki egészen a számításból, *emberileg* szinte meg is érthető, ha a lelkésztársak még meglehetősen nagy kontingense szívesebben nyul a sokkal kényelmesebb bibliamagyarázathoz. Nagy erdő ez s évszázadok során széles országutakat tapostak már ki rajta keresztül-kasul. Szinte el sem lehetne már tévedni benne. No és az ugynevezett „egyéni felfogás“-nak szabad tere van s ki van nyitva előtte valamennyi lehetséges és lehetetlen kapu. Az elmélet természetesen itt is mást tanít s a bibliamagyarázathoz is meg kívánja a gondos előkészületet, de a gyakorlat nem jön zavarba s a készülés hiányát könnyen pótolni véli a szóbőséggel és a fantázia szabad csapongásával, mely a gyülekezet hangulatának érzékenyebb hurjait már jól ismerve, kevesebb fáradsággal több szónoki sikert ígér.

Pedig végzetes tévedés mindez. A kátémagyarázat ugyan természeténél fogva erősen odaköti a szónokot a tárgyhoz, de ebből nem következik, hogy száraznak és

IV

unalmasnak kell lennie. Ellenkezőleg: legyen eleven, lebilincselő, ötletes és színes: Főleg pedig: *gyakorlatias*. Végláthatatlan tere van itt a magyarázott hitigazságok alkalmazásának úgy az egész gyülekezet, mint az egyesek életére, lelki-testi szükségére, különleges életviszonyaira. Hiszen a keresztyén élet egész titka abban áll, hogy az evangélium igazságait alkalmazzuk a mi egyéni életünkre és életünkben. Nem tudok elzárkózni az elől a gondolat elől, hogy talán azért is olyan meddő sokszor igehirdetésünk, mert hangos és tetszetős elméletek kedvéért szinte rendszeresen kerüljük a dogmatikus prédikációt, ellenben tulságosan sokat moralizálunk. Így aztán hovatovább elsekélyesedik a hitbeli meggyőződés és kálvinista öntudat. Ezért ragaszkodtak kálvinista elődeink oly nagyon a kátémagyarázat szokásaihoz, mely ha nem is hoz „zsebkendő” sikereket a szónoknak, de nyújt helyette *öntudatos vallásos gondolkodást* a hallgatóknak. S ez mindenestre többet ér, mint a készületlenül végzett s szabad fékre eresztett bibliamagyarázatok és egyházi beszédek szóvirágos zuhataga, mely itt-ott tüzes röppentyűk fantasztikusan szép és kápráztató játékához hasonlóan hathat ugyan, de nyomában — a még nagyobb sötétség benyomásán kívül — nem marad semmi konkrét és komoly tanulság. Mindenképpen nagy baj ez, mert ha hitestvéreink anyaszentegyházunk Heidelbergi Kátéját nem ismerik, ahelyett feltétlenül csinálnak maguknak külön, személyes katekizmust. Az efféle „saját külön” kátéknak pedig az a hibájuk, hogy rendszeren el szoktak mosódni bennük a hitvallásos — konfessionális — gondolkodás és világnézet háttérvonalai s mind ennek nyomában jelentkezik a vallási dogmatikai indifferentizmus és az „egyre megy”, „ugyis csak egy Istent imádunk valamennyien” és „ugyis mindegy”-féle Credo. Így nő fel egy új nemzedék: lagymatag, aluszékony hitükhöz, egyházukhoz közönyös kálvinisták, kikből kihal az elődök áldozatos lelke is. „Ezért van ti köztetek sok erőtlén és beteg és alusznak sokan” mondhatnánk róluk és nekik is Pál apostollal [I. Kor. 11, 30.]. És lassan-lassan kivész közülünk a gerinces, öntudatos kálvinista hitvallók tiszteletreméltó típusa.

Méltóztassanak megbocsátani, hogy oly sokáig időztem e tárgynál. Az elmondottak erre bizonyára elég indokot nyújtanak. Egyben alkalmul szolgálnak arra is, hogy a

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűléstől az 1929. évi 19—3. sz. határozat felújítását és erélyes végrehajtását kérelmezzem.

c) *a hétköznapi istentiszteletek* dolgában a jelentések nem nyújtanak egészen tiszta képet. Ugyanis nem minden egyházmegyénél állapítható meg biztosan, vajjon azokban az egyházakban, melyekben bibliamagyarázat nem volt, tartatott-e helyette legalább könyörgéses istentisztelet és bibliaolvasás, vagy pedig egyáltalában nem volt azokban semmilyen istentisztelet. De mert az adatok — még az utóbbi kedvezőtlen feltevés esetén is — 137 olyan egyházat mutatnak ki, melyekben állandóan tartottak hétköznapi istentiszteletet, ez a körülmény nagy haladást jelent az előző évekhez viszonyítva. S ha figyelembe veszem, hogy egyik legutóbb vizitált egyházmegye esperese az összesített statisztikában azt jegyzi meg, hogy a püspöki vizitáció óta a meglátogatott egyházakban mindenütt bevezették a hétköznapi istentiszteletet, ez nemcsak a püspöki látogatás intézményének rendkívüli fontosságát bizonyítja, hanem arra a reményre is feljogosít, hogy a tett intézkedések áldásos kihatása a jövőben még inkább érezhető lesz. Hogy ez figyelemmel kísérhető legyen, szükségesnek tartanám annak elrendelését, hogy a hétköznapi szolgálatok kérdésénél határozott válaszok adassanak 1. arra, van-e istentisztelet, vagy nincs, s 2. arra, hogy amennyiben van, mimódon megy végbe [bibliamagyarazattal, csak bibliaolvasással, csak könyörgéssel?]

Egyebekben pedig nem tudok elképzelni kálvinista gyülekezetet hétköznapi istentisztelet nélkül. Felesleges itt erkölcsi szempontokra utalnom, azoknak a méltánylása minden tényező részéről ugyis kétségtelenül meg van. Csupán támogatni akarom azokat, mikor arra óhajtom figyelemztetni lelkésztestvéreimet, hogy ma, mikor itt-ott az anyagi és szélsőséges gondolkozás a lelkipásztorok működését is munkaórák szerint kezdi értékelni, rendkívüli mértékben szükségesnek tartom, hogy a pásztori munka ezen a mérlegen „se találtassék könnyünek“ s különösen akkor, mikor a mindennapi istentisztelet csak erősítheti a hivek lelkében a pásztorok és tevékenységének a tiszteltét és megbecsülését, mely érzület és gondolkozás a leghatásosabb tényező arra nézve, hogy a lelkészi tevékeny-

ség ne a gyári munkák mértékével bíraltassék el és értékelteessék.

d) ami a lelkiéletnek az istentiszteletek látogatása mellett a másik — nézetem szerint — megbizhatóbb fokmérőjét: az *Ur asztalához való járulást* illeti, kétségtelen, hogy itt a statisztika az előző évihez viszonyítva, 1393 ra rugó emelkedést mutat. Feltűnő azonban, hogy 22017-el több nő élt urvacsorával, mint férfi. Nem az a feltűnő, hogy többen voltak, hanem az, hogy ennyivel voltak többen. A női lélek vallásosabb alaptermészetének minden tisztelete és nagy megbecsülése mellett is e nagy számbeli fölényből sajnálattal vagyok kénytelen valamit — s talán nem is éppen keveset — a férfiak hitbeli közömbösségének a terhére is irni. Nőtestvéreinket azonban kérem, hogy anyaszentegyházunk e legmagasztosabb szertartását még fokozottabb mértékben szeressék s vezessék a szent asztalhoz mindazokat a férfi hittestvéreinket, kik az atyai ház e nagy vendégségétől eddig sajnálatos módon távolmaradtak. Az a meggyőződésem, hogyha egyházkerületünk 2650 presbytere közül nem csupán 530 akadna olyan, ki valamennyi urvacsoraosz'áskor él azzal, akkor kedvezőbben alakulna urvacsorázó férfiaink statisztikája is. Különbön pedig e pontnál két egyházmegye nem mutatja ki az uri szent vacsorához járuló presbiterek számát, így tehát a fentebb közölt szám [530] csupán négy egyházmegye adatait tartalmazza.

* * *

A *belmissziós munkaszervek* létesítése fokozatos fellendülést mutat.

Egyenkint megemlítve:

a) A múlt évben 150 gyülekezetben 218 csoportban 7571 gyermek járt a *vasárnapi iskolákba*, most ellenben 165 gyülekezetben 271 csoportban 9933 gyermek látogatta azokat. Foglalkozik bennök átlag 101 lelkész, 53 tanító s mások.

b) *Ifjusági bibliakör* [fiu- és leánykör] 171 egyházban működik 4308 taggal. Felnőttek bibliaköréről egyik esperesi statisztikában sincs említés téve, úgy, hogy ebben a tekintetben még azt sem állapíthattam meg, vajjon ilyen van-e

egyáltalában ezidőszerint kerületünkben. Valószínű, hogy a bibliakörök beindításáról szóló 242-b—1929. sz. egyházkerületi határozat végrehajtása során, — melynek eredménye természetesen majd csak a jövő évben lesz áttekinthető, — több helyen ezek is megalakultak, ha másképpen nem, legalább is a nőszövetségek kebelében.

Szivesen állapítom meg itt, hogy az alakulás nehézségeivel szemben egyik egyházmegye részéről nyilvánult aggályok szerencsére tulzottnak bizonyultak illetőleg, hogy azokat legjobban megcáfolta az az örvendetes tény, hogy az illető egyházmegyében a felsorakoztatott nehézségek ellenére is 26 egyházban működött a bibliakör már az elmúlt évben is. S minthogy azóta a szükséges vezérkönyvek is beszeretettek, remélünk lehet, hogy ezzel elhárult immár a további szervezkedésnek minden akadály.

E pontnál a kimutatások könnyebb érthetősége céljából szükségesnek tartom, hogy az összesítésnél a kérdések így tétessenek fel: 1. hány egyházban van csak fiu-, 2. hányban csak leánybibliakör, 3. hányban mind a kettő, 4 hány egyházban van felnőttek bibliaköre.

c) Őszinte megalégedéssel s benső örömmel vesszük bizonyára mindannyian tudomásul a *nőszövetségek* szervezési munkájának kerületszerte, szinte reményen felüli lendületét, melynek eredménye az eddig beérkezett adatok szerint az, hogy 115 egyházban van már szabályszerűen megalakítva 9378 taggal. Az alakulás még folyamatban van s legjobb reménységgel lehetünk afelől, hogy a jövő évi püspöki jelentés ennek az akciónak az egész vonalon a teljes sikeréről számolhat be.

Maga az a tény, hogy a belmissziói munkának ezt az intézményét oly lelkesen felkarolták gyülekezeteink asszonyai és leányai, a legjobban bizonyítja, hogy annak a gondolatát mennyire a mai nemzedék vallásos érzelmvilága és lelki szükséglete termelte ki. Természetesen korai volna még sikerekről, eredményekről beszélni, hiszen csak a kezdet kezdetén vagyunk. Sajnos, még mindig akadnak őszinte aggályoskodók: vajjon a kövek az első szóra kenyerekké lehetnek e s belőlök fakadhat-e első érintésre az élő víz forrása s mindig vannak kevésbé őszinte vonakodók, kik minden új ügy utjába szivesen keresik és halmozzák a nehézségeket „ad excusandas excusationes in peccatis”.

VIII

Különben is a siker, a növekedés Isten kezében van. Elég ezuttal csak annyit mondanom, de ezzel tartozom is, hogy a vizitációs köruton a püspökvárás és fogadás kedves diszében feledhetetlenül mély benyomást tett mindenkire s mindenütt a nőszövetségek küldöttségeinek megjelenése. Városok, falvak különféle rendű és sorsu asszonyai és leányai Isten anyaszentegyházának egyazon közösségében és szeretetében egyesülten! Velük új szín, új fény jelent meg az ünneplő gyülekezetek arculatán, új, szebb világ szent, tavaszos ígérete, hogy ime, új szívek kapcsolódtak be a lelki megújulás szolgálatába, melyeknek egy törvénye van csak: szeretni — és nem ismernek elhagyott oltárokat.

S ha még visszagondolok egyik vizitált egyház lelkészének arra a jelentésére is, hogy a nőszövetség megalakulása óta gyülekezetében a templomba járók száma 30—40-szeresen megnövekedett, minden okom megvan arra, hogy e szövetségek ügyét legelső pásztori gondjaim közé sorozzam s azok szervezését felügyeleti joghatóságom minden törvényes eszközével tovább is sürgessem és szigoruan ellenőrizsem. Éppen ezért nem tehetem magamévá az egyik egyházmegye nt esperesének azt a megállapítását sem, hogy a kisebb egyházakban „nincs meg a lehelőség arra, hogy nőszövetség alakuljon”. Kis egyházaktól — önként érthetően — nem lehet elvárni, hogy népes nőszövetségeket alakítsanak, de a legkisebb gyülekezetben is található a lelkész — ha komolyan akar — 10—20 református nőtestvért egy ilyen szövetséghez. Különben pedig a belmissziói bizottság a szervezkedés ügyéről külön jelentésben fog beszámolni.

* * *

A pasztoráció menete a statisztika adataiból ítélve az előző évhez viszonyítva haladást mutat. A lelkészek 155 egyházban végeznek *családlátogatást* [58 helyen ez utjában a presbiterek is elkísérik]. *Háziistentisztelet* 66 egyházban van, 27 helyen a lelkész vezeti. Az *iratterjesztés* 155 egyházban van megszervezve, vezetője 122 egyházban a lelkész. Eladtak 434 teljes bibliát, 1853 újszövetségi szentírást, 6601 árvaházi képes naptárt, 452 énekeskönyvet, 7462

vallásos iratot. Vallásos néplapból 4774 darab jár a gyülekezetekbe.

Mint a pasztorációhoz is tartozó adatokat, itt közlöm a *vallásváltoztatások és házasságkötések* statisztikáját is. Áttért hozzánk 126, kitért egyházunkból 249. Veszteségünk: 123. A múlt évi 247 veszteséggel szemben itt jelentékeny javulás mutatkozik ugyan, de a veszteség így is nagy és fájdalmas. Ha pedig azt látjuk, hogy az állami hatóságok előtt megkötött 1377 tiszta református és 683 vegyes vallású, összesen 2055 házasságból csak 1263 tiszta ref. és 403 vegyes, összesen 1666 házasságot kötöttek meg a templomban is, tehát 400 pár mellőzte egyházunk szertartásait, szomorúan kell megállapítanunk, hogy a múlt évi statisztika 405 ilyen esetével szemben mérlegünk csak 5 el javult. E számok hangos beszéde mellett feleslegesnek tartom az azokban rejlő s mindnyájunkhoz szóló komoly intelmeket külön is kihangsúlyozni. A vallásos gondolkodás és életfelfogás e dekadenciájának csupán szükségképeni velejárója az a másik, nem kevésbé sajnálatos körülmény is, hogy 11 egyházban 60 gyermeket hagytak keresztleetlen s 8 egyházban 39 halott temetésénél nem vették igénybe egyházunk asszisztenciáját. S mikor e helyzetkép kiegészítése végett még felemlítem, hogy 99 egyházban 392 pár él vadházasságban, nem fojthatom el nagyfokú csodálkozásomat egyik egyházmegyei jelentés ama megjegyzésén, hogy „a falu nem szívesen nézi, a presbitérium sem, az ilyen ügyvel való foglalkozást“ t. i. a lelkészek igyekezetét a vadházasságok megszüntetése körül. Nem tudom, kik azok a lelkésztársaim, kiket ilyen gondolkozásu falvakba és presbitériumok mellé rendelt az isteni Gondviselés bölcsesége, de kérem őket e helyről, minden szeretettel és komoly figyelmeztetéssel, hogy pásztori szolgálatuknak ezt a kötelességét ezután is teljesítsék s attól ne tántorodjanak el semmiféle emberi tekintetek miatt és senki kedvéért se, arra gondolván, hogy sem a Mester, sem apostolai nem kérdezték meg a világtól soha, vajjon annak milyen igazságok hirdetése tetszik és minőké nem.

* * *

Gyülekezeteink belső életének egyik igen jellemző

tünete, szinte kritériuma: a *szegényügy ellátása* is, — általában az adakozás lelke. E pontnál föl kell vetnem a kérdést, miért van csak 93 gyülekezetben szegényügyi bizottság, jobban mondva: miért nincs a többi 90-ben is, mikor az 1927. évi 116-2. számú ker. határozat azok megalakítására mindegyiket egyformán elkötelezte. Egyben föl kell említenem azt a katasztrófális általános gazdasági helyzetet is melynek nyomorusága ma már valósággal kiáltoz városokból, falvakból, majdnem minden házból, szinte világszerte. Ha ezt a szomorú valóságot szem előtt tartjuk, akkor könnyebben meg tudjuk érteni pld., hogy az előző évi 188,909 leuval szemben ez évben már 268 896 leut fordítottak gyülekezeteink a felnőttek segélyezésére — nyilván a nagy munkanélküliség következtében, viszont azonban a gyermekek segélyezésére az előző évi 704,179 leuval szemben csupán 582,474 leu jutott, külső jótékonyásra pedig az előző évi 524,440 leuval szemben csak 272,366. Így talán megérthető lesz az is, hogy az 1928 évi adományok 3.713,223 leu összegével szemben az idén mindössze 2,574,461 leu, tehát 1 138,762 leuval kevesebb adomány folyt be egyházaink pénztárába. Pedig ezekben a devalvált összegekben a gabonaárak zuhanása, mely az ideai aratáskor kezdődött, tulajdonképpen nem is éreztethette még a maga hatását.

Minél elszomorítóbb azonban az általános gazdasági leromlás folytán a hivek anyagi helyzete, annál vigasztalóbb jelenség, hogy ilyen viszonyok közt is akadnak — s csodálatosképpen szinte többen is, mint egyébkor — hittestvérek, kikben a kálvinista ősök áldozatkészsége ma is nagyobb összegű adományokban zendíti meg a hála szent énekét a könyörületességben gazdag Isten ajándékaiért. A szegény özvegyi fillérek Isten előtt fölöttebb kedves értékének minden megbecsülése mellett — úgy érzem — kötelességem név szerint is felsorolni az eddigi szokáshoz hiven azokat, kik legalább 10,000 leu összegű adománnyal járultak anyaszentegyházunk gyülekezeteinek s nemes céljaiknak, így magának Isten ügyének támogatásához. Teszem ezt mindnyájunk hálás elismerése mellett, rámutatván nemes példájukra, hogy „világosodjék az mindeneknek, kik a házban vannak.”. Ime: Gálospetriben Somogyi Juliánna egy hold földet, Amacon Balogh József 17,509 leut, Kiskolcson

Gacsályi ref. lelkész 15,523 leut, Szatmárt Nagy József 10,000 leut, Árpádon pedig Máté Lajos, Feketegyarmaton Kapros Mihály, Gyantán az Amerikában élő magyarok, Nagyszalontán Böszörményi Lajos ref. lelkész, Megyeri Ferenc és Pápay Juliánna tizezer leut meghaladó összegeket adományoztak.

* * *

Nem maradhat ki az egyházkerületi élet illusztráló adataiból az alábbi népmozgalmi statisztika sem.

A) Az anyaegyházakban:

Egyházmegye	Szül.	Megh.	Esk.	Polg. egybek.	Konf.	Áttért	Kitért	Léleksz.
Bánáti	460	368	129	142	127	20	10	17,998
Bihari	972	857	367	570	261	26	61	45,817
Érmelléki	1073	717	364	390	431	12	28	39,476
Nagybányai	1088	756	353	365	441	30	39	40,202
Nagykárolyi	412	274	132	132	215	7	18	14,798
Nagyszalontai	953	800	293	453	429	27	88	46,094
Összesen:	4958	3772	1638	2052	1904	122	244	204,385

B) A szórványokban:

Egyházmegye	Szül.	Megh.	Esk.	Polg. egybek.	Konf.	Áttért	Kitért	Léleksz.
Bánáti	59	—	—	nincs kimutatva	—	—	—	2142
Bihari	42	20	7	„ „	14	1	—	1608
Érmelléki	45	45	4	—	18	—	—	1232
Nagybányai	6	4	8	—	6	—	—	277
Nagykárolyi	3	4	—	—	—	—	—	109
Nagyszalontai	57	28	9	14	17	3	5	2731
Összesen:	212	101	28	14	45	4	5	8099

E szerint az összes lélekszám 212,484, mely az 1928. évi 210,823-al szemben 1661 növekedést mutat. Minthogy a nagykárolyi egyházmegye nem tünteti ki a maga lélekszámát nemek szerint is, a kerületi lélekszámnál sem lehet ezt a megosztódást feltüntetnem. Ha ennek az egyházmegyének 14,907-re rugó vegyes nemű lélekszámát le-

vonjuk, akkor a többi öt egyházmegyére eső összesen 197,577 lélekből fi: 96,691, nő: 100,886.

* * *

Egyházaink külső életében az előző évi állapottal szemben feltűnőbb eltolódások nem igen észlelhetők. A törvényes rend általában meg van s az egyházi élet törvényes szervei — szórványos esetektől eltekintve — mindenütt szabályszerűen működnek.

Egyházi adózók száma 57,225, választójogosultaké 39,073. Az egyházközségek élén 2650 presbyter állott. Ez évről nem közlik az egyházmegyei jelentések a gyülekezetek ingatlan [ház és föld] vagyonának értékét. De mert tudomásom szerint jelentékenyebb ingatlanvételek vagy elidegenítések ezuttal nem történtek, az ingatlan vagyonérték mult évi 15.126,676 leu összege nagyjában valószínűleg változatlanul megmaradt. Egyházaink tőkéinek összege 13 541,368 leu s ezenfelül van 2.211,296 leu értékű magtári vagyonuk. Mindezekkel 5 100,764 leu adósság áll szemben. Az egyházak készpénzben 10.867,032 leut, terményekben pedig kb 3000 q különféle gabonát fizettek adóba. A kivetett adók 54 egyházban csak részben fedezik a szükségletet. Az évváró számadások szerint az egyházak készpénzbevétele 33 642,209 leu, kiadása 31.996,878 leut tett ki, a maradvány összege tehát 1.645,331 leu. Új építkezésekre 2.499,651 leut, javításokra 3,029,472 leut fordítottak, az egyházi épületek tűzkár ellen biztosított értéke 106 610,137 leu, az ennek ellenében fizetendő évi díjak összege 185 231 leut tesz ki. Fájdalom, igen sok egyházközség most is hátralékban van e biztosítási díjráták fizetésével, mi miatt azok vezetőit a legsúlyosabb erkölcsi és anyagi felelősség terheli.

Ha még ideiktatom azt is, hogy gyülekezeteinkre elemi és középiskolái fenntartása címén évenként kerek összegben 10 millió leu teher nehezedik, körülbelül mindent fel is soroltam, ami egyházaink külső életére vonatkozóan számokban kifejezhető. Sajnos, nincsenek minden esperesi jelentésben pontos számadatok azokról a tartozásokról, melyekkel gyülekezeteink az egyházi tisztviselők fizetésénél hátralékban vannak s így e hátralékok összegét nem tudom

közölni. De látom, hogy nagy ez az összeg. S ha még közölhetném is ennek pontos nagyságát, számokban nem volna kifejezhető soha és semmiképen sem az a mérhetetlen erkölcsi kár, melyet e hátralékok okoznak. Még ha a lelkésztársak sorsát talán nem is látnók ma még ezek miatt olyan sötétnek, de tanítóink helyzete a lehető legsúlyosabb aggályokat keltheti bennünk. Hiszen hivatásukhoz méltó megélhetésük a mai időkben még akkor is problematikus volna, ha fizetésüket pontosan megkapnák, így meg: ennek rendetlen kiszolgáltatása vagy elmaradása egyenesen katasztrófális kihatásu nemcsak rájuk, hanem református magyar iskoláinkra is. Mikor az államsegélyhez való jogos igényeik mellett ezen a címen időnként csupán morzsák s jóformán alamizsnák jutnak nekik, meg kell értenie gyülekezeteink minden, vallását és magyar fajtáját szerető tagjának, hogy minden kéz, mely összeszorultán visszatartja tanítója fizetésének reá eső filléreit, bűnös, áruló kéz, „manus tradentis“, tolvaj kéz, mely kilopja a magyar imádságra hívó harangokból a szívet s az unokák szívéből a magyar szót. Református magyar iskolának, magyar fajunknak lehet-e ilyen jövődjé?

* * *

Ime, az első nagy sötét vonal egyházkerületünk arculatán! Mert vannak apróbbak is Egyenkint szinte láthatatlanok, együttvéve annál inkább Ezek árnyékolták itt ott komorrá a megrajzolt képet is. Hiányok, fogyatkozások. Igaz ugyan, hogy még a nap szinképének is megvannak a maga sötét vonalai, de abban legalább fény nyeli el a fényt, míg nálunk nemtörődömség, hitbeli közönyösség, anyagi gondolkozás, szóval: sötétség. Innen a foltok a képen. Nem fényfoltok, amilyenekről jelentésem elején beszéltem, hanem fénytelen foltok, szépségfoltok, melyek menten eltűnnének, mihelyt megnyílnának kissé a hideg és rideg lelkek is, hogy besugározza őket — ha nem is mindjárt a pünkössti tűz — de legalább is az adventi hajnal.

Am vannak homályok, vastag, sűrű ködök, melyek kívülről jönnek s már szinte nem is a képen vannak, hanem a horizonton. Felhők. Sérelmek. Kisebbségi életünknek ezek a már szinte megszokott, mégis soha meg nem szokható

megpróbáltatásai, Istennek népünk történelmére is ránehedő látogatásai, melyek szomorú himnusza régen is mindig azzal a híres két szóval kezdődött hogy: „Recrudescunt vulnera“. Ebbe a két szóba van belesűrítve nemcsak a magyar sors fájdalma, de a magyar fájdalom sorsa is, ami annyit jelent, hogy ezekről a sebekről nem kevésbé hiábavaló beszélni, mint amennyire lehetetlen hallgatni róluk. Szivesebben vállalkoznám most is inkább a lehetetlenségre, ha nem volna kötelességem a Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés tájékozása végett legalább is általánosságban s taxative elsorolni a sérelmek fontosabbjait.

Attól eltekintve, hogy a jelentések szerint a bihari és nagyszalontai egyházmegyében a vallásos összejövetelek még mindig előzetes kérvényezés útján lehetségesek, illetve egyéb módon korlátoztatnak, vannak agrársérelmek Hosszmezőn, Nagybocksón, Szinérváralján, Csermőn, Erdőhegyen, Feketegyarmaton, Gyantán, Szentleányfalván, főleg pedig Váradlessen. Püspöki hivatalom minden esetben megtette a lehetséges intézkedéseket és felterjesztéseket a sérelmek orvoslása végett, a váradlessi ügyben pedig a kerület határozata folytán kegyelmi kérvénnyel fordult Ófelségéhez, de utóbbira még nem érkezett válasz s részben a többiekre sem, részben pedig elutasító. Itt említem meg azt is, hogy a réti paróchiális kör rendes lelkeszi állásának rendszerezése, helyesebben ennek az állásnak államsegélye tárgyában három ízben előterjesztett kérelmemet a vallás- és közoktatásügyi minisztérium mindannyiszor visszautasította.

Súlyos sérelmeink vannak iskoláink terén. Ezeket a külön előterjesztendő jelentés tüzetesen ismertetni fogja, itt a helyzetkép teljessége kedvéért csupán általánosságban jegyzem meg, hogy iskolai ügyeink általában bizonytalanságban vannak. Az államsegély jelentéktelen voltát említettem már fentebb. A legnagyobb bajt az okozza, hogy iskoláink tulzsufoltságát, melyet előre láttunk, az állami hatóságok merev magatartása miatt még ott sem lehetett megszüntetni, ahol erre az egyházközségben az áldozatra való hajlandóság megvolt. Új tantermek megnyitására vonatkozó kérelmeink rideg visszautasításra találtak és mert ez ott is bekövetkezett, ahol a mi iskolánkból kiszorult tanulókat az állami iskola sem tudja befogadni, ezek iskolai tanítás nélkül maradtak.

Egyébként pedig a rendszert, mely nemcsak iskoláink, hanem egész egyházi életünk kultuszkormányzati kezelésében érvényesül, mindennél jobban jellemzi a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak ez évi 61.108-7101—1930. sz. rendelete, melyben a miniszterium az újabban „ortodox [óhitű] református egyház”-nak nevezett Gyenge-féle vallási alakulat papjainak államsegélyjogosultságát — bizonyos feltételekhez kötötten — elvileg elismerte. Minthogy ezzel az ügygel a Főtiszteletű és Méltóságos Közgyűlés a tárgysorozat rendjén úgy is foglalkozni fog, lesz alkalma a rendelet szövegét egész terjedelmében megismerni. Én tehát itt a részletekbe nem bocsátkozom. De bizonyos hangulat-keltésekkel szemben, melyek során itt-ott a lelkiismereti szabadságra is hivatkozás történik, néhány tárgyilagos észrevételt mégis tennem kell.

Ha mindössze csak arról volna szó, hogy a Gyenge-féle kis vallási alakulat néhány sornyi miniszteri leirat útján máról holnapra egyszerre birtokába jut mindazoknak a jogoknak, előnyöknek, erkölcsi és anyagi támogatásnak, melyeket országunkban csupán a törvényesen elismert történelmi egyházak élveznek, e fölött némi csodálkozással ugyan, de valahogy mégis csak napirendre térhetnénk. Utóvégre is, ha ez sérelem, akkor elsősorban a kultusz-törvény XXII-ik cikkének a sérelme és csak másodsorban sérelme református egyházunknak. De ezé sem jobban, mint a többié. Akárhogy nézzük ugyanis a dolgot, nem lehet tagadni, hogy a miniszteri rendelet a történelmi egyházaknak afféle „capitis deminutio“-ja, ha szabad azt mondanom: elsőbbszülöttségük helyzeti energiájának kiegyenlítése s egy kis praecedens féle is, melyből az az intelem csendül ki, hogy: „ma nekem, holnap neked!” De mert már mindezen ugysis tuestünk, a megígért államsegélyre sem mondanánk egyebet, mint azt, hogy „habeat sibi!”, birja békével!

Ámde itt nemcsak erről van szó, hanem arról, hogy a miniszteri intézkedés a maga egész elgondolásában református magyar egyházunknak kizárólagosan saját, külön és igen súlyos sérelmét is jelenti. Amikor tehát e rendelkezéssel szemben kerületünk elnöksége, az erdélyi testvérkerülettel együttes akciójában a birói jogorvoslás útjára lép, nem abban látja egyházunk sérelmét, hogy a miniszterium az

államsegélyt a Gyenge-féle alakulatnak, illetve *annak is megadja, hanem abban, hogy egyenesen a mi egyházaink kongruáját adja, illetve igéri oda neki. Sőt kizárólag csak a miénkei.* Világosan benne van ugyanis a rendeletben, hogy a Gyenge-féle alakulat papjai *csak abban az esetben* kaphatnak államsegélyt, *ha református és már államsegélyes paróchiákon működnek.* Hiába fészkelnék tehát be magukat akármilyen más felekezeti paróchiákba, hiába hódítanak el akármelyik egyház híveit a maguk alakulatába államsegélyt még sem kapnának. Nem alakulhat tehát Romániában *államsegélyes* „ortodox református egyház” sem görög keleti, sem római vagy görög katolikus, sem evangélikus, sem zsidó, sem baptista hívekből. Erre a miniszteri rendelet kizárólagosan csak református egyházunk tagjait tartja alkalmas alanyoknak. Ami magyarul annyit jelent, hogy Gyengéeket egyenesen rájuk szabadítja. Hogy e szabadsággal azután élnek is és hogyan élnek, mindnyájan jól tudjuk.

A lelkiismereti szabadságot pedig kár belekeverni ebbe a dologba. Annak itt nem történt részünkről semmi bántódása. Gyengéék a maguk egyéni és gyülekezeti hitvallásukat felőlünk szabadon vallhatják, sem őket ebben, sem a hozzájuk csatlakozni akarókat szándékukban nem háborgatja senki. Hogy azonban Gyenge és apostoltársa előtt templomaink ajtaját önkényt ki nem nyitjuk, sőt inkább becsukjuk s hogy hittestvéreinket az ő térítgetésükhöz oda nem kínáljuk, sőt ettől őket távoltartani igyekszünk, ez legalább is természetes. Utóvégre is mi *egyház* vagyunk, törvényekkel körülhatárolt jogi egység s én, valamint kerületünk hivatalosai abban felelős őrállók. Mi a Krisztus nevében hangoztatjuk, amit a zsidók egykor Krisztus ellen kiáltottak, hogy „Nekünk törvényünk van!” A mi törvényünk szerint nem kell ugyan meghalnia semmiféle idegen apostolnak, de élni nekünk annál inkább, sőt egyenesen aszerint kell élnünk. E törvény pedig a pásztorokról és azoknak ezt mondja: „vigyázzatok a nyájra, melyen titeket az Úr pásztorokká tett!” Minket ez a törvény lelkiismeretben kötelez s nekünk a mi lelkiismeretünk parancsoló szava nem kevésbé szent, mint annak a szabadsága. Nekünk törvényünk van s annak sok paragrafusa s az egyházkormányzat reális életsikjáján — sajnos — nem egyszer bukkannak fel durva

akadályok is s olyankor az egyház belső és külső rendje okából kénytelenek vagyunk a törvény szigorához is nyulni.

Egyebekben pedig az ostor nálunk sincs állandóan megfonva, mint ahogy nem volt az Idvezítő kezében sem s egyházunk törvényeinek a fegyelmező erejéhez sem nyulunk soha ok nélkül. de okkal-móddal mindannyiszor, valahányszor lelkiismeretünk parancsolja. S éppen ezért, ha Urunk kiüzte a templomból azokat, kik ott állatokat adtak el, mi is minden erőnkben távol fogjuk tartani templomainktól azokat, kik tőlünk embereket, lelkeket akarnak — nem venni ugyan, mert eladó lelkeink nincsenek, hanem — elvenni — s a juhok aklába sem engedjük őket sem az ajtón betolakodni, sem másfelől belopózni.

A romániai magyar református egyház nem hajlandó vállalni a trójai fa-ló szerepét s egy megtévesztés végett becsusztatott névhasonlóság címén vagy kedvéért nem tűr meg ölében, még kevésbé szállit be tulajdon nyája közé ragadozó farkasokat.

Ez a nagy és dicsőséges multu történelmi egyház eddig sem nevelt a maga fészkeben kakukfiakat s ezután sem akar. Éppen ezért a Gyenge féle ugynevezett „óhitű református egyház“-zel semmiféle érzelmi, hitbeli erkölcsi, történelmi és egyházjogi közösséget nem vállal s szervezeteiben kóros elváltozások, álképletek vagy élősdű képződmények hurcolásával nem szándékozik sorvasztani életerejét s még nehezebbé tenni a maga sorsának és elhivatásának ugy is elég viszontagságos utját.

* * *

Az egyházunk ellen irányuló egységbontó erőlködések visszataszító látványa után bizonyára kellemesen fog megpihenni a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés tekintete azon a színes, eleven képen, mely ez év folyamán meglátogatott egyházközségeink változatos, de egészben véve jó reménységgel biztató belső és külső életmenetéből elénk tárul.

Két egyházmegyében végeztem generális vizitációt és pedig:

XVIII

az érmellékiben: ez év április havának 24–30. napjain *Berettyószéplak, Bályok, Tóti, Poklostelek, Micske, Szentjobb, Hegyközszentmiklós, Hegyközszentimre, Biharvajda, Bihar-félegyháza,*

a nagyszalontaiban: május 4–14. napjain *Nagyszalonta, Mezőbajj, Erdőgyarak, Árpád, Feketetót, Belényesujlak, Belényes, Belényessonkolyos, Várasfenes, Magyarremete, Köröstárkány* anyaegyházakban, továbbá *Körösjánosfalva, Kisnyégerfalva* fiókegyházakban s végül auguszt. 17 én a renovált templom felavatása alkalmából *Tenkén.*

Mulékony, külső impressziókról, vagy hivatali állásom iránt állami, községi, egyházi hatóságok s társadalmi alakulatok részéről éppen úgy, mint gyülekezeti hiveink részéről megnyilvánult kedves és lekötelező tiszteletadásról ne essék most itt szó! Az impressziókat a helyzet tárgyilagos megítéléséből ki kell kapcsolnom, a jóleső figyelmet pedig hálás emlékezetemben őrzöm.

Amiről e helyen beszámolni óhajtok, az nem gyülekezeteink ünnepi ábrázata, hanem azok mindennapi élete amint az folyik, telik mulik a tűnő napokkal, hol csendesen, hol meg zajosabban, templomaik, presbitériumi gyűléseik, családi körük, jó, vagy rossz szokásaik rendes medrében, egyházaik, iskoláik fenntartásának ezer gondja baja és vívódásai között. És mert mindezek általában véve a gyülekezeti élet állandó velejárói, meg kell értenünk, hogy e kisebb nagyobb fény- és árnyékvonalak valamelyike a látogatott egyházak életéből sem hiányozhatik. Hiszen a 24 egyház, melyben látogatásokat tettem, kerületünk egyházközségeinek elég tekintélyes hányada s elég jellegzetes vidékeken terül el ahoz, hogy valamennyinek a képét magán viselje. Éppen ezért, amit kerületünk gyülekezeteinek belső és külső életéről elmondottam, általánosságban erről a huszonnégyről is elmondható.

Lelki életük hőmérőjének ugyanaz az ingadozása, presbitériumaiknak e tekintetben ugyanolyan a magatartása, helyt helyt a lelki munkáktól való huzódózása, az Urasztalának ugyanaz a lagymatag kerülgetése itt is, akár csak az összesben, *Berettyószéplak, Micske, Biharfélegyháza, Nagyszalonta, Erdőgyarak, Belényesujlak, Belényes* és *Tenke* kivételével hétköznapi istentisztelet nem volt mindennap sehol [Tótiban csak nyáron van, Várasfenesen pedig hetenként kétszer].

Annak bevezetését tehát mindenütt szigoruan elrendeltem s ellenőrzésére az esperes urakat a helyszínén felhívtam. Egyebekben a belmissziói munkaszervek megalakítása mindenütt megindult s öröndetesesen halad.

A gyülekezetek anyagi ügyei sok helyt igen nehéz kövek gyanánt ülnek a lelkeken. Még olyan nagy egyház is, mint a nagyszalontai, új orgonája adósságterhét hordozza, hogy ne is említsem Micskét és Szentjobbot, mely utóbbi, igyekvő, jóindulatu szegény kis egyház, a templom, iskola és paplak renoválása címén ránehezedő 21,000 leu adósságától nem tud levegőhöz jutni.

Igen aggályos jelenség az is, hogy a kivetett egyházi adók, egyházmegyei és kerületi járulékok sok helyt igen nagy hátralékot mutatnak a látogatott gyülekezetekben. Innen van a lelkész és főleg a tanítók fizetésének rendetlen kiszolgáltatása sok egyházban. Az a meggyőződés, hogy ezeket a nagy hátralékokat a legtöbb esetben tulságos könnyedén és tulzott előszeretettel írják általában a rossz gazdasági helyzet terhére, holott azok tulnyomó része a hivek nemtörődömségének, egyházuk, iskolájuk, lelkészük s tanítójuk sorsa iránt való érzéketlenségének és általában anyagi gondolkodásának a következménye. Szinte ritkaságszámba megy az olyan gyülekezet, mint pl. Tenke is, hol a kivetett adók pontosan befolytak.

A köruton látottak és tapasztaltak arról győztek meg, hogy kisebb-nagyobb fogyatkozásokat leszámítva, mindenek ékes és szép rendben történnek ottani gyülekezeteinkben. Nem hagyhatom külön említés nélkül a *biharfélegyházai* egyház hiveinek azt az igen szép és jellegzetesen kálvinista lelkiségét, hogy nem igen hal meg közülök senki anélkül, hogy egyházáról végrendeletében meg ne emlékezzék. Egyben örömmel mutatom fel mindeneknek a *belényesi* egyház presbitériumának fölemelő példáját, melynek tagjai egyénenként külön is megadóztatják magukat, hogy egyházuk költségvetését egyensulyban tartsák. Erre az áldozatos lélekre szép példaadást látnak egyházuk gondnokának: *Antal Bélának* nemes buzgólkodásában, ki a vizitációs presbiteri ülésen az iskola átalakításának költségeire a maga részéről 10.000 leu összeget ajánlott fel. Illesse őt ezért itt is meleg köszönetem és mindnyájunk elismerése!

A vizitáció rendjén mindenütt meglátogattam az isko-

lákat is. Minthogy az ott tapasztalt általános eredmények és fogyatkozások nem muló természetű tünetek, azok az iskolai jelentésben fel lesznek sorolva. Ez a körülmény felment attól, hogy azokra itt kiterjeszkedjem.

A körut fáradságos részében kitartóan és mindvégig hiven osztoztak velem az érdekelt egyházmegyék esperesei: Végh József és Kassay Béla, valamint néhány paróchián Pappszász Lajos kamarás, érmelléki egyházmegyei gondnok, Bónis Elemér egyházkerületi, Kozma Lajos egyházmegyei tanácsbírák és dr. Kotzó Jenő egyházgondnok, kiknek ezért szives és hálás köszönetemet tolmácsolom.

* * *

Még jóformán el sem ülhetek lelkemben a vizitációs körut üdítő benyomásai s már is nyugtalanító hírek jöttek-szállingóztak egyre sűrűbben annak az illusztris férfiúnak egészségi állapotáról, ki a gondviselő Isten végzéséből és mindnyájunk akaratából új egyházkerületünk hajójának parancsnoki hidján nemcsak ott állt hűségesen, hanem úgy állt ott, mint aki a hajónak nemcsak kormányosa, de erős, törhetetlen, égre mutató árboca. És mégis letört az árboc s a domahidai ősi kuria felől felkerekedett és ránk borult a fájdalmas gyászhir nagy fekete felhője.

Istenben boldogult *domahidai Domahidy Elemér*, egyházkerületi főgondnok urunk emlékezetének közgyűlésünk keretében más helyen szenteltem kegyeletes szavakat, itt csupán arra kérem kerületünk minden egyházi s világi hivatalosát s minden rendű s rangu hiveit, hogy az ő férfias magyar kálvinista főuri és nemes jelleme előtt tisztelettel hódolva s emlékezetét szívükbe zárva ne feledjék el a haladkló nagy római hadvezérnek: Germanicus Caesarnak barátaihoz intézett következő intelmét: „non hoc praecipuum amicorum munus est, prosequi defunctum ignavo questu, sed quae voluerit meminisse, quae mandaverit exsequi“, „nem az az igazi jóbarátok feladata, hogy tehetetlen sopánkodással gyászolják a halottat, hanem eszükben tartani, amit akart s teljesíteni, amit parancsolt“ [Tacitus, *Annal.* lib II. cap. 71.]

Mi tudjuk az ő nemes szándékait, parancsa pedig mindehhez példájából hangzik: „légy hív mindhalálig!“

Az elárvult főgondnoki tisztség teendőit egyházi törvényeink értelmében, mint hivatalában legidősebb: dr Nagy Sándor ur, a nagykárolyi egyházmegye gondnoka látja el.

* * *

Egyházkerületünk mult esztendejének vázlatosan megrajzolt képe nem volna hű, ha őszintén meg nem vallanám, hogy az utolsó vonásokat már a legszorongóbb érzések közt tettem meg rajta. Az elszegényedés folyamata nem napról-napra, de szinte óráról-órára rohamosan tör előre s elseper minden akadályt, melyet népek, nemzetek, államok jóhiszeműen gördítenek útjába, hogy magukat, sorsukat megmentse. S ha még hozzá vesszük, hogy közvetlen szomszédunkban állami törvények kényszerítő hatalmával igyekeznek kiirtani az emberek lelkéből az Isten hitét, be kell látnunk, hogy ezek valóban szörnyű s gonosz idők s talán a legszörnyűbbek mindazok között, melyeket Isten valaha az emberiségre bocsátott. Szinte nem is elég már jellemzésükre az apostoli csendes felsóhajtás, hogy „napjaink gonoszak!”, kénytelen vagyok Vörösmarty kemény ítéletét alkalmazni rá, a római birodalom már-már hanyatló korszakáról:

„Csatákkal bős és pártokkal vizályos
Idők, melyekben ádáz még a béke is;
Hol orgyilok, csel, méreg, hitszegés
És honfi háboru, testvérölés
Váltják fel egymást, borzasztó cserével.
Istentelen kor!“ ...

És mégis azt kell mondanunk, hogy mindenféle idő: jó is, rossz is, egyformán Isten ajándéka, örök terveinek, céljainak eszköze, tehát végeredményben „kellemetes idő, üdvösség napja“. S mikor aggódó, borongó lélekkel gondolunk a holnapra s abban református magyar egyházunk és gyülekezeteink jövődjére, szeretném odaállítani hit-testvéreim szeméi elé Skócia nagy reformátorának, a puritán Knox Jánosnak a példáját, kiről azt írja Carlyle, hogy mikor utolsó percein megkérdezték tőle barátai: van e reményed? beszélni már nem tudván, ujjával az égre mutatott és úgy halt meg. S ha e nehéz időkben vivódó magunktól megkérdezzük, van e, lehet-e reményünk, nekünk is az égre kell mutatnunk és úgy élnünk.

Élni: nyájnak és pásztornak egyformán.

Ha ezt az áldott életet nekem kellene átmentenem és tovább adnom a jövő világra számára, inkább biznám annak sorsát arra a „Mayflower“ („Gyöngyvirág“) nevű primitív vitorlás hajóra, mely 300 évvel ezelőtt Hollandia partjairól indult el Amerika ismeretlen nyomorúságai közé, mint R 101-es óriás léghajókra, nem azért, mert az utóbbiak lángba borulva lezuhanhatnak, mint a tűzbe repült pillangók, hanem azért, mert az a kis vitorlás földönfutókká tett hollandiai reformátusokat szállított s azokkal együtt el- és kivitte a rengeteg őserdőbe és végtelen síkságokra az evangélium hitét. És ha nekem kellene megtalálnom ezt az életet, nem világvárosok pazar villanyfényénél keresném azt, hanem az apró, lobogó pásztortüzek mellett.

Nem állhat az élet örökös adventből s a jobb, szebb idők teljességének is el kell egyszer jönnie. Minden szeretettel kérem lelkésztestvéreimet, virrasszanak a Krisztus nyájai mellett, ápolják, szítsák magasra a pásztortüzeket, hogy sem ezek, sem ők maguk el ne aludjanak, mikor majd egy zengő, sugaras éjszakán fénybe borítja e sokat szenvedett világot a ragyogó bethlehemi csillag!

Jelentésem elfogadását kérve, kiváló tiszteletem nyilvánításával vagyok

a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlésnek

Oradea—Nagyvárad, 1930. október 23.

alázatos szolgája:

Sulyok István,

püspök.

II. sz. melléklet

a 194-b.—1930. számú egyházkerületi határozathoz.

Kimutatás

azokról az egyházközségekről, amelyek az egyházkerületi közgyűlés 194-b.—1930. határozata szerint tanítóiknak a minimális egyházkerületi fizetést kiszolgáltatják

A) lista.

<i>Bánáti egyházmegye.</i>	Margitta (2 állás),
Resica.	Ottomány (1 állás),
	Szalacs,
<i>Nagyszalontai egyhm.</i>	Székelyhid (2 állás),
Árpád,	Tóti (1 állás).
Belényes,	
Erdőgyarak,	<i>Nagykárolyi egyházm.</i>
Nagyszalonta,	Börvely (1 állás),
Pankota,	Érkörtvélyes (1 állás),
Tenke (2 állás).	Gencs,
	Iriny (1 állás),
<i>Bihari egyházmegye.</i>	Nagykároly (1 állás).
Nagyvárad.	
	<i>Nagybányai egyházm.</i>
<i>Érmelléki egyházm.</i>	Avasujváros (1 állás),
Albis (1 állás),	Egri (1 állás),
Berettyószéplak,	Hosszmező,
Bihardiószeg (4 állás),	Máramarossziget,
Csokaly,	Nagybánya,
Érbogyoszló,	Szárazberek,
Érmihályfalva,	Szalmár,
Hegyközszentmiklós,	Szinérváralja,

Kimutatás

azokról az egyházközségekről, amelyek az egyházkerületi közgyűlés 194-b-1930. sz. határozata szerint tanítóknak az egyházkerületi minimumot nem adják meg, de megadni képesek volnának.

B) liszta.

<i>Bánáti egyházmegye.</i>	Hegyközpályi,
Kispereg,	Hegyközsárdobágy,
Nagypereg,	Hegyközujlak,
Szemplak,	Kisszántó,
Végvár.	Mezőtelegd,
	Nagyszántó,
<i>Nagyszalontai egyházm.</i>	Nyüved,
Ágya,	Örvénd,
Ant,	Paptamási,
Belényesujlak (1 állás),	Pósalaka,
Bélzerind,	Pusztajlak,
Erdőgyarak (1 állás),	Siter.
Erdőhegy,	
Feketegyarmat,	<i>Érmelléki egyházmegye.</i>
Köröstárkány,	Albis (1 állás),
Mezőbajj,	Asszonyvására (1 állás),
Nagyzerind,	Bályok,
Tamáshida,	Bihardiószeg (1 állás),
Tenke (1 állás),	Biharfélegyháza,
Vadász,	Biharvajda,
Várasfenes.	Érkeserü,
	Érköbölkut,
<i>Bihari egyházmegye.</i>	Érolaszi,
Bihar,	Érsemjént,
Biharpüspöki,	Értarcsa,
Biharszentjános,	Gálospetri,
Bors,	Hegyközszentimre,
Hegyközcsatár,	Kiskereki,

Kágya,
Magyarkécz,
Margitta (1 állás),
Micske,
Ottomány (1 állás),
Piskoll,
Székelyhid (1 állás),

Nagykárolyi egyházm.

Börvely (2 állás),
Dobra,
Domahida,
Érendréd (1 állás),
Érkörtvélyes,
Géres,
Irinny (1 állás),
Kismajtény,
Nagykároly (2 állás),
Szaniszló,

Nagybányai egyházm.

Amacz,
Szatmárgörbed,
Atya,
Avasujváros (1 állás),
Csengerbagos,
Egri (1 állás),
Halmi,
Hirip,
Kiskolcs,
Kőszegremete,
Mikola,
Ombód,
Óvári,
Sárköz,
Szamosdara,
Szamoskrassó.

Kimutatás

azokról az egyházközsegekről, amelyek az egyházkerületi közgyűlés 194-b-1930. számú határozata szerint tanítóiknak az egyházkerületi minimális fizetést kiszolgáltatni nem képesek.

C) lista.

<i>Bánáti egyházmegye.</i>	Érendréd (1 állás), Kaplony.
Csávos, Valkány, Szigetfalu.	<i>Nagybányai egyházm.</i>
<i>Nagyszalontai egyházm.</i>	Adorján, Baliz,
Belényesujlak (1 állás), Gyorok. Kisnyégerfalva.	Felsőbánya, Józsefháza, Kakszentmárton, Kisbábony, Kispeleske, Lázári, Erdőszáda, Szatmárpálfalva, Peltyén,
<i>Bihari egyházmegye.</i>	Sándorhomok, Dobrácsapáti, Berend, Szatmárudvari, Apahegy, Tamásváralfa, Turterebes.
Hegyközkovácsi, Pelbárthida, Nyüved-Kügypuszta.	
<i>Érmelléki egyházmegye.</i>	
Asszonyvására (1 állás), Éradony, Monospetri, Szentjobb, Tóli (1 állás).	
<i>Nagykárolyi egyházm.</i>	
Bere,	

